ΠΕΔιΣ
Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

«Δημόσια Διακυβέρνηση και πολιτικές»

« Η Φτώχεια και Ανισότητα στην Ελλάδα την περίοδο πριν και μετά την Οικονομική κρίση 2010 και οι κοινωνικές της επιπτώσεις»

Ευγενία Σεργεντάκη-Κουγιούρη

Κόρινθος , Σεπτέμβριος 2019

University of Peloponnese

Department of Political Studies and International Relations

Postgraduate PROGRAMME

«Public Governance and Policies»

«Poverty and Inequality in Greece before and after the crisis period 2010 and the social impacts»

Eugenia Sergentaki- Kougiouri

Corinth, September 2019

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη .....

Abstract..... **ix**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ.....1

Α. Ορισμοί- Εννοιολογικές προσεγγίσεις 1

Α.1 Ορισμοί Ανισότητας και Φτώχειας και μέθοδοι μέτρησης. 1

Α.2 Η έννοια του κινδύνου φτώχειας..... 11

Α.3 Η φτώχεια σε σχέση με την οικονομική μεγέθυνση. 12

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ.....14

Β. Η ποσοτική καταγραφή της φτώχειας και ανισότητας και η μεταβολή της εξαιτίας της Οικονομικής κρίσης. 14

Β1. Δείκτες της Στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης «Ευρώπη 2020» 14

Β2. Η Στατιστική έρευνα (Νομική βάση- Κάλυψη- Μεθοδολογία- Αποτελέσματα) 14

Β3. Πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας και κατώφλι κινδύνου φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις 16

Β4. Κοινωνικές μεταβιβάσεις και κίνδυνος φτώχειας 18

Β5. Χαρακτηριστικά πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας 19

Β6. Βάθος (χάσμα) του κινδύνου φτώχειας..... 20

Β7. Κίνδυνος φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις υπολογιζόμενος με το κατώφλι φτώχειας έτους 2008 (εκφρασμένου σε τιμές του 2016 με βάση τον Εναρμονισμένο Δείκτη Τιμών Καταναλωτή)..... 21

Β8. Πληθυσμός που διαβιεί σε νοικοκυριά με χαμηλή ένταση εργασίας. 22

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ.....23

Γ. Η σύγκριση του επιπέδου διαβίωσης του ποσοστού του πληθυσμού της Ελλάδας που βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας, με το επίπεδο διαβίωσης των χωρών της ΕΕ και εκτός ΕΕ, την περίοδο της οικονομικής κρίσης. 23

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ.....26

Δ. Οι κοινωνικές επιπτώσεις και οι παράγοντες που επιδρούν στην κοινωνική διάσταση του φαινομένου της φτώχειας..... 26

Δ1. Η εξέλιξη του ποσοστού σχετικής φτώχειας στην Ελλάδα κατά την περίοδο της κρίσης και μετά ,σε σχέση με το ποσοστό φτώχειας με ή χωρίς κοινωνικές μεταβιβάσεις..... 26

Δ2. Η εξέλιξη του ποσοστού φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού σε σχέση με την εργασιακή δραστηριότητα. 30
Δ3. Η εξέλιξη του ποσοστού φτώχειας ως προς την κατηγορία των μισθωτών εργαζόμενων κατά φύλο. 32
Δ4. Η εξέλιξη του ποσοστού εργαζομένων στο όριο της φτώχειας σε Ελλάδα και ΕΕ ως προς το εκπαιδευτικό επίπεδο 33
Δ5. Η εξέλιξη του ποσοστού εργαζομένων στο όριο της φτώχειας σε Ελλάδα και ΕΕ ως προς τον τύπο της σύμβασης (2009, 2015 και 2016) 34
Δ6. Η εξέλιξη του ποσοστού (%) του πληθυσμού στην Ελλάδα και στην ΕΕ (27) που αδυνατεί να καλύψει συγκεκριμένες βασικές ανάγκες (2009, 2015 και 2016) 35
Δ7. Η φορολογική επιβάρυνση ως παράγοντας μείωσης του πραγματικού διαθέσιμου εισοδήματος. 39
Δ8. Η εξέλιξη της οικονομικής ανισότητας στην Ελλάδα..... **Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.**
Δ9. Η περιφερειακή διάσταση της φτώχειας και της ανισότητας στην Ελλάδα 44

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ 48

Τα αποτελέσματα της ανωτέρω ανάλυσης σε σχέση με τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν στην μελέτη. 48

Συμπέρασμα 51

Λέξεις και φράσεις κλειδιά ..... Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 52

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ 52

ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ 52

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ ΕΤΟΥΣ 2016, 2017 53

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ 55

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 69

ΕΛΛΗΝΙΚΗ 69

ΞΕΝΗ 69

ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ 71

Επιβλέπων Καθηγητής : Παναγιώτης Λιαργκόβας

Επιτροπή : Σωτήρης Πετρόπουλος, Βασίλειος Πεσμαζόγλου

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

1. Δηλώνω ρητά και ανεπιφύλακτα ότι η διπλωματική εργασία που σας καταθέτω αποτελεί προϊόν δικής μου πνευματικής προσπάθειας, δεν παραβιάζει τα δικαιώματα τρίτων μερών και ακολουθεί τα διεθνώς αναγνωρισμένα πρότυπα επιστημονικής συγγραφής, τηρώντας πιστά την ακαδημαϊκή δεοντολογία.

2. Οι απόψεις που εκφράζονται αποτελούν αποκλειστικά ευθύνη του/ης συγγραφέα/ως και ο/η επιβλέπων/ουσα, οι εξεταστές, το Τμήμα και το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου δεν υιοθετούν κατ' ανάγκη τις εκφραζόμενες απόψεις ούτε φέρουν οποιαδήποτε ευθύνη για τυχόν λάθη και παραλείψεις.

Η δηλούσα

υπογραφή

«Η Φτώχεια και Ανισότητα στην Ελλάδα την περίοδο πριν και μετά την Οικονομική κρίση 2010 και οι κοινωνικές της επιπτώσεις»

Περίληψη

Στόχος της παρούσας εργασίας είναι αφενός, να μελετηθεί αναλυτικά το φαινόμενο του κινδύνου ανισότητας και φτώχειας στην Ελλάδα, σε σχέση με το ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα του πληθυσμού την περίοδο 2006-2017 και αφετέρου, να συγκριθεί με τα δεδομένα των άλλων χωρών εντός και εκτός της Ευρωζώνης.

Η μελέτη θα εστιάσει στα αποτελέσματα των μετρήσεων των στατιστικών ερευνών, τα οποία θα αφορούν το διαθέσιμο εισόδημα ως συνάρτηση του φύλου, της τάξης ηλικιών, της απασχόλησης (χρόνου και μορφής σύμβασης) ,της εκπαίδευσης του πληθυσμού και του τρόπου φορολόγησης.

Παράλληλα, θα ερευνηθεί η ανισοκατανομή αυτού σε πεντημόρια του πληθυσμού (S80/S20) και με βάση το δείκτη Gini, όπως αναλυτικά θα εξηγήσουμε παρακάτω.

Σκοπός και αντικείμενο της παρούσας έρευνας θα είναι:

α) η κατανόηση της επίδρασης που είχε η οικονομική κρίση του 2010 στα καταγεγραμμένα επίπεδα φτώχειας και ανισότητας της Ελλάδας.

β) η κοινωνική επίπτωση που είχε η κρίση στα επίπεδα φτώχειας και ανισότητας στην Ελλάδα ιδιαίτερα σε κάποιες πληθυσμιακές ομάδες .

γ) η συμβολή της κρατικής πρόνοιας στον περιορισμό των επιπτώσεων.

Τα παραπάνω θέματα θα αποτελέσουν τα βασικά ερευνητικά ερωτήματα της μελέτης αυτής.

Για την κάλυψη του σκοπού της εργασίας κρίθηκε απαραίτητο η παρούσα μελέτη να δομηθεί σε πέντε συνολικά κεφάλαια.

Στο πρώτο κεφάλαιο, θα διατυπωθούν οι ορισμοί των εννοιών της φτώχειας και ανισότητας και οι μέθοδοι μέτρησής τους, ενώ παράλληλα θα παρατεθούν οι θέσεις των διεθνών οργανισμών για την αξιολόγησή τους.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, το οποίο θα είναι το σημαντικότερο για την απόδειξη των ερευνητικών ερωτημάτων, θα αναλυθούν τα ποσοτικά δεδομένα της Στατιστικής έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης (EU-SILC European Union - Statistics on Income and Living Conditions) έτους 2017 για τον κίνδυνο φτώχειας, ενώ για την περίοδο 2006-2017 θα δοθούν τα στοιχεία εισοδήματος για σύγκριση της περιόδου πριν και μετά την οικονομική κρίση στην Ελλάδα. Τα δεδομένα θα δοθούν με χρήση των στατιστικών πινάκων κατά φύλο, ηλικία, απασχόληση και εκπαίδευση στο σύνολο χώρας .

Συμπληρωματικά, θα συμπεριληφθούν πίνακες για την ανισοκατανομή του εισοδήματος σε πεντημόρια του πληθυσμού (S80/S20) και με βάση το δείκτη Gini.

Επίσης, θα αναφερθώ στην Μεθοδολογία της έρευνας, σε στατιστικούς ορισμούς, ενώ για την καλύτερη κατανόηση θα εμπεριέχονται παρατηρήσεις σχετικά με την τάση που προκύπτει από τα στοιχεία, προκειμένου να εξηγηθεί η επίδραση της οικονομικής κρίσης στην ένταση των φαινομένων φτώχειας και ανισότητας.

Στο τρίτο κεφάλαιο, θα αναλυθούν τα ποσοτικά δεδομένα της φτώχειας και ανισότητας στις χώρες εντός και εκτός της Ευρωζώνης, για να συμπεράνουμε το πόσο επηρέασε η κρίση τις χώρες αυτές σε σχέση με την Ελλάδα.

Στο τέταρτο κεφάλαιο , θα επιχειρήσω να παρουσιάσω τους παράγοντες που επιδρούν στην κοινωνική διάσταση του φαινομένου της φτώχειας και την επίδραση στις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες π.χ. άνεργοι και υποαπασχολούμενοι, τα Περιφερειακά στοιχεία φτώχειας και ανισότητας, καθώς και τους τρόπους που συμβάλει το Ελληνικό κράτος πρόνοιας στη μείωση των κοινωνικών επιπτώσεων.

Στο πέμπτο κεφάλαιο, θα καταγραφούν τα γενικά συμπεράσματα από την ανωτέρω ανάλυση τα οποία θα απαντούν στα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν με βάση τα στοιχεία της έρευνας, και θα παραθέσω ωστόσο, την προσωπική μου άποψη επί των ανωτέρω ζητημάτων.

«Poverty and Inequality in Greece before and after the crisis period 2010 and the social impacts»

Abstract

The purpose of this paper is to study in detail the risk of inequality and poverty in Greece, in relation to the equivalent disposable income of the population in the period 2006-2017, and to compare it with the data of other countries within and outside the Eurozone.

The study will focus on the results of statistical survey measurements, which will deal with disposable income as a function of gender, age group, employment (time and form of contract), population education and taxation.

At the same time, the imbalance of it in population censuses (S80 / S20) will be investigated, based on the Gini index, as we will explain below.

The purpose and object of this research will be to:

a) understanding the impact of the 2010 financial crisis on Greece's recorded levels of poverty and inequality.

b) the social impact of the crisis on the levels of poverty and inequality in Greece, in particular for some population groups.

(c) the contribution of public assistance in reducing the impact

The above issues will be the main research questions of this study.

To cover the purpose of this work, it was necessary to structure this study into five chapters.

In the first chapter, the definitions of the concepts of poverty and inequality and their measurement methods will be formulated, while the positions of international organizations for their evaluation will be outlined.

The second chapter, which will be the most important one to prove the research questions, will analyze the quantitative data of the EU-SILC Statistical Survey on Poverty Risk for 2017, and will provide the 2006-2017 period income data for the period before and after the financial crisis in Greece.

The data will be provided using statistical tables by sex, age, employment and education across the country.

In addition, tables will be included for the distribution of income in pentavalent populations (S80 / S20) based on the Gini index.

I will also refer to the Research Methodology in statistical definitions, and for a better understanding will include observations on the trend emerging from the data to explain the impact of the economic crisis on the intensity of poverty and inequality.

In the third chapter, we will analyze the quantitative data on poverty and inequality in countries inside and outside the Eurozone, to infer how the crisis has affected these countries in relation to Greece

In chapter four, I will attempt to present the factors that affect the social dimension of the phenomenon of poverty and the impact on vulnerable social groups, e.g. unemployed and underemployed, the regional elements of poverty and Inequality and the ways in which the Greek welfare state contributes to the reduction of social impacts

In the fifth chapter, the general conclusions from the above analysis which will answer the research questions raised will be recorded, so I will give my personal opinion on the above issues.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Α. Ορισμοί- Εννοιολογικές προσεγγίσεις

Α.1 Ορισμοί Ανισότητας και Φτώχειας και μέθοδοι μέτρησης.

Ορισμός Ανισότητας

Η ανισότητα ορίζεται ως ένας δείκτης, που μετράει τις μεταβολές στο βιοτικό επίπεδο ενός πληθυσμού. Πολλές φορές ο όρος ταυτίζεται με αυτόν της φτώχειας, αλλά πρόκειται για δύο έννοιες που δεν έχουν την ίδια σημασία, αφού η φτώχεια εστιάζει μόνο σε εκείνο το μέρος του πληθυσμού, του οποίου το βιοτικό επίπεδο πέφτει κάτω από ένα συγκεκριμένο σημείο, το οποίο είναι διαφορετικό σε κάθε Χώρα. Ωστόσο, οι δύο όροι λειτουργούν συνδυαστικά. Επίσης, ο βαθμός της ανισότητας που εντοπίζεται σε έναν πληθυσμό επηρεάζει τα επίπεδα φτώχειας σε αυτόν (Johnson, 2001).

Σύμφωνα με τον Οργανισμό Οικονομικής Ανάπτυξης και Συνεργασίας (ΟΟΣΑ), η ανισότητα αφορά «τη θεμελιώδη διαφορά που επιτρέπει σε μεμονωμένα άτομα ορισμένες επιλογές, ενώ στερεί από άλλα τις ίδιες αυτές επιλογές». Ο ορισμός αυτός δεν αφορά μόνο τις επιλογές σε αγαθά, αλλά και σε ευκαιρίες (π.χ. στην εκπαίδευση). Υπάρχουν δηλαδή επίπεδα, πάνω ή κάτω από τα οποία αυτές οι επιλογές επιτρέπονται ή όχι (OECD, 2015).

Η Ανισότητα είναι έννοια που αφορά πολλά επίπεδα. Οι πιο αντιπροσωπευτικές μορφές της, είναι η οικονομική ανισότητα ή εισοδηματική ανισότητα, η ανισότητα στην εκπαίδευση, στην υγεία, στα περιουσιακά στοιχεία. Αυτές οι μορφές της ανισότητας συχνά σχετίζονται μεταξύ τους, ο συσχετισμός τους όμως είναι σχετικός. Για παράδειγμα, οι εκπαιδευτικές ανισότητες μπορεί να είναι απόρροια ανισοτήτων μεταξύ των φύλων, ή ανισοτήτων σε περιουσιακά στοιχεία.

Όλες οι παραπάνω μορφές ανισότητας είναι πολύ σημαντικές, καθώς μελετώνται σε συνάρτηση με την οικονομική κατάσταση της χώρας η οποία εξετάζεται (OECD, 2015).

Η οικονομική ή εισοδηματική ανισότητα, ως βασική αιτία εμφάνισης όλων των άλλων μορφών ανισότητας, αφορά τις διαφορές στα περιουσιακά στοιχεία, τον πλούτο, το εισόδημα ή τη διανομή τους μεταξύ των πληθυσμιακών ομάδων.

Η παγκόσμια οικονομική ύφεση που έχει επηρεάσει όλες τις χώρες του κόσμου, οδηγεί στην εξομάλυνση των εισοδηματικών ανισοτήτων.

Συνεπώς, υπάρχει σοβαρός λόγος για τη μέτρηση της εξέλιξης της ανισότητας, ιδιαίτερα πριν και μετά την οικονομική κρίση του 2010. Την περίοδο αυτή παρατηρείται μια στροφή στην έρευνα, που αφορά τη μέτρηση των επιπέδων ανισότητας μεταξύ των πληθυσμών. Αντίθετα, τα προηγούμενα χρόνια η έρευνα αφορούσε κυρίως, τον καθορισμό μέσω της σύγκρισης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ μεταξύ των χωρών, των παραγόντων της οικονομικής ανάπτυξης και εκείνων της ανάλυσης της κατανομής του εισοδήματος. Αυτή η στροφή στην έρευνα, αντικατοπτρίζει τις αλλαγές που έχουν επέλθει στο παγκόσμιο οικονομικό γίγνεσθαι, μία από τις οποίες είναι και η ευαισθητοποίηση γύρω από θέματα εισοδηματικών ανισοτήτων και φτώχειας (Ioannidis et al, 2012).

Δείκτες μέτρησης

Έχουν εφαρμοσθεί διάφορες μέθοδοι για τη μέτρηση της ανισότητας μεταξύ δύο πληθυσμών, και οι μέθοδοι αυτές είναι κυρίως στατιστικές, που εκφράζουν τη διασπορά μιας κατανομής με έναν απλό στατιστικό δείκτη ανισότητας. Σύμφωνα με τον Cowell (1995) «δείκτης ανισότητας είναι ένα μέτρο συνοπτικής απεικόνισης των διαφορών που παρατηρούνται στα εισοδήματα των μελών ενός πληθυσμού». Οι κατανομές που μελετώνται εδώ έχουν βάση το εισόδημα. Οι έρευνες παρουσιάζουν τους δείκτες ανισότητας και φτώχειας στην Ελλάδα, με βάση δύο δείκτες, τον δείκτη S80/S20 και τον δείκτη Gini (Katsikas et al, 2014).

Ο δείκτης S80/S20 αναφέρεται στο μερίδιο εισοδήματος του πλουσιότερου 20% του πληθυσμού, προς το εισόδημα του φτωχότερου 20% του πληθυσμού.

Επομένως, ερευνάται το πόσες φορές μεγαλύτερο είναι το μερίδιο του εισοδήματος του πλουσιότερου 20% του πληθυσμού, από το εισόδημα του φτωχότερου 20% του πληθυσμού. Σημαντικό μειονέκτημά του δείκτη, είναι ότι δεν δίνει εικόνα για το τι επικρατεί στο υπόλοιπο 80% των ατόμων που έχουν μεσαίο εισόδημα (Burkhauser et al, 2009).

Τυπική μονάδα μέτρησης της ανισότητας είναι ο συντελεστής Gini.

Ο δείκτης παίρνει τιμές μεταξύ του 0 και του 1, και αποτυπώνει την πλήρη ισότητα και ανισότητα αντίστοιχα.

Μπορεί να αναπαρασταθεί από το εμβαδόν της καμπύλης Lorenz και της ισότητας , (περιοχή Α) και υπολογίζεται από το πηλίκο της διαίρεσης της περιοχής Α με το άθροισμα των περιοχών Α+Β (διάγραμμα 1).

Η καμπύλη Lorentz είναι η αθροιστική συχνότητα των παρατηρήσεων ,όταν συγκριθεί με την ομοιογενή κατανομή της μεταβλητής που είναι η ισότητα.

Παριστάνεται με διαγώνιο, καθώς η απόκλιση της καμπύλης δίνει την τιμή της ανισοκατανομής.

Οι χώρες με την μεγαλύτερη ισότητα είναι αυτές που είναι στα επίπεδα κάτω του 0,3 όπως η Σουηδία , η Νορβηγία και η Γερμανία.

Οι χώρες με την μεγαλύτερη ανισότητα είναι της Νοτίου Αφρικής και Λατινικής Αμερικής με τιμή συντελεστή πάνω από 0,5, αλλά και στην Αμερική η ανισότητα τείνει να έχει αυξητική τάση.

Σήμερα στην Ελλάδα από τα στοιχεία της έρευνας Εισοδήματος και συνθηκών διαβίωσης έτους 2017, ο δείκτης είναι στα επίπεδα 33,4% όπως αναφέρεται στον Συγκριτικό Πίνακα 10 .

Στο διάγραμμα 1 παρατηρούμε ότι το 40% του πληθυσμού λαμβάνει το 20% του εισοδήματος, ενώ αν όλοι θεωρητικά είχαν το ίδιο εισόδημα η καμπύλη θα ταυτιζόταν με την γραμμή ισότητας. Επίσης αν ένα άτομο λάμβανε όλο το εισόδημα οι επιφάνειες Α και Β θα ταυτίζονταν δίνοντας τιμή 1 στο δείκτη.

«Διαφαίνεται ότι ένα από τα μειονεκτήματα του συντελεστή Gini είναι ότι δεν είναι αθροιστικός δείκτης σε όλες τις ομάδες, ότι δηλαδή ο συνολικός δείκτης Gini μιας κοινωνίας δεν είναι ίσος με το άθροισμα των δεικτών Gini των υποομάδων της» (Alvaredo, 2011).

Επομένως, σημαντικό στοιχείο που λαμβάνεται υπόψη για την μέτρηση της ανισότητας είναι ο πληθυσμός των φτωχών, των πλουσίων, ή αυτών με μεσαίο εισόδημα, καθώς η ανισοκατανομή του παγκόσμιου εισοδήματος, είναι καθοριστική για τους φτωχούς και τους πλούσιους πληθυσμούς.

Διάγραμμα 1: Καμπύλη Lorenz Κατανομής Εισοδήματος

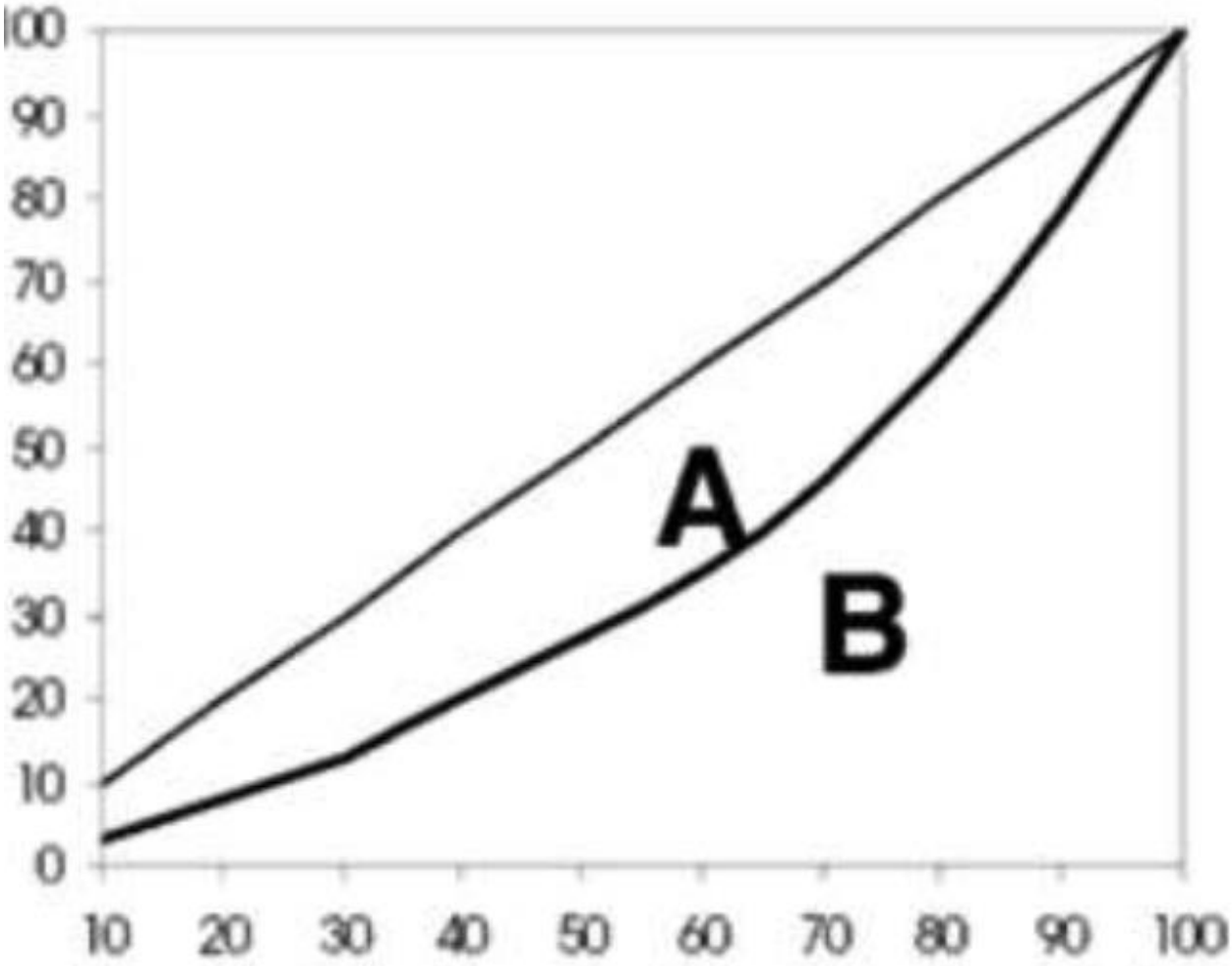

Πηγή: Alvaredo, 2011

Ορισμός της Φτώχειας

Η φτώχεια, δεν είναι εύκολο να οριστεί επακριβώς. Η εννοιολογική και ποσοτική προσέγγιση της φτώχειας, έχει αποτελέσει και εξακολουθεί να αποτελεί αντικείμενο ερευνητικών αναζητήσεων και προβληματισμών.

Ο ορισμός της φτώχειας, σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα, είναι η **στέρηση της ευημερία**ς. Η άποψη αυτή δίνει τον ορισμό της φτώχειας σχεδόν ταυτόσημη με την έννοια της ευημερίας, καθώς τα φτωχά άτομα είναι εκείνα που δεν έχουν ικανοποιητικό ποσό εισοδήματος, ώστε να πραγματοποιούν κατανάλωση, πάνω από ένα ελάχιστο όριο. Αυτή η άποψη προσεγγίζει τη φτώχεια με οικονομικούς όρους, ενώ θεωρεί ότι οι διαστάσεις της φτώχειας μπορούν να μετρηθούν με κριτήριο τον υποσιτισμό ή τον αλφαβητισμό. (The World Bank, 2012).

Η ευρύτερη άποψη για την φτώχεια προσεγγίζει την ικανότητα του ατόμου να λειτουργήσει μέσα στην κοινωνία, δηλαδή ορίζει κοινωνικά κριτήρια, δεδομένου ότι οι φτωχοί άνθρωποι συχνά στερούνται βασικές ανάγκες, όπως το εισόδημα ή εκπαίδευση, ή είναι σε κακή κατάσταση υγείας, ή αισθάνονται αδύναμοι ή έχουν έλλειψη πολιτικών ελευθεριών. Η φτώχεια είναι πολλές φορές συνέπεια της κρίσης σε διάφορα επίπεδα και πλήττει όλες τις χώρες στον κόσμο (Alkire et al, 2011).

Σύμφωνα με την Unesco (2001) η φτώχεια είναι το φαινόμενο, κατά το οποίο βασικές ανάγκες των ανθρώπων όπως τροφή, ένδυση και στέγη δε μπορούν να ικανοποιηθούν. Η φτώχεια διακρίνεται σε απόλυτη και σχετική .

Απόλυτη φτώχεια, υπάρχει όταν οι άνθρωποι δεν μπορούν να έχουν επαρκείς πόρους (τροφή), ώστε να εξασφαλίσουν θέματα όπως η ποιότητα ζωής επομένως, και ότι τα άτομα έχουν σημαντικές κοινωνικές ανάγκες.

Σχετική φτώχεια, υπάρχει όταν οι άνθρωποι συγκριτικά δε διαθέτουν ένα ορισμένο ελάχιστο επίπεδο διαβίωσης, σε σχέση με την οικονομική κατάσταση των άλλων μελών της κοινωνίας:

Οι άνθρωποι θεωρούνται φτωχοί, αν πέσουν κάτω από το μέσο επίπεδο διαβίωσης ενός συγκεκριμένου κοινωνικού σχήματος. Η κριτική που ασκείται κατά των δύο αυτών εννοιολογικών διαφορών, είναι ότι σχετίζονται σε μεγάλο βαθμό με το εισόδημα και την κατανάλωση (Unesco, 2001).

Τρεις παράγοντες λαμβάνονται υπόψη, προκειμένου να οριστεί περαιτέρω η έννοια της σχετικής φτώχειας, ή της σχετικής στέρησης. Ο παράγοντας του εισοδήματος (δηλαδή

οικονομικά κριτήρια), σύμφωνα με τον οποίο ένα άτομο είναι φτωχό μόνο αν το εισόδημά του είναι κάτω από το όριο της φτώχειας της χώρας του. Ο παράγοντας των βασικών αναγκών, ο οποίος υπολογίζει εκτός από το εισόδημα, και την ανάγκη για εξασφάλιση των βασικών κοινωνικών αγαθών, που είναι αναγκαία για να αποτρέψουν τα άτομα από τη φτώχεια. Τέλος, υπάρχει και ο παράγοντας της ενδυνάμωσης, ο οποίος ερμηνεύει τη φτώχεια ως έλλειψη κάποιων βασικών δυνατοτήτων (Smelser & Baltes, 2001).

Εισοδηματική φτώχεια υπάρχει ,όταν το εισόδημα μιας οικογένειας δεν πληροί ένα καθορισμένο κατώτατο όριο, το οποίο διαφέρει από χώρα σε χώρα . Μετριέται ανά οικογένεια και όχι κατ' άτομο, και υπολογίζεται στον αριθμό των ατόμων ανά οικογένεια.

Στόχος των ερευνητών είναι, να προσδιορίσουν τις οικογένειες των οποίων η οικονομική ευημερία πέφτει κάτω από κάποια ελάχιστα επίπεδα. Σύμφωνα με το διεθνές standard , σε επίπεδα ακραίας φτώχειας βρίσκεται το άτομο όταν έχει στην κατοχή του λιγότερο από 1 $ την ημέρα (Chen & Ravallion, 2015).

Το μέγεθος του φτωχού πληθυσμού παγκοσμίως, έχει μειωθεί σημαντικά κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών. Ο αριθμός των ανθρώπων που ζουν με λιγότερο από 1,25$ την ημέρα (τιμή που έχει θεσπιστεί από την Παγκόσμια Τράπεζα και κάτω από την οποία υπάρχει η ακραία φτώχεια), έχει μειωθεί στο μισό από το 1990, φθάνοντας περίπου τα 1 δισεκατομμύριο άτομα το 2011, που αντιπροσωπεύουν το 14,5% του συνόλου του παγκόσμιου πληθυσμού. Τα δεδομένα των ετών 2010 και 2011, δείχνουν μια τάση αξιοσημείωτης μείωσης των συνθηκών ακραίας φτώχειας ανά περιοχή, όπως φαίνεται στον πίνακα Ι και το διάγραμμα 2 που ακολουθούν (The World Bank, 2015).

Πίνακας Ι : Ποσοστό Παγκόσμιου Πληθυσμού που ζει σε συνθήκες ακραίας φτώχειας (με κάτω από 1.25$ ημερησίως)

						Προβλέψεις		
Περιοχή	**1990**	**2005**	**2008**	**2010**	**2011**	**2015**	**2020**	**2030**
Ανατολική Ασία και Ειρηνικός	58.2	16.7	13.7	10.3	7.9	4.1	1.5	0.1
Ανατολική Ευρώπη και Κεντρική Ασία	1.5	1.3	0.4	0.6	0.5	0.3	0.2	0.1
Λατινική Αμερική και Καραϊβική	12.0	7.4	5.4	4.8	4.6	4.3	3.8	3.1
Μέση Ανατολή και Βόρεια Αφρική	5.8	3.0	2.1	1.7	1.7	2.0	1.8	2.4
Νότια Ασία	53.2	39.3	34.1	29.0	24.5	18.1	13.8	2.1
Υπό-Σαχάρια Αφρική	56.6	52.8	49.7	48.2	46.8	40.9	34.2	23.6
Σύνολο (Αναπτυσσόμενες Χώρες)	**43.5**	**24.8**	**21.8**	**19.1**	**17.0**	**13.4**	**10.5**	**5.7**
Παγκόσμιο Σύνολο	**36.4**	**21.1**	**18.6**	**16.3**	**14.5**	**11.5**	**9.1**	**4.9**

Πηγή: The World Bank, 2015

Διάγραμμα 2: Παγκόσμιες και περιφερειακές τιμές ποσοστού φτώχειας για το 1990 και το 2011 και εκτιμήσεις για το 2030

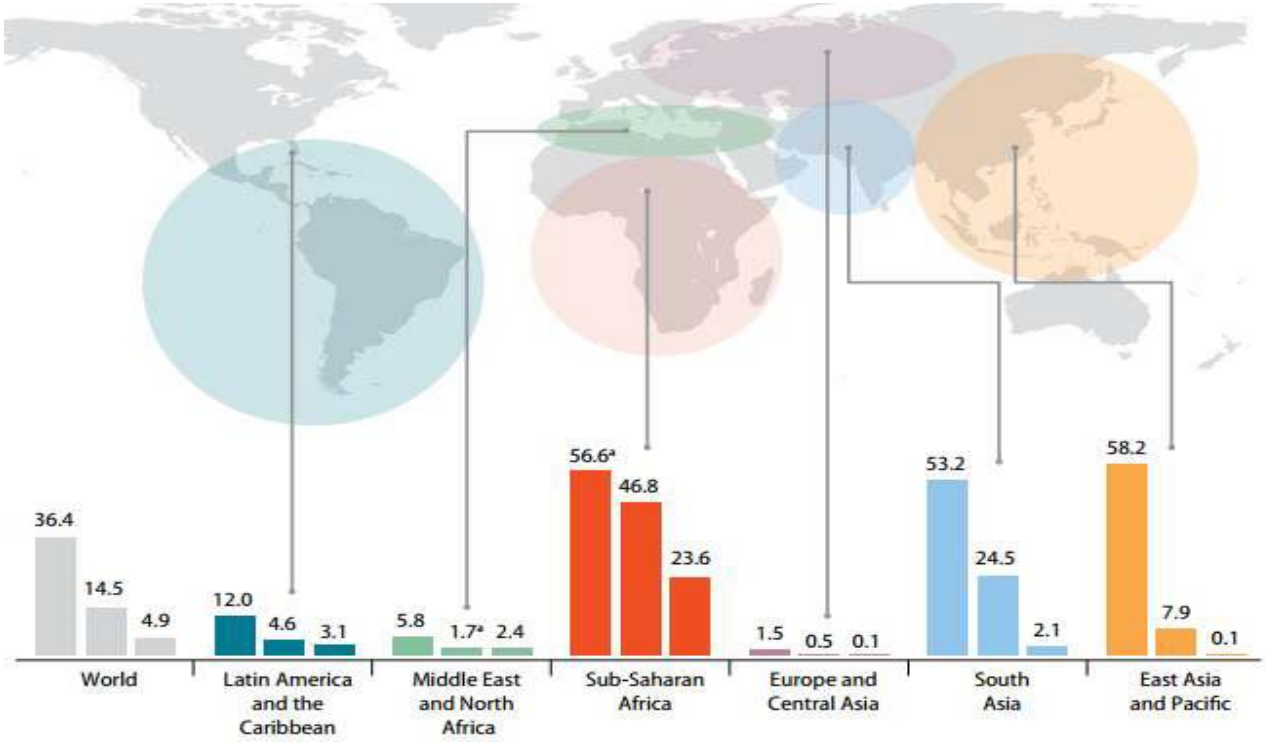

Από την παρατήρηση του διαγράμματος 2, είναι φανερό ότι στην Υποσαχάρια Αφρική και τη Νότια Ασία έχει συγκεντρωθεί το μεγαλύτερο ποσοστό των πτωχών ανθρώπων που αγγίζει το 80% σε παγκόσμιο επίπεδο.

Τα στοιχεία του έτους 2011 της Παγκόσμιας Τράπεζας ,αξιολογούν ότι το ποσοστό αυτό είναι κατανεμημένο στις 5 χώρες : Μπαγκλαντές, Κίνα, Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, Ινδία και Νιγηρία ενώ αν συμπεριληφθούν και η Αιθιοπία, Ινδονησία, Πακιστάν , Μαδαγασκάρη και Τανζανία συγκεντρώνεται πάνω από το 70% του φτωχού πληθυσμού.

Οι εκτιμήσεις ωστόσο μέχρι και το 2030 της Παγκόσμιας Τράπεζας, δείχνουν ότι αυτά τα ποσοστά θα μειωθούν σε όλες τις περιοχές του κόσμου *(The World Bank, 2015).*

«Το ποσοστό της ακραίας φτώχειας έχει μειωθεί πάνω από το μισό από το 1990. Ωστόσο, ένας στους πέντε ανθρώπους στις αναπτυσσόμενες περιοχές συνεχίζει να ζει με λιγότερο από 1,25 δολάρια την ημέρα ενώ υπάρχουν εκατομμύρια άνθρωποι που κερδίζουν μόλις λίγο παραπάνω από αυτό το ποσό, με αρκετούς να κινδυνεύουν να ξανακυλήσουν στη φτώχεια. Η φτώχεια είναι κάτι περισσότερο από την έλλειψη εισοδήματος και πόρων για την εξασφάλιση βιώσιμων συνθηκών διαβίωσης. Η φτώχεια έχει μορφές όπως η πείνα, ο υποσιτισμός, η περιορισμένη

*πρόσβαση στην εκπαίδευση και σε άλλες βασικές υπηρεσίες, η κοινωνική διάκριση και ο αποκλεισμός, καθώς και η απουσία συμμετοχής στη λήψη αποφάσεων. Η οικονομική ανάπτυξη πρέπει να συντελείται χωρίς αποκλεισμούς, να παρέχει βιώσιμες θέσεις εργασίας και να προάγει την ισότητα».**(Περιφερειακό κέντρο Πληροφόρησης των Ηνωμένων Εθνών)».***

https://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=27339:sdg-1&catid=36:sgds-2016&Itemid=72/ ημ. πρόσβασης 8/7/2019.

Μέθοδοι Μέτρησης της Φτώχειας

Σκοπός της μέτρησης του φτωχού πληθυσμού είναι για την πολιτική εξουσία, στις ευάλωτες ομάδες να ληφθούν μέτρα για την καταπολέμηση του φαινομένου της φτώχειας. Τα προγράμματα μείωσης της φτώχειας όταν λαμβάνουν χώρα, είναι απαραίτητο να αξιολογούνται ως προς την αποτελεσματικότητά τους (OECD,2015).

Πρέπει αρχικά να αποσαφηνιστεί, ποιος θεωρείται φτωχός και υπό ποιες προϋποθέσεις.

Αυτό απαιτεί τη σύγκριση των μελετών που ασχολούνται με το θέμα της μέτρησης της φτώχειας, ούτως ώστε αν και πολλές φορές εξυπηρετούν διαφορετικές ανάγκες, να είναι ικανές να εξασφαλίσουν τη βάση πάνω στην οποία μπορεί να στηριχθεί η πολιτική εξουσία, για να σχεδιάσει πρόγραμμα πολιτικής καταπολέμησης της φτώχειας. Η παράδοση των μελετών αυτών κατά βάση χρησιμοποιούσε το εισόδημα, ως μέτρο καθορισμού της φτώχειας (Martin, 1998).

Συνεπώς οριζόταν ένα όριο, με απλά λόγια, κάτω από το οποίο τα άτομα θεωρούνται φτωχά.

Το όριο ήταν «Οι γραμμές» που εκφράζονται με τη χρήση των τιμών των δεικτών.

Οι διαφορετικές γραμμές φτώχειας που παρουσιάζονται στη βιβλιογραφία, είναι οι εξής:

Απόλυτα Όρια Φτώχειας

Οι γραμμές αυτές στην πραγματικότητα, αφορούν την αξία των πόρων που είναι απαραίτητοι για τη κατάκτηση ενός ελάχιστου επιπέδου ευημερίας. Για παράδειγμα ο υπολογισμός του κόστους για την αγορά ενός καλαθιού με τα βασικά προϊόντα (αγαθά και υπηρεσίες), το οποίο εξασφαλίζει στο άτομο το ελάχιστο επίπεδο των βασικών αναγκών. Σημαντικό στοιχείο των ορίων της απόλυτης φτώχειας είναι ότι επηρεάζεται από την οικονομική ανάπτυξη, έστω και αν υποθετικά η κατανομή είναι ομοιογενής μέσα στον πληθυσμό.

Συνεπώς, μια αύξηση στα επίπεδα εισοδήματος σε μια κοινωνία, ανεξάρτητα αν η αύξηση αυτή κατανέμεται ομοιογενώς μεταξύ του πληθυσμού, μειώνει το ποσοστό των φτωχών ανθρώπων, σύμφωνα με τα απόλυτα όρια της φτώχειας (Martin, 1998).

Μία ευρέως αποδεκτή απόλυτη γραμμή φτώχειας είναι το 1$ για κάθε κάτοικο την ημέρα, ενώ η Παγκόσμια Τράπεζα στις μελέτες που πραγματοποιεί στο θέμα της φτώχειας, χρησιμοποιεί το όριο του 1,25$ την ημέρα.

Ως εκ τούτου, φτωχά θεωρείται ότι είναι τα άτομα που ζουν με λιγότερους οικονομικούς πόρους από αυτούς που απαιτούνται από την απόλυτη γραμμή φτώχειας, που κάθε φορά ορίζεται (The World Bank, 2011).

Σχετικά Όρια Φτώχειας

Τα σχετικά όρια φτώχειας ομαδοποιούν τους ανθρώπους μιας κοινωνίας, ενώ παράλληλα αν υπάρχει μια ομοιογενής αύξηση των εισοδημάτων σε μια κοινωνία όπως μια αύξηση της τάξεως 5% στο εισόδημα όλων των νοικοκυριών, τα όρια σχετικής φτώχειας δίνουν τα ίδια ποσοστά φτώχειας, πριν και μετά από αυτή την άνοδο. Το όριο της φτώχειας θα είναι μεγαλύτερο, αλλά το ποσοστό των φτωχών ανθρώπων θα παραμείνει το ίδιο. (Martin, 1998).

Τα όρια σχετικής φτώχειας συνήθως χρησιμοποιούν για τον υπολογισμό δείκτες, που βασίζονται σε μεταβλητές όπως τα έσοδα ή τα έξοδα, ενώ καθορίζεται ένα ελάχιστο μεταβλητό επίπεδο κάτω από το οποίο οι άνθρωποι χαρακτηρίζονται ως φτωχοί, και πάνω από το οποίο θεωρείται ότι δεν είναι φτωχοί. Λαμβάνεται υπόψη ότι αν η μεταβλητή που επιλέγεται είναι το εισόδημα, το επίπεδο θα εξαρτηθεί από τη διανομή του εισοδήματος στον πληθυσμό.

Η συνήθης τακτική είναι να χρησιμοποιούνται μεταβλητές που αντιπροσωπεύουν τα έσοδα, ή τα έξοδα ενός ατόμου. Τόσο τα έσοδα, όμως, όσο και οι δαπάνες, έχουν πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα. Για την απόδειξη του ανωτέρω ,θεωρείται ότι ναι μεν το ετήσιο εισόδημα αντικατοπτρίζει την οικονομική ικανότητα ενός νοικοκυριού, αλλά εν μέρει ,καθώς εκτός από το εισόδημα τα νοικοκυριά διαθέτουν και περιουσιακά στοιχεία, που επίσης αποτελούν μέρος του συνολικού πλούτου τους και επηρεάζουν το βιοτικό τους επίπεδο (Johnson, 2001).

Η μεταβλητή των δαπανών, συνεκτιμάται για τη μέτρηση της φτώχειας, καθώς τα νοικοκυριά δε συνηθίζουν να μεταβάλλουν τις καταναλωτικές τους συνήθειες, όταν υπάρχουν πρόσκαιρες μειώσεις στο εισόδημά τους. Άρα, οι δαπάνες εξαρτώνται περισσότερο από την έννοια του

μόνιμου εισοδήματος παρά του πραγματικού. Η επιλογή των δαπανών έχει και μειονεκτήματα, καθώς είναι γνωστό ότι η κατανάλωση των νοικοκυριών εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό και από άλλους παράγοντες .

Είναι σημαντικό να ειπωθεί ότι το εισόδημα και οι δαπάνες, υπόκεινται σε σφάλματα μέτρησης. Έχει διαπιστωθεί ,ότι συχνά τα στοιχεία των εσόδων όπως συλλέγονται στις έρευνες, δεν λαμβάνουν υπόψη το πραγματικό εισόδημα.

Κατά τα τελευταία χρόνια στην Ευρώπη, το εισόδημα είναι η επίσημη μεταβλητή για την κατάρτιση στατιστικών στοιχείων σχετικών με τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό (The World Bank, 2011).

Ο OECD χρησιμοποιεί διαφορετική μεταβλητή για τη μέτρηση της φτώχειας, που συνδέεται με την κατανάλωση. Επιπλέον, η κατανάλωση ως κριτήριο χρησιμοποιείται και από άλλους διεθνείς οργανισμούς (Eurostat, 2002). Η Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία χρησιμοποιεί για τον υπολογισμό συντελεστή στάθμισης για κάθε μέλος του νοικοκυριού.

«Κριτήρια μέτρησης της φτώχειας με βάση άλλες μελέτες θεωρούνται η συχνότητα, η διανομή και η ένταση της. Ανάλογα τον βαθμό αυτών αξιολογείται η ένταση του προβλήματος και αυτό διότι μας επιτρέπει να μετρήσουμε τον βαθμό που πλήττει η φτώχεια τον πληθυσμό.» (IPRCC & OPHI, 2012).

Α.2 Η έννοια του κινδύνου φτώχειας

Σε πολλές έρευνες, μελετάται ο πληθυσμός που είναι σε κίνδυνο φτώχειας, και όχι αυτή η ίδια η φτώχεια. Ο πληθυσμός που βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας είναι το ποσοστό των ατόμων με ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα (μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις) κάτω από το όριο του κινδύνου της φτώχειας, το οποίο καθορίζεται στο 60% του εθνικού διάμεσου ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις.(Eurostat 2015).

Η μεταβλητή αυτή, δε μετρά τον πλούτο ή τη φτώχεια, αλλά το χαμηλό εισόδημα σε σύγκριση με τον υπόλοιπο πληθυσμό (ΟΚΕ, 2009).

(Η Υποκειμενική αντίληψη της φτώχειας)

Τα υποκειμενικά όρια της φτώχειας βασίζονται στη γνώμη που έχουν τα ίδια τα άτομα για τον εαυτό τους σε σχέση με την κοινωνία στο σύνολό της (Alkire et al, 2011).

Α.3 Η φτώχεια σε σχέση με την οικονομική μεγέθυνση.

Οι μελέτες οι οποίες έχουν ασχοληθεί με την ανωτέρω συσχέτιση , μπορούν με βάση τα αποτελέσματα να διακριθούν σε δύο διαφορετικές ομάδες.

Σε αυτές οι οποίες συμφωνούν με την άποψη ότι η οικονομική μεγέθυνση επιφέρει ανάλογη ποσοστιαία μεταβολή στη φτώχεια (είτε ως εισόδημα είτε ως ποσοστό του πληθυσμού που ζει κάτω από το όριο φτώχειας), και σε αυτές οι οποίες αποκλίνουν και θεωρούν ότι η επίδραση είναι μικρότερη της μονάδας και στατιστικά μη σημαντική. (Παπαθεοδώρου,2010).

Για την πρώτη ομάδα οι ερευνητές αναφέρουν, πως οι μεγάλοι ρυθμοί οικονομικής μεγέθυνσης είναι δυνατό να οδηγήσουν στη μείωση της φτώχειας.

Σύμφωνα με την προσέγγιση αυτή , δεν αναγνωρίζεται η αναγκαιότητα για εφαρμογή μεθόδων πολιτικής που θα αναδιανέμουν το εισόδημα και θα βελτιώνουν τους θεσμούς κοινωνικής προστασίας με σκοπό την κοινωνική και οικονομική ισότητα.(Παπαθεοδώρου ,2010).

Οι έρευνες των Bleanay and Nishiyama (2004) έδειξαν πως η οικονομική μεγέθυνση δεν κατέγραψε στατιστικά σημαντική τη μεταβολή στο εισοδηματικό μερίδιο των φτωχών δηλαδή ότι όταν το κατά κεφαλήν ΑΕΠ σημείωσε αύξηση κατά 1%, το μέσο όριο του εισοδήματος φτωχών αυξήθηκε κατά 0,3% .

Οι πρόσφατες μελέτες που έχουν αμφισβητήσει τη δυνατότητα της οικονομικής μεγέθυνσης στο να επιφέρει από μόνη της σημαντική μείωση της φτώχειας. Πιο συγκεκριμένα ο Brady (2003) με έρευνα σε 18 αναπτυγμένα κράτη , κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η οικονομική μεγέθυνση έχει θετική επίδραση στη φτώχεια πριν από τις κοινωνικές μεταβιβάσεις.

Αντιθέτως, δεν θεωρήθηκε στατιστικά σημαντική η επίδραση της οικονομικής μεγέθυνσης στη φτώχεια μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις.

Ο Ίδιος ερευνητής όταν επανήλθε στην έρευνα, το 2005, με τις ίδιες χώρες και για την ίδια χρονική περίοδο, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η οικονομική μεγέθυνση φαίνεται να μειώνει στατιστικά σημαντικά τη φτώχεια, αλλά οι δείκτες οι οποίοι αφορούν το κοινωνικό κράτος, έχουν σαφώς μεγαλύτερη επίδραση στη μείωση της φτώχειας.

Σε παρόμοια αποτελέσματα για την επίδραση των κοινωνικών δαπανών κατέληξαν και οι Caminada et al. (2010), σε δείγμα 28 χωρών του OECD με στοιχεία για τη χρονική περίοδο 1985-2010.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Β. Η ποσοτική καταγραφή της φτώχειας και ανισότητας και η μεταβολή της εξαιτίας της Οικονομικής κρίσης.

Β1. Δείκτες της Στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης «Ευρώπη 2020»

Στο πλαίσιο της Ευρώπης 2020, αναφορικά με την καταπολέμηση της φτώχειας, έχει τεθεί ως στόχος «να μειωθούν κατά 20 εκατομμύρια τα άτομα που βρίσκονται ή που κινδυνεύουν να βρεθούν σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό» έως το 2020.

Β2. Η Στατιστική έρευνα (Νομική βάση- Κάλυψη- Μεθοδολογία- Αποτελέσματα)

Νομική βάση

Η έρευνα βασίζεται τις διατάξεις του Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και Κοινοβουλίου με αριθ. 1177/2003, αναφορικά με τις κοινοτικές στατιστικές για το Εισόδημα και τις Συνθήκες Διαβίωσης . Την έρευνα διεξάγουν, όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης από το 2003, ως ένα ευρωπαϊκό panel νοικοκυριών (European Community Household Panel, ECHP) για την καλύτερη συλλογή των δεδομένων που αφορούν την φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό.

Βασικός στόχος της έρευνας είναι η μελέτη, σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, των συνθηκών διαβίωσης των νοικοκυριών σε σχέση κυρίως, με το εισόδημά τους. Η έρευνα αποτελεί τη μέθοδο, για την συλλογή και ανάλυση των στοιχείων της κατανομής του εισοδήματος . Η έρευνα διενεργείται σε όλα τα κράτη μέλη, με εφαρμογή κοινών μεταβλητών και ορισμών ώστε να εξασφαλίζεται η σύγκριση των στοιχείων.

Η περίοδος αναφοράς του εισοδήματος είναι το προηγούμενο της έρευνας ημερολογιακό έτος.

Κάλυψη

Η έρευνα καλύπτει όλα τα νοικοκυριά της Χώρας με τα μέλη τους, ανεξάρτητα από τα ειδικά χαρακτηριστικά τους.

Μεθοδολογία

Η έρευνα είναι δειγματοληπτική με σχεδιασμό με μερικώς επικαλυπτόμενο δείγμα (rotational integrated design), . Η τελική δειγματοληπτική μονάδα είναι το νοικοκυριό.

Οι μονάδες ανάλυσης είναι τα νοικοκυριά και τα μέλη τους.

Το δείγμα του πληθυσμού διακρίνεται σε τέσσερα εναλλασσόμενα υποδείγματα (panels), καθένα από τα οποία είναι αντιπροσωπευτικό του πληθυσμού και διαρκεί τέσσερα χρόνια. Κάθε δύο διαδοχικά χρόνια υπάρχει μερική επικάλυψη (75%) των panels. Κάθε χρόνο ένα νέο panel επιλέγεται, σε αντικατάσταση του panel που διαγράφεται. Το σχήμα εναλλαγής άρχισε από το πρώτο έτος (2003). Για να υπάρξει πλήρες δείγμα το πρώτο έτος της έρευνας, τα τέσσερα panels χρησιμοποιήθηκαν στον ίδιο χρόνο. Για τη σύγκριση διαχρονικά, τα άτομα που επιλέγονται, αρχικά ερευνώνται για περίοδο τεσσάρων χρόνων, ίση με τη διάρκεια του κάθε panel.

Η έρευνα EU-SILC βασίζεται σε δισταδιακή στρωματοποιημένη δειγματοληψία νοικοκυριών, από πλαίσιο δειγματοληψίας που έχει δημιουργηθεί με βάση τα στοιχεία της Απογραφής Πληθυσμού 2011 **.**

Ο σχεδιασμός της δειγματοληψίας περιλαμβάνει δύο επίπεδα στρωμάτωσης:

i. Το πρώτο επίπεδο είναι γεωγραφική στρωμάτωση που βασίζεται στη διαίρεση της Χώρας σε Περιφέρειες, οι οποίες αντιστοιχούν στο ευρωπαϊκό επίπεδο διαμέρισης NUTS II. Τα δύο μεγάλα πολεοδομικά συγκροτήματα Αθήνας και Θεσσαλονίκης, αποτελούν χωριστά γεωγραφικά στρώματα.

ii. Το δεύτερο επίπεδο στρωμάτωσης είναι η κατάταξη των οικισμών, μέσα σε κάθε Περιφέρεια, σε τέσσερις κατηγορίες βαθμού αστικότητας, σύμφωνα με το μέγεθος του πληθυσμού τους.

Τα αποτελέσματα

Στην Ελλάδα ,τα στοιχεία της Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών 2017, παρουσιάζουν ότι ο πληθυσμός που βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό ανέρχεται στο 34,8% (3.701.800 άτομα), στο σύνολο του πληθυσμού

της Χώρας, με μείωση σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά (3.789.300 άτομα που αντιστοιχούσαν στο 35,6% του πληθυσμού). Η έρευνα είναι πολύ σημαντική, διότι συνιστά τη βασική πηγή αναφοράς των συγκριτικών στατιστικών για την κατανομή του εισοδήματος και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Το Γράφημα 1 παρουσιάζει την τάση του δείκτη την τελευταία δεκαετία (ανοδική τάση από το 2010 και μετά, για μια σειρά ετών, με μείωση για πρώτη φορά το 2015).

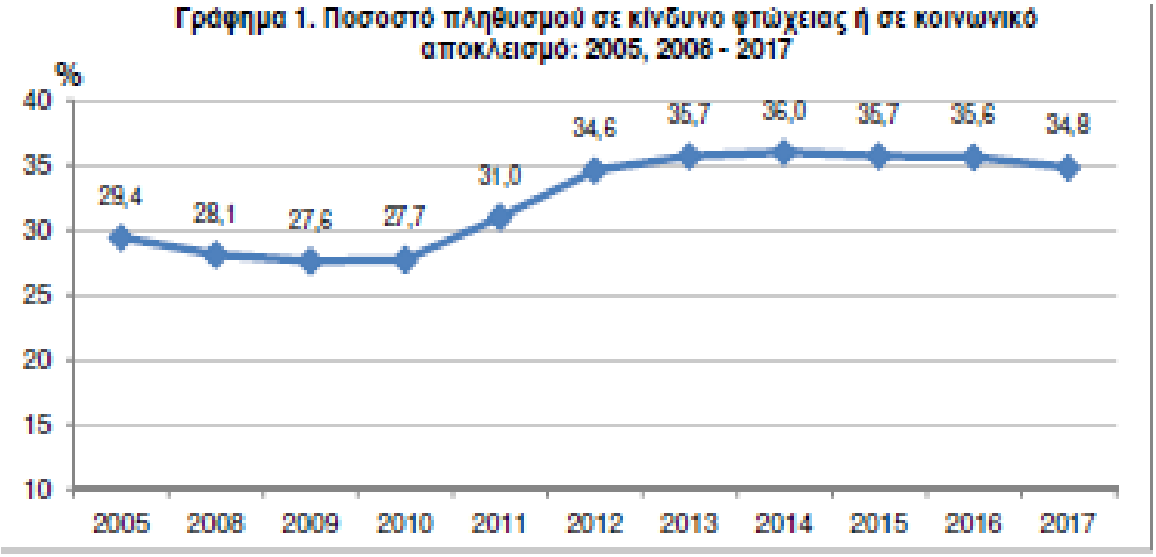

*Επισημαίνεται ότι η περίοδος αναφοράς των εισοδημάτων αφορά στο προηγούμενο από το έτος διενέργειας της έρευνας, δηλ. στα αντίστοιχα έτη 2004, 2007 – 2017.

Β3. Πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας και κατώφλι κινδύνου φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις

Ο δείκτης αυτός μετρά το χαμηλό εισόδημα σε σχέση με τον υπόλοιπο πληθυσμό αυτής της χώρας, κάτι το οποίο δεν σημαίνει κατά ανάγκη χαμηλό βιοτικό επίπεδο (OECD, 2015).

Το κατώφλι της φτώχειας υπολογίζεται στο ποσό των 4.560 ευρώ ετησίως για κάθε άτομο και σε 9.576 ευρώ για νοικοκυριά με δύο ενήλικες και δύο εξαρτώμενα παιδιά ηλικίας κάτω των 14 ετών (Πίνακας 6) και αντιστοιχεί στο 60% του διάμεσου συνολικού ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών, το οποίο ανέρχεται σε 7.600 ευρώ, ενώ το μέσο ετήσιο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών της Χώρας ανέρχεται σε 15.106 ευρώ.

Το έτος 2017, το 20,2% του συνολικού πληθυσμού της Χώρας ήταν σε κίνδυνο φτώχειας .

Ως κίνδυνος φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις θεωρείται το ποσοστό των ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά, των οποίων το συνολικό ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα είναι χαμηλότερο του 60% του εθνικού διάμεσου ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος.

Σημαντικό μειονέκτημα της έρευνας είναι ότι οι πληθυσμιακές ομάδες που διαχρονικά είναι φτωχές, όπως άστεγοι, άτομα σε ιδρύματα, παράνομοι οικονομικοί μετανάστες, Ρομά που μετακινούνται κλπ., δεν αντιπροσωπεύονται στην έρευνα.

Ο δείκτης αυτός το 2005 (με περίοδο αναφοράς εισοδήματος το 2004) βρισκόταν στο 19,6%, με αυξητική τάση έως το 2012 όπου έφθασε το 23,1% ενώ άρχισε να μειώνεται από το 2014, όπως διαφαίνεται στο Γράφημα 2.

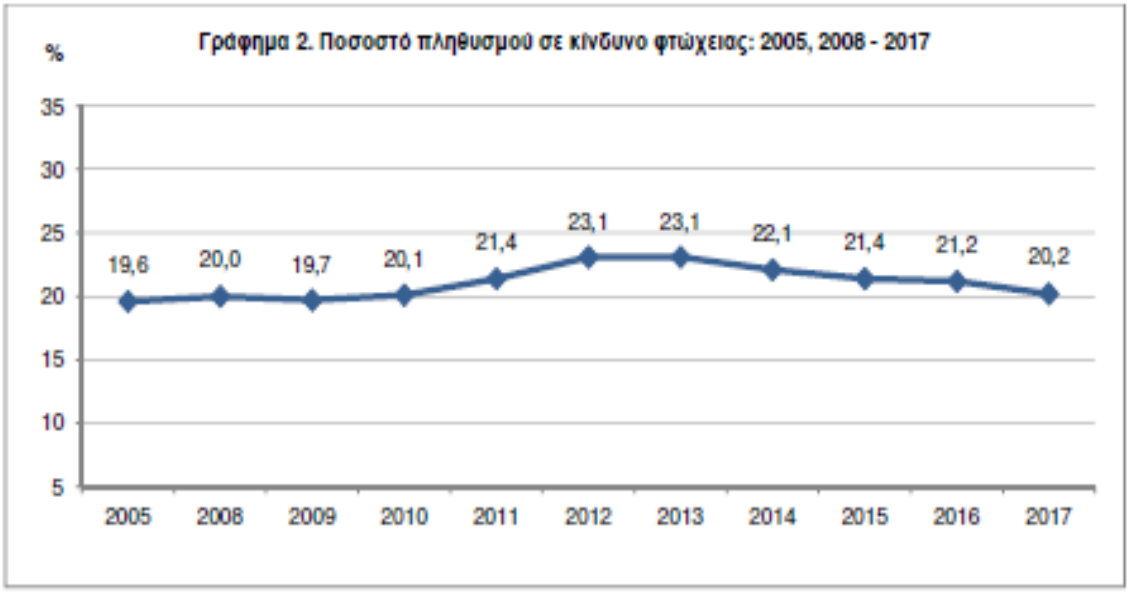

*Επισημαίνεται ότι η περίοδος αναφοράς των εισοδημάτων αφορά στο προηγούμενο από το έτος διενέργειας της έρευνας, δηλ. στα αντίστοιχα έτη 2004, 2007 – 2016.

Ο κίνδυνος φτώχειας εάν υπολογιστεί με κατώφλια μικρότερα του 60% του διάμεσου συνολικού διαθέσιμου ισοδύναμου εισοδήματος, διαφοροποιείται σε:

9,3%, αν το κατώφλι οριστεί στο 40% του διάμεσου συνολικού διαθέσιμου ισοδύναμου εισοδήματος,

14,6%, αν το κατώφλι οριστεί στο 50% του διάμεσου συνολικού διαθέσιμου ισοδύναμου εισοδήματος και

26,5%, αν το κατώφλι οριστεί στο 70% του διάμεσου συνολικού διαθέσιμου ισοδύναμου εισοδήματος.

Τα νοικοκυριά που βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας ανέρχονται σε 789.585 σε σύνολο 4.162.442 νοικοκυριών ενώ τα μέλη τους σε 2.152.691 στο σύνολο των 10.634.925 ατόμων του πληθυσμού της Χώρας.

Β4. Κοινωνικές μεταβιβάσεις και κίνδυνος φτώχειας

Το ποσοστό κινδύνου φτώχειας μη συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών επιδομάτων και των συντάξεων στο συνολικό διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών, ανέρχεται σε 50,8% ενώ, όταν περιλαμβάνονται μόνο οι συντάξεις και όχι τα κοινωνικά επιδόματα, μειώνεται στο 24,0% (Γράφημα 3, Πίνακες 14 και 15). Τα κοινωνικά επιδόματα, περιλαμβάνουν παροχές κοινωνικής βοήθειας (όπως το ΕΚΑΣ, το επίδομα μακροχρόνια ανέργων κλπ.), οικογενειακά επιδόματα (όπως επιδόματα τέκνων), καθώς και επιδόματα ή βοηθήματα ανεργίας, ασθένειας, αναπηρίας ή ανικανότητας, ή και εκπαιδευτικές παροχές.

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, το ποσοστό κινδύνου φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις ανέρχεται σε 20,2%. Συνεπώς ,διαπιστώνεται ότι τα κοινωνικά επιδόματα συμβάλλουν στη μείωση του ποσοστού του κινδύνου φτώχειας κατά 3,8 ποσοστιαίες μονάδες, ενώ οι συντάξεις κατά 26,8 ποσοστιαίες μονάδες. Το σύνολο των κοινωνικών μεταβιβάσεων μειώνει το ποσοστό του κινδύνου φτώχειας κατά 30,6 ποσοστιαίες μονάδες (Γράφημα 3, Πίνακες 7, 14 και 15).

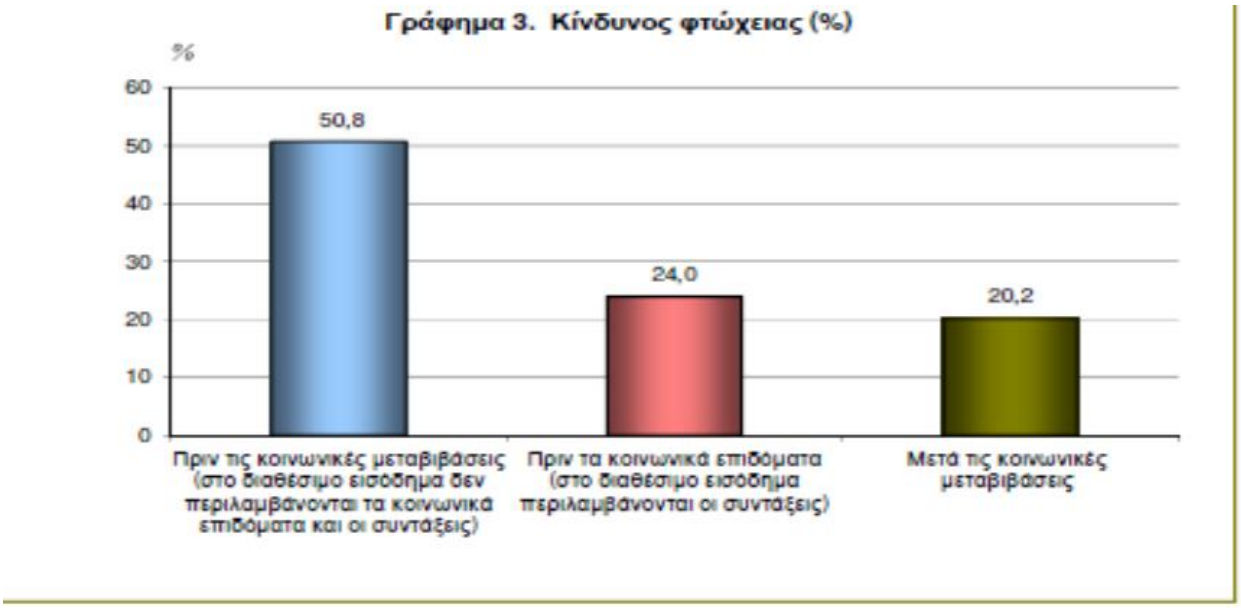

Το ποσοστό κινδύνου φτώχειας δηλαδή μη συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών επιδομάτων και των συντάξεων στο συνολικό διαθέσιμο εισόδημα για άτομα ηλικίας 65 ετών και άνω υπολογίζεται σε 87,4%, ενώ όταν δεν συμπεριλαμβάνονται τα κοινωνικά επιδόματα αλλά μόνο οι συντάξεις εκτιμάται σε 14,7% (Πίνακες 14 και 15).

Ο κίνδυνος φτώχειας πριν από όλες τις κοινωνικές μεταβιβάσεις για άτομα ηλικίας 18-64 ετών υπολογίζεται σε 42,2%, ενώ όταν δεν συμπεριλαμβάνονται τα κοινωνικά επιδόματα αλλά συμπεριλαμβάνονται οι συντάξεις υπολογίζεται σε 25,3% (Πίνακες 14 και 15).

Οι κοινωνικές μεταβιβάσεις στο σύνολό τους δηλαδή συμπεριλαμβανομένων των συντάξεων αποτελούν το 32,2% του συνολικού διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών της Χώρας, εκ του οποίου οι συντάξεις αντιστοιχούν στο 85,9%, ενώ τα κοινωνικά επιδόματα στο 14,1%.

Β5. Χαρακτηριστικά πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας

Το ποσοστό κινδύνου φτώχειας, τα προηγούμενα έτη ήταν ελάχιστα μεγαλύτερο για τις γυναίκες σε σχέση με τους άνδρες. Το 2014 και 2015 βρίσκεται με πολύ μικρή διαφορά, μεγαλύτερο κατά 0,2 και 0,3 ποσοστιαίες μονάδες αντίστοιχα για τους άνδρες, ενώ με βάση τα στοιχεία του 2017, όπως συνέβη και το 2016, εμφανίζεται ίδιο μεταξύ ανδρών και γυναικών και ίδιο με το ποσοστό του συνολικού πληθυσμού , δηλαδή 20,2% (Πίνακας 7).

Επίσης, το ποσοστό κινδύνου φτώχειας για το σύνολο του πληθυσμού (αναφορικά για τα δύο φύλα) σημείωσε μείωση κατά μία ποσοστιαία μονάδα το 2017 σε σχέση με το 2016 (Πίνακας7).

Σημαντική πληθυσμιακή ομάδα για την έρευνα, αποτελούν οι εργαζόμενοι. Οι εργαζόμενοι αντιμετωπίζουν μικρότερο κίνδυνο φτώχειας, σε σχέση με τους ανέργους και τους οικονομικά ανενεργούς (νοικοκυρές κλπ.). Το ποσοστό κινδύνου φτώχειας για τους εργαζομένους διαμορφώνεται σε 12,9%, με μείωση κατά 1,2 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 2016.

Το ποσοστό κινδύνου φτώχειας για τις εργαζόμενες γυναίκες παρουσίασε μείωση της τάξης 2,4 μονάδες ενώ το αντίστοιχο για τους εργαζόμενους άνδρες παρουσίασε μείωση κατά 0,3 ποσοστιαίες μονάδες ανερχόμενα σε 9,9% και 15,0% αντίστοιχα. Για τους ανέργους, ο κίνδυνος φτώχειας ανέρχεται σε 45,5%, παρουσιάζοντας σημαντική διαφορά μεταξύ ανδρών και γυναικών (50,5% και 41,0% αντίστοιχα), οι οικονομικά μη ενεργοί (αν δεν υπολογιστούν οι συνταξιούχοι) αυξήθηκε κατά 0,3 ποσοστιαίες μονάδες. Η αύξηση για τις γυναίκες είναι

μισή ποσοστιαία μονάδα, ενώ για τους άνδρες η αύξηση είναι 0,7 ποσοστιαίες μονάδες και τα αντίστοιχα ποσοστά διαμορφώνονται σε 25,7%, 25,7% και 25,5% (Πίνακας 10).

Ο κίνδυνος φτώχειας για τους εργαζομένους με πλήρη απασχόληση υπολογίζεται σε 11,2%, ενώ για τους εργαζομένους με μερική υπολογίζεται σε 27,5% (Γράφημα 4, Πίνακας 13).

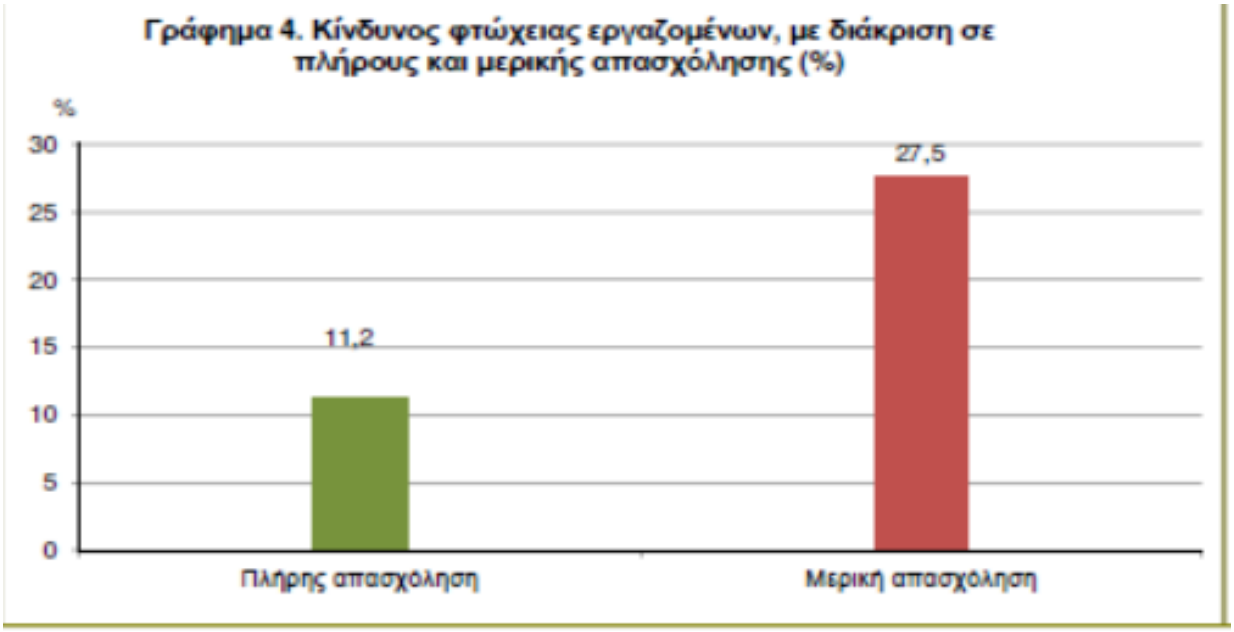

Β6. Βάθος (χάσμα) του κινδύνου φτώχειας

Το βάθος (χάσμα) κινδύνου φτώχειας αφορά την εισοδηματική κατάσταση των ατόμων που βρίσκονται κάτω από το κατώφλι της φτώχειας. Είναι ο δείκτης που υπολογίζει τη διαφορά μεταξύ του κατωφλιού του κινδύνου φτώχειας για το σύνολο του πληθυσμού ,και του διάμεσου ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος του φτωχού πληθυσμού, ο οποίος εκφράζεται ως ποσοστό επί του κατωφλιού του κινδύνου φτώχειας.

Σύμφωνα με τα στοιχεία 2017, το βάθος (χάσμα) κινδύνου φτώχειας ανήλθε σε 30,3% του κατωφλιού του κινδύνου φτώχειας, σημειώνοντας μείωση σε σχέση με το προηγούμενο έτος (Γράφημα 5, Πίνακας 17) .Συνεπώς, θα μπορούσαμε να υποθέσουμε ότι το 50% των φτωχών έχουν εισόδημα μικρότερο από το 69,7% του κατωφλιού του κινδύνου φτώχειας (το οποίο ανέρχεται σε 4.560 ευρώ), δηλαδή κάτω από 3.178 ευρώ, ετησίως και για κάθε άτομο.

Όπως παρουσιάζεται η εξέλιξη του δείκτη στο Γράφημα 5, το βάθος (χάσμα) κινδύνου το 2005 ήταν 23,9%, ενώ, αυξήθηκε στη διάρκεια της δεκαετίας, σε 32,7% το 2013 (ανώτατη τιμή).

Η εξέλιξή του δίνει αυξομειώσεις, σημειώνοντας τιμή 30,3% για το 2017, δηλαδή μείωση κατά 1,6 ποσοστιαίες μονάδες συγκριτικά με το 2016.

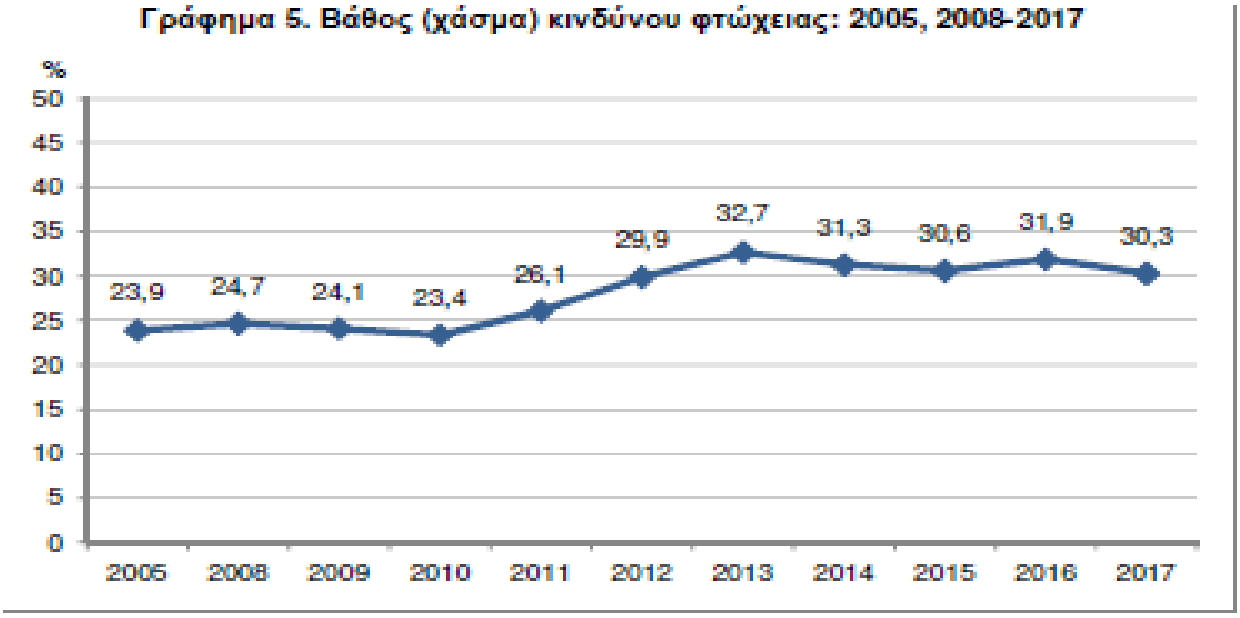

Β7. Κίνδυνος φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις εκτιμώμενος με το κατώφλι φτώχειας έτους 2008 (υπολογιζόμενου σε τιμές του 2016 με βάση τον Εναρμονισμένο Δείκτη Τιμών Καταναλωτή)

Ο κίνδυνος φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις υπολογιζόμενος με το κατώφλι φτώχειας σε σταθερό έτος βάσης το έτος 2008, αποτελεί ένδειξη για το εάν το επίπεδο διαβίωσης για τα χαμηλότερα εισοδήματα παρουσιάζει βελτίωση με το χρόνο, με απόλυτους όρους δηλαδή αν αυξήθηκε η αγοραστική δύναμη των χαμηλών εισοδηματικών τάξεων.

Τα στοιχεία για το ποσοστό του πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας το έτος 2017, εάν εκτιμηθεί με το κατώφλι φτώχειας έτους 2008 (δηλαδή το ποσοστό του πληθυσμού, του οποίου το συνολικό ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα κατά το 2016 (προηγούμενο έτος για τον υπολογισμό του εισοδήματος) είναι χαμηλότερο του 60% της διαμέσου του ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος του 2008 αναφερομένου σε τιμές του 2016 με βάση τον (Εναρμονισμένο Δείκτη Τιμών Καταναλωτή), εκτιμάται σε 46,3%.

Το λογικό συμπέρασμα είναι επομένως , ότι το 46,3% του πληθυσμού του 2017 θα βρισκόταν εκτεθειμένο στον κίνδυνο φτώχειας, εάν υποθετικά ίσχυαν τα οικονομικά δεδομένα του έτους 2008, το οποίο ήταν έτος ευημερίας. (Πίνακας 16).

Β8. Πληθυσμός που διαβιεί σε νοικοκυριά με χαμηλή ένταση εργασίας.

Ο δείκτης αφορά στο ποσοστό πληθυσμού ηλικίας 18 – 59, που διαβιεί σε νοικοκυριά που τα μέλη τους απασχολήθηκαν λιγότερο από 20% της συνήθους απασχόλησης κατά τη διάρκεια του προηγούμενου έτους. Η ένταση εργασίας του νοικοκυριού είναι ο λόγος μεταξύ του αριθμού των μηνών του προηγούμενου έτους όπου όλα τα μέλη απασχολήθηκαν και του αριθμού των μηνών που θα μπορούσαν υποθετικά να έχουν απασχοληθεί κατά την ίδια περίοδο.

Το ποσοστό πληθυσμού ηλικίας 18-59 ετών που διαβιεί σε νοικοκυριά με χαμηλή ένταση εργασίας εκτιμάται σε 17,6% επί του συνολικού πληθυσμού αυτής της ομάδας ηλικιών, παρουσιάζοντας μείωση κατά 1,6 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 2016. Το ποσοστό για τους άνδρες υπολογίζεται σε 15,8% και για τις γυναίκες σε 19,3% (Πίνακας 18).

Επίσης ,αναφορικά με τον πληθυσμό ηλικίας 0-59 ετών, τα στοιχεία αναφέρουν ότι το ποσοστό που διαβιεί σε νοικοκυριά με χαμηλή ένταση εργασίας υπολογίζεται σε 15,6% επί του συνολικού πληθυσμού αυτής της ομάδας ηλικιών, παρουσιάζοντας, μείωση κατά 1,6 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 2016. Το ποσοστό για τους άνδρες υπολογίζεται σε 14,2% και για τις γυναίκες σε 17,0% (Πίνακας 18). Το ποσοστό των ατόμων ηλικίας κάτω των 18 ετών που διαβιούν σε νοικοκυριά με χαμηλή ένταση εργασίας υπολογίζεται για το 2017 σε 9,4% επί του συνολικού πληθυσμού που ανήκει σε αυτή τη ομάδα ηλικίας. (Πίνακας 18).

Link

http://www.statistics.gr/el/statistics?p_p_id=documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4lN&p_p_lifecycle=2&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_cacheability=cacheLevelPage&p_p_col_id=column-2&p_p_col_count=4&p_p_col_pos=1&_documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4lN_javax.faces.resource=document&_documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4lN_ln=downloadResources&_documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4lN_documentID=357412&_documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4lN_locale=el

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Γ. Η σύγκριση του επιπέδου διαβίωσης του ποσοστού του πληθυσμού της Ελλάδας που βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας, με το επίπεδο διαβίωσης των χωρών της ΕΕ και εκτός ΕΕ, την περίοδο της οικονομικής κρίσης.

Τα παραπάνω στοιχεία της έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης ως προς το ποσοστό του πληθυσμού που βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού (με εισοδηματικά κριτήρια) εάν συγκριθούν σε Εθνικό επίπεδο με αντίστοιχα στοιχεία των Χωρών της Ευρωζώνης και εκτός Ευρωζώνης μας δίνουν κάποια ασφαλή συμπεράσματα για το πόσο επηρέασε η Οικονομική κρίση το επίπεδο διαβίωσης του πληθυσμού. Η λεπτομερής παρατήρηση του πίνακα 19 (2008-2017) και του Συγκριτικού πίνακα 11 (2006-2017) των αποτελεσμάτων , μας οδηγεί στις εξής διαπιστώσεις :

Χώρες Ευρωζώνης

α. Η Ελλάδα ήταν η Χώρα που επηρεάστηκε περισσότερο από την Οικονομική κρίση με αρνητική συνέπεια στο βιοτικό επίπεδο του πληθυσμού. Το ποσοστό του πληθυσμού που διαβιώνει σε κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού αυξήθηκε από το 2008 -2017 κατά 6,7 ποσοστιαίες μονάδες.

β. Σε μικρότερο όμως βαθμό επηρεάστηκαν χώρες όπως η Αυστρία, Εσθονία, Ισπανία ,Ιταλία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία εκτιμώμενο μέχρι τέσσερις ποσοστιαίες μονάδες . Χωρίς μεταβολή στο ποσοστό καταγράφηκε η Σλοβενία , η Μάλτα και η Κύπρος.

γ. Χώρες όπως η Σλοβακία μείωσε το ποσοστό κατά 9,6 ποσοστιαίες μονάδες ,η Λιθουανία κατά 6,3 ποσοστιαίες μονάδες και η Λετονία κατά 14 ποσοστιαίες μονάδες .

Τα στοιχεία της έρευνας για τη φτώχεια και την ανισότητα αποδεικνύουν ότι η φτώχεια στην περιφέρεια της ΕΕ είναι σε αρκετά υψηλό επίπεδο, καθώς σχεδόν 1 στα 7 άτομα βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας, ιδιαίτερα σε κάποιες πληθυσμιακές ομάδες, όπως τα παιδιά και οι ηλικιωμένοι. Μεταξύ των ετών 2009-2013, ο αριθμός των ατόμων που ζούσαν με σοβαρές υλικές στερήσεις, αυξήθηκε σχεδόν κατά 7.500.000 άτομα, φτάνοντας τα 50.000.000 άτομα (Alkire et al, 2014).

Στη Γερμανία, Ελλάδα και Πορτογαλία αναφέρονται τα υψηλότερα επίπεδα ανισότητας στο εισόδημα του πληθυσμού προ φόρων και κοινωνικών μεταβιβάσεων. Η ανισότητα στα εισοδήματα είναι αξιοσημείωτη στη Βουλγαρία, στη Λετονία και στη Λιθουανία, ενώ στη Γαλλία και η Δανία, αυξήθηκε η ανισότητα του εισοδήματος μεταξύ των ετών 2005 -2013 (Alkire et al, 2014). Στους απασχολούμενους τα επίπεδα ανισότητας είναι υψηλότερα στη Ρουμανία και στην Ελλάδα, στη Γερμανία και τη Σλοβενία, ενώ το εισόδημα από απασχόληση και πριν την κρίση και μετά ήταν χαμηλό. Επίσης η απασχόληση των γυναικών στη Γερμανία, στην Αυστρία και στην Τσεχική Δημοκρατία έχει μεγαλύτερη μισθολογική απόκλιση από την απασχόληση των ανδρών στην Ευρώπη. Το φορολογικό σύστημα και το σύστημα κοινωνικών παροχών στη Σουηδία είναι από τα πιο αποτελεσματικά στην Ευρώπη, πράγμα το οποίο οδήγησε στη μείωση της εισοδηματικής ανισότητας στη χώρα κατά 53% από το 2005 έως το 2013. Στην Ισπανία μειώθηκε η εισοδηματική ανισότητα κατά τη διάρκεια των ίδιων ετών μόνο κατά 32 % σε σχέση με τη Σουηδία (Eurostat, 2013).

Σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσιεύει η Eurostat, το 2013, το 24,5% του πληθυσμού στην ΕΕ ήταν σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, πράγμα το οποίο σημαίνει ότι τα άτομα αυτά ήταν ή σε κίνδυνο φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις, ή ζούσαν με σοβαρές υλικές στερήσεις, ή ζούσαν σε νοικοκυριά με πολύ χαμηλή ένταση εργασίας. Το ποσοστό των ατόμων που διατρέχουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού στην ΕΕ το 2013 (24,5%) είναι υψηλότερο από ό, τι το 2008 (23,8%) κατά 0,7.

Γράφημα 6 : Ποσοστό πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού στην ΕΕ (28) τα έτη 2008-2013

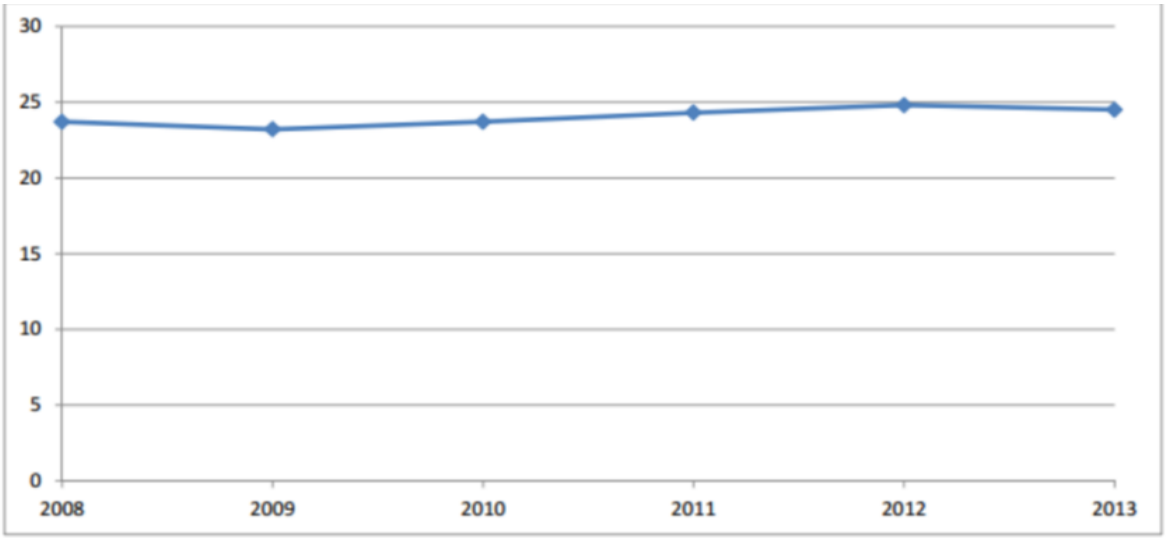

Πηγή: Eurostat

Η μείωση του αριθμού των ατόμων που διατρέχουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού στην ΕΕ αποτελεί έναν από τους βασικούς στόχους της στρατηγικής της Ευρώπης το 2020 (Eurostat, 2014). Στο ανωτέρω Γράφημα 6 , μπορούμε να δούμε τα άτομα σε κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού στην ΕΕ-28 για τα έτη 2008-2013.

Εκτός Ευρωζώνης Στις Χώρες αυτές, τα στοιχεία δείχνουν πτωτική τάση του δείκτη με εξαίρεση τη Δανία και τη Σουηδία που υπήρξε μικρή άνοδος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Δ. Οι κοινωνικές επιπτώσεις και οι παράγοντες που επιδρούν στην κοινωνική διάσταση του φαινομένου της φτώχειας.

Η κοινωνιολογική θεωρία για τη φτώχεια, έχει βασιστεί στο ότι το άτομο επηρεάζεται από το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον του (Dercon 2005). Για να λειτουργήσουν και να είναι αποτελεσματικά τα κοινωνικά προγράμματα καταπολέμησης της φτώχειας, θα πρέπει να διασφαλιστούν συνθήκες καλής στέγασης, υγείας, εκπαίδευσης .

Με άλλα λόγια ,δεν πρέπει να εξετάζονται μόνο οι οικονομικές επιπτώσεις της φτώχειας, αφού το φαινόμενο αυτό έχει και κοινωνικές, πολιτικές και πολιτισμικές διαστάσεις. Μία κοινωνική διάσταση είναι ότι υπονομεύει τα ανθρώπινα δικαιώματα (Alkire et al, 2011) και περιορίζει το άτομο στην εφαρμογή των δυνατοτήτων του. Ορισμένα από τα δικαιώματα που περιορίζονται είναι:

«α) Οικονομικής φύσης, όπως το δικαίωμα στην εργασία για την εξασφάλιση εισοδήματος που να επαρκεί για διαβίωση.

β) Κοινωνικής φύσης, όπως το δικαίωμα στην υγειονομική περίθαλψη και την εκπαίδευση

γ) Πολιτικής φύσης, όπως η ελευθερία της σκέψης, της έκφρασης και του να συνεταιρίζεται

δ) Πολιτιστικής φύσης, όπως η ύπαρξη πολιτιστικής ταυτότητας και το δικαίωμα συμμετοχής στην πολιτιστική ζωή μιας κοινότητας (Alkire et al, 2011).»

Δ1. Η εξέλιξη του ποσοστού σχετικής φτώχειας στην Ελλάδα κατά την περίοδο της κρίσης και μετά ,σε σχέση με το ποσοστό φτώχειας με ή χωρίς κοινωνικές μεταβιβάσεις.

Ετήσια έκθεση ΙΝΕ Link: https://www.inegsee.gr/wp-content/uploads/2018/03/ETHSIA-EKTHESI-2018-INE-GSEE-H-ELLINIKH-OIKONOMIA-KAI-H-APASXOLISH.pdf ημερομηνία πρόσβ 14/7/2019.

Στο Γράφημα 7 παρακάτω, διακρίνονται τρεις διαφορετικοί δείκτες φτώχειας του ελληνικού πληθυσμού**. Ο πρώτος είναι ο συμβατικός δείκτης ποσοστού φτώχειας** που αφορά τα άτομα των οποίων το εισόδημα ανέρχεται έως το 60% του διάμεσου διαθέσιμου εισοδήματος του πληθυσμού σε μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή. Στο γράφημα 7 η σχετική φτώχεια εμφανίζει σταθερή αύξηση από 19,7% το 2009 σε 23,1% το 2012-2013, ενώ τα έτη 2014 και 2015 το ποσοστό φτώχειας εμφανίζει μια σημαντική μείωση , η οποία συνεχίζει να καταγράφεται και το 2016 καταλήγοντας στο 21,2%. Αυτό θα λέγαμε ότι είναι το αποτέλεσμα της επιδοματικής κοινωνικής πολιτικής που οδήγησε στην αύξηση της αγοραστικής δύναμης του πληθυσμού με τη θέσπιση του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος (2014) και του Κοινωνικού Εισοδήματος Αλληλεγγύης (2016), αλλά και γενικότερα της αλλαγής της κοινωνικής πολιτικής με αύξηση της απασχόλησης από ευέλικτες μορφές εργασίας ,τα οποία συνέτειναν στη προσωρινή ανακούφιση του πληθυσμού που πλήττεται από ακραία φτώχεια.

Θα πρέπει να επισημανθεί, πως η συμβατική γραμμή φτώχειας δεν αντικατοπτρίζει την πραγματική διάσταση του φαινομένου της φτώχειας, διότι στηρίζεται στην υπόθεση πως η οικονομία βρίσκεται σε οικονομική ανάπτυξη, καθώς η φτώχεια προέρχεται περισσότερο από την ανισότητα παρά από την ένδεια. Η υπόθεση αυτή δεν ισχύει για την Ελλάδα, εξαιτίας της πρωτοφανούς οικονομικής κρίσης.

Εάν παρατηρήσουμε στο γράφημα 7, απεικονίζεται και ένας **δεύτερος δείκτης** ορίου φτώχειας, όπου ως διάμεσο διαθέσιμο εισόδημα ορίζεται εκείνο του 2008, όπου η υλική ευμάρεια ήταν σαφώς υψηλότερη. Σύμφωνα με τον νέο υπολογισμό, προκύπτει πως η σχετική φτώχεια αυξάνεται με πολύ υψηλότερους ρυθμούς από 18,9% το 2009 σε 47,8% το 2016 ,έχοντας μειωθεί επίσης οριακά σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Η διαφοροποίηση αυτή στο υπολογισμό του εισοδήματος, έχει αποτέλεσμα ότι ο μισός πληθυσμός της χώρας εξακολουθεί να βρίσκεται κάτω από το όριο της φτώχειας ως συνέπεια της βαθιάς ύφεσης .

Γράφημα 7 : Εξέλιξη βασικών δεικτών ποσοστού (%) φτώχειας στην Ελλάδα (2009-2016)

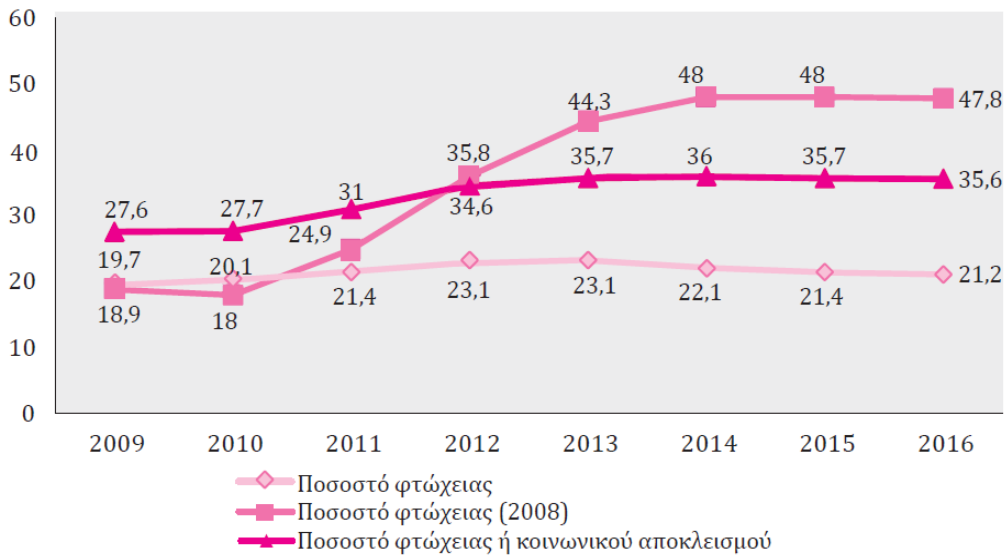

Πηγή: *Eurostat*

Ένας τρίτος δείκτης είναι ο δείκτης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού ,ο οποίος προτάθηκε από τη Eurostat στο πλαίσιο της «Στρατηγικής 2020».

Αναφέρεται σε όλες τις διαστάσεις της φτώχειας, καθώς συνυπολογίζει όχι μόνο τα εισοδηματικά κριτήρια αλλά και άλλες μεταβλητές, όπως την υλική αποστέρηση και την εργασιακή ένταση (Eurostat,2012) .Ωστόσο οι τιμές του είναι σαφώς υψηλότερες από το συμβατικό ποσοστό φτώχειας καθώς κυμαίνονται από 27,6% το 2009 σε 35,7% το 2013,για να σταθεροποιηθούν τα επόμενα χρόνια με την υποχώρηση της ύφεσης.

Διαφαίνεται επομένως , μείωση του δείκτη φτώχειας μετά το 2013.

Στο Γράφημα 8 , εμφανίζεται το ποσοστό φτώχειας στην Ελλάδα συμπεριλαμβανομένων όλων των κοινωνικών μεταβιβάσεων, το ποσοστό φτώχειας χωρίς κοινωνικές μεταβιβάσεις πλην των συντάξεων, και τέλος το ποσοστό φτώχειας χωρίς όλες τις κοινωνικές μεταβιβάσεις. Από την παρατήρηση του γραφήματος, και μετά τη σύγκριση του ποσοστού φτώχειας με το ποσοστό φτώχειας χωρίς κοινωνικές μεταβιβάσεις (πλην συντάξεων), επισημαίνουμε περιορισμένες αποκλίσεις (με εξαίρεση το 2013), κατά τη διάρκεια των ετών 2010-2016. Αυτό όμως καταρρίπτεται, αν συνυπολογίσουμε στο ποσοστό φτώχειας το σύνολο των κοινωνικών μεταβιβάσεων, δηλαδή και τις συντάξεις. Στη περίπτωση αυτή, το ποσοστό φτώχειας υπερδιπλασιάζεται.

Από την μέχρι τώρα διερεύνηση, προκύπτει ότι στην Ελλάδα το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας διευρύνεται , ενώ το 2016 αγγίζει το μέγιστο επίπεδο απόκλισης (31,7%).

Η συνθήκη αυτή δεν ισχύει στα κράτη- μέλη της ΕΕ όπου, όπως εμφανίζεται στο ίδιο γράφημα, το επίπεδο της φτώχειας επηρεάζεται σε μικρότερο βαθμό από τις συντάξεις. Αυτό αποδεικνύεται από το ότι το ποσοστό φτώχειας της ΕΕ χωρίς όλες τις μεταβιβαστικές πληρωμές ,είναι μικρότερο από το αντίστοιχο της Ελλάδας, όσο και από το ότι έχει σταθερή απόκλιση σε σχέση με το ποσοστό φτώχειας, όπου συμπεριλαμβάνονται όλες οι μεταβιβαστικές πληρωμές. Αντιθέτως, η εξάρτηση από τις υπόλοιπες μεταβιβαστικές πληρωμές, ειδικά την περίοδο 2012-2013 είναι σημαντική την περίοδο της κρίσης στην Ευρωζώνη , όπου η παροχή των συντάξεων είναι προστασία του εισοδήματος όχι μόνο για τους δικαιούχους τους, αλλά και για τα προστατευόμενα μέλη της οικογένειας

Οι δυσμενείς συνέπειες της μείωσης των συντάξεων στο ποσοστό φτώχειας, θα εξισορροπούνταν από μια πραγματική αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος των εργαζομένων. Ωστόσο, λόγοι όπως η επικράτηση των ευέλικτων μορφών απασχόλησης, το ποσοστό ανεργίας που επιμένει να είναι σε υψηλά επίπεδα, καθώς και η μείωση του αφορολόγητου ορίου από 01/01/2020 που επίσης προβλέπεται στον Ν. 4472/17, εμποδίζουν την αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος.

Συμπερασματικά , δεν φαίνεται πιθανή στα αμέσως επόμενα χρόνια η μείωση του δείκτη φτώχειας.

Γράφημα 8 : Ποσοστό φτώχειας με ή χωρίς κοινωνικές μεταβιβάσεις για την Ελλάδα και τις ΕΕ (27) .Έτη (2009-2016)

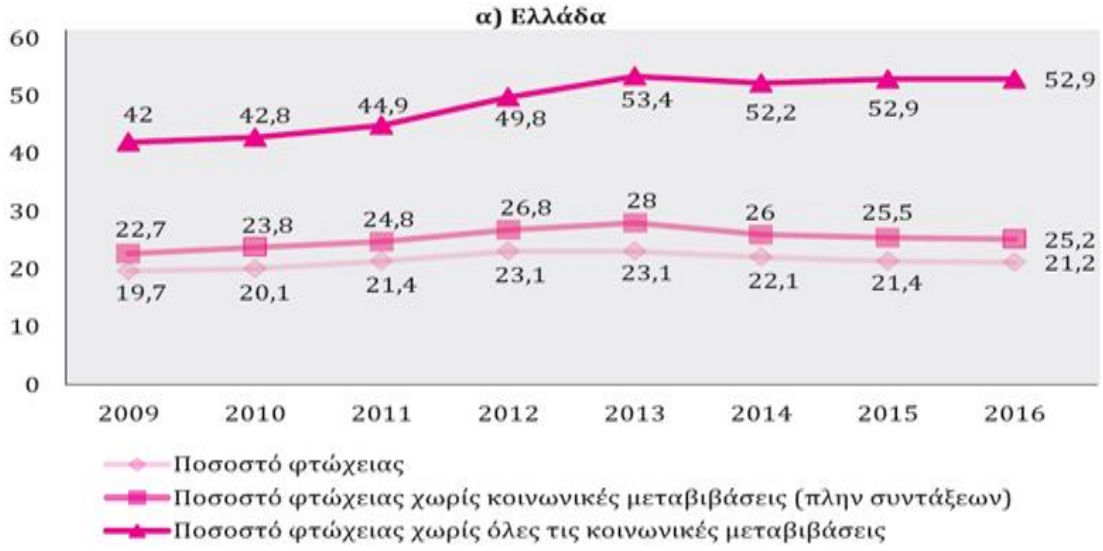

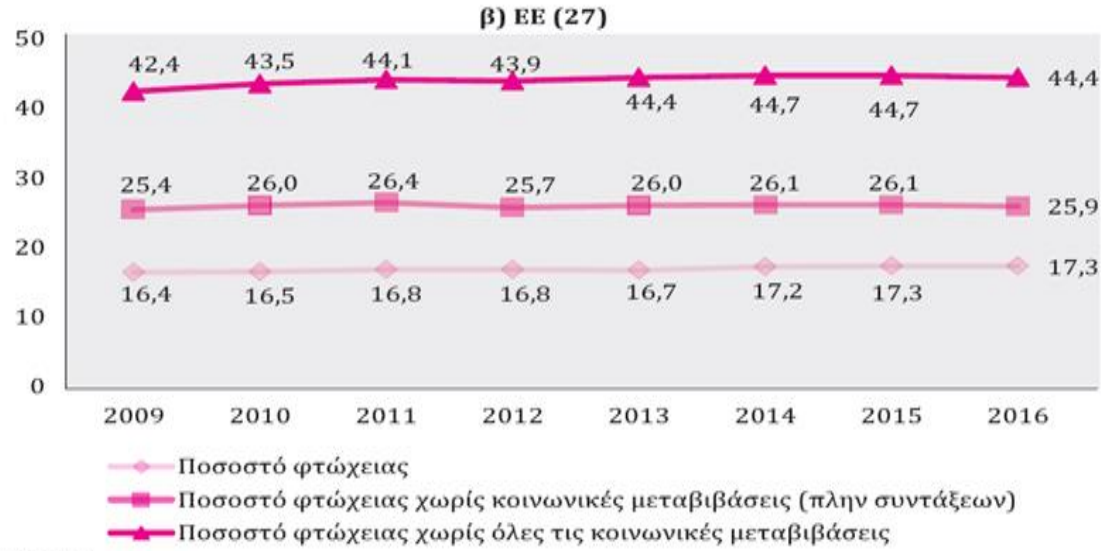

: *Eurostat*

Δ2. Η εξέλιξη του ποσοστού φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού σε σχέση με την εργασιακή δραστηριότητα.

Από το Γράφημα 9 διαπιστώνεται το ποσοστό του πληθυσμού που βρίσκεται στο όριο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, ως προς την εργασιακή δραστηριότητα. Όπως είναι αυτονόητο, το μεγαλύτερο ποσοστό εντοπίζεται στους ανέργους το οποίο κατά την περίοδο 2009-2016 αυξάνεται κατά 12,2%. Ιδιαίτερα προβληματική η εξέλιξη ως προς τις συνθήκες διαβίωσης των ανέργων που βρίσκονται κάτω από το όριο της φτώχειας ,κατά την

περίοδο 2015-2016., με αποτέλεσμα το μεγαλύτερο ποσοστό να φθάσει το διάστημα 2009-2016.

Διαφορετική εικόνα με το χαμηλότερο ποσοστό φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, σταθερά σε επίπεδα κάτω του 18%, εντοπίζεται στους μισθωτούς εργαζομένους. Το 2016 μάλιστα εμφανίζει μικρή υποχώρηση ,παρόλο που η διεύρυνση των ευέλικτων μορφών απασχόλησης συνιστά κατασταλτικό παράγοντα για μια πιο θετική εξέλιξη. Με την προϋπόθεση δε, ότι οι μισθωτοί εργαζόμενοι θα κατηγοριοποιηθούν σε δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, τότε η εξέλιξη του δείκτη για τους εργαζομένους του ιδιωτικού τομέα, θα γίνει πιο δυσμενής λόγω των πιο ελαστικών σχέσεων εργασίας. Αν εξετάσουμε τις υπόλοιπες πληθυσμιακές ομάδες του Γραφήματος 9, εμφανίζουν αυξητική τάση του ποσοστού που βρίσκεται στο όριο της φτώχειας, με εξαίρεση τους συνταξιούχους, των οποίων το ποσοστό που βρίσκεται κάτω από το όριο της φτώχειας είναι μειωμένο και πέφτει το 2016 στο 24%.

Γράφημα 9 : Πληθυσμός (%) στο όριο της φτώχειας στην Ελλάδα ως προς την επαγγελματική κατάσταση (2009-2016)

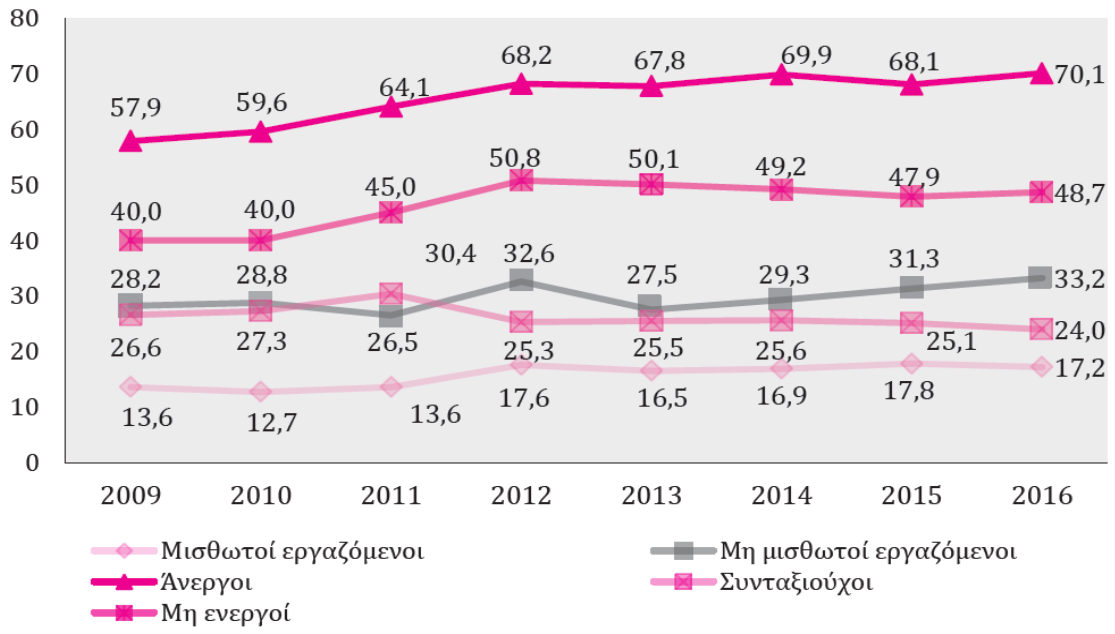

Πηγή: *Eurostat*

Δ3. Η εξέλιξη του ποσοστού φτώχειας ως προς την κατηγορία των μισθωτών εργαζόμενων κατά φύλο.

Στο Γράφημα 10 αναφέρεται το ποσοστό των μισθωτών εργαζομένων που βρίσκεται στο όριο της φτώχειας ως προς το φύλο, για την Ελλάδα και την ΕΕ.

Στην Ελλάδα, από τη σύγκριση των ετών 2009 και 2016 προκύπτει ότι το ποσοστό φτώχειας για τους άνδρες εργαζομένους , μειώνεται από 10,4% σε 8,8% το 2015 και 8,4% το 2016. Το ίδιο δεν ισχύει για τις γυναίκες όπου την περίοδο της κρίσης εμφανίζεται αύξηση από 5,1% το 2009 σε 8,4% το 2016, ενώ σε σχέση με το 2015 το ποσοστό αυξάνει κατά 0,9%.

Τα παραπάνω στοιχεία δείχνουν, ότι υποτιμάται η αξία της απασχόλησης των γυναικών και το κράτος θα πρέπει να πάρει άμεσα μέτρα, για την αντιμετώπιση της αρνητικής κατάστασης που όσο φαίνεται να ισχύει στην αγορά εργασίας, επιφέρει δυσμενείς συνέπειες στο βιοτικό τους επίπεδο.

Γράφημα 10 : Ποσοστό μισθωτών εργαζομένων στο όριο της φτώχειας σε Ελλάδα και ΕΕ ανά φύλο (2009, 2015 και 2016)

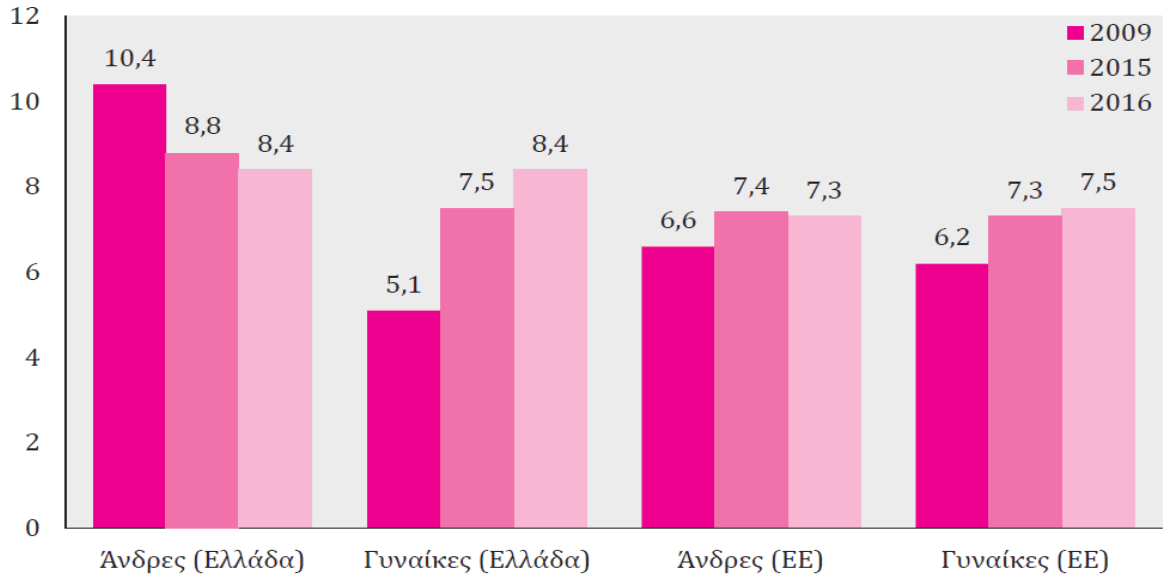

Πηγή: *Eurostat*

Δ4. Η εξέλιξη του ποσοστού εργαζομένων στο όριο της φτώχειας σε Ελλάδα και ΕΕ ως προς το εκπαιδευτικό επίπεδο

Στο Γράφημα 11 εμφανίζεται το ποσοστό των εργαζομένων που βρίσκεται στο όριο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού σε Ελλάδα και ΕΕ ως προς το εκπαιδευτικό επίπεδο, για τα έτη 2009 και 2015-2016. Η βασικότερη αιτία μισθολογικών ανισοτήτων. ίσως είναι η διαφορά στο εκπαιδευτικό επίπεδο των εργαζομένων. Είναι φανερό λοιπόν, ότι τόσο στην Ελλάδα όσο και στην ΕΕ το επίπεδο εκπαίδευσης είναι ο βασικότερος παράγοντας καθορισμού του μισθού. Το 27,1% των εργαζομένων που είναι γυμνασιακής εκπαίδευσης βρίσκεται στο όριο της φτώχειας το 2016. Για το ίδιο εκπαιδευτικό επίπεδο, το ποσοστό φτώχειας στην ΕΕ εμφανίζεται σε 19,4% το 2016. Αντιθέτως, μεταξύ εργαζομένων που είναι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης εντοπίζονται σαφώς χαμηλότερα τα ποσοστά φτώχειας, τα οποία οφείλονται στο γεγονός ότι πολλοί εργαζόμενοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, απασχολούνται και σε θέσεις εργασίας που είναι ανεξάρτητες από το μορφωτικό τους επίπεδο, ή το αντικείμενο της εκπαίδευσής τους.

Γράφημα 11 : Ποσοστό εργαζομένων στο όριο της φτώχειας σε Ελλάδα και ΕΕ ως προς το εκπαιδευτικό τους επίπεδο (2009, 2015, 2016)

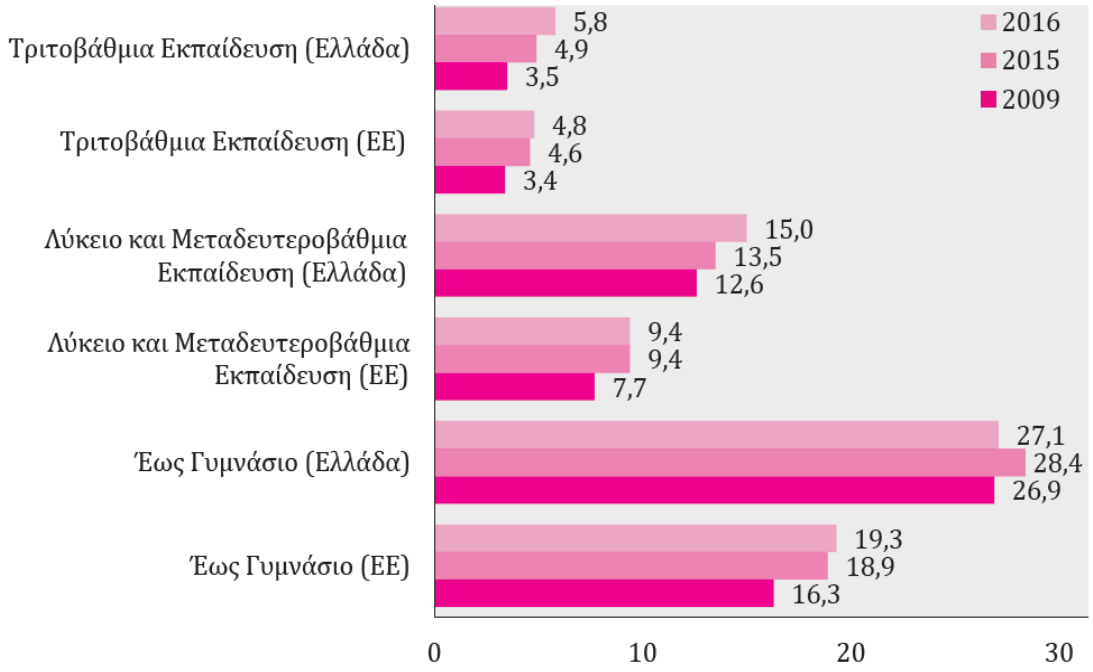

Πηγή *: Eurostat*

Δ5. Η εξέλιξη του ποσοστού εργαζομένων στο όριο της φτώχειας σε Ελλάδα και ΕΕ ως προς τον τύπο της σύμβασης (2009, 2015 και 2016)

Στο Γράφημα 12 παρουσιάζεται το ποσοστό εργαζομένων στο όριο της φτώχειας ως προς τον τύπο της σύμβασης ,για τα έτη 2009 και 2015-2016. Η αρχική διαπίστωση είναι, ότι τόσο για την Ελλάδα όσο και για την ΕΕ το ποσοστό εργαζομένων στο όριο της φτώχειας που έχουν συμβάσεις ορισμένου χρόνου, είναι περίπου τριπλάσιο από εκείνο των εργαζομένων με συμβάσεις αορίστου χρόνου. Όπως είναι γνωστό η μόνιμη μορφή απασχόλησης περιορίζει την αβεβαιότητα των εργαζομένων ως προς το εργασιακή πορεία τους, δίνοντας έτσι ένα καλύτερο βιοτικό επίπεδο. Αντίθετα, οι συμβάσεις ορισμένου χρόνου συνδυάζονται τις περισσότερες φορές με άλλες ευέλικτες μορφές εργασίας, όπως η part-time εργασία,(τετράωρη απασχόληση συνήθως) ,όπου παρατηρείται υψηλό ποσοστό φτώχειας. Τα αποτελέσματα αυτά, δικαιολογούν τα στατιστικά στοιχεία που έδωσε ο ΕΦΚΑ για τον Μάιο του 2017, τα οποία παρουσιάζουν ότι ένας στους τρεις εργαζομένους με μερική απασχόληση, λαμβάνει μισθό μικρότερο από το επίδομα ανεργίας. Αύξηση του ποσοστού φτώχειας εμφανίζεται όμως και στους εργαζομένους πλήρους απασχόλησης, ως συνέπεια άλλων καθοριστικών παραγόντων της αγοράς αλλά και της λιτότητας των προηγούμενων ετών και της υπερβολικής φορολόγησης. Στην ΕΕ εμφανίζεται μικρότερο το ποσοστό φτώχειας, οι οποίο αφορά μόνο τους εργαζομένους μερικής απασχόλησης. Εάν συγκριθούν οι μορφές απασχόλησης μεταξύ Ελλάδας και ΕΕ, το αποτέλεσμα είναι η μεγαλύτερη αναλογία των εργαζομένων μερικής απασχόλησης στο όριο της φτώχειας, ως προς τους εργαζομένους που βρίσκονται σε καθεστώς πλήρους απασχόλησης. Αυτό έχει ως συνέπεια ,μια άνιση κατανομή της αγοράς εργασίας ως προς τις μισθολογικές απολαβές και τα εργασιακά δικαιώματα , η οποία γίνεται από την εργοδοσία πολλές φορές αυθαίρετα, χωρίς κανόνες προστασίας από το Κράτος για τις ελαστικές σχέσεις.

Γράφημα 12: Ποσοστό εργαζομένων στο όριο της φτώχειας σε Ελλάδα και ΕΕ ως προς τον τύπο της σύμβασης (2009, 2015 και 2016)

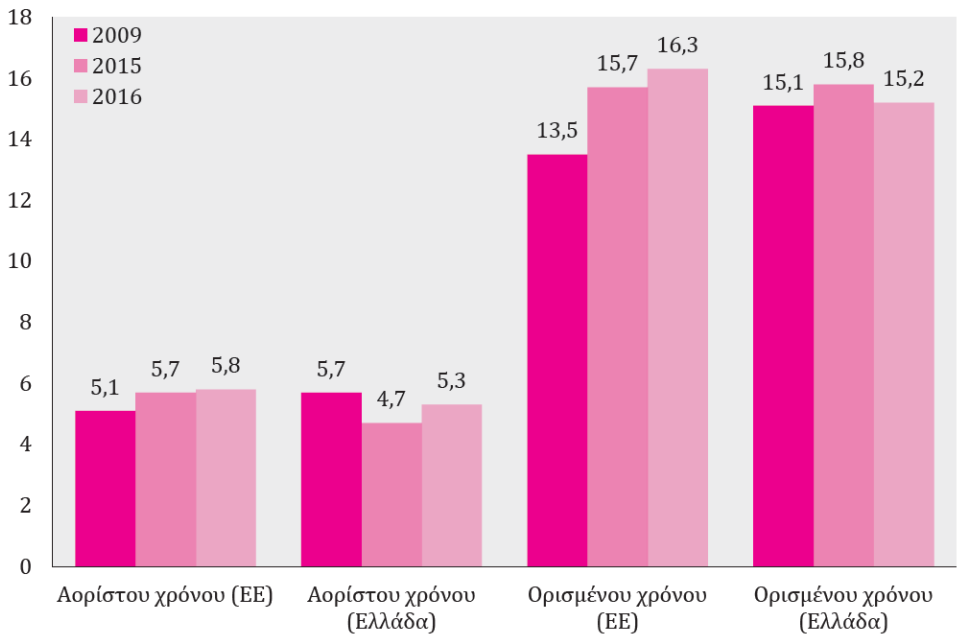

Πηγή: Eurostat

Δ6. Η εξέλιξη του ποσοστού (%) του πληθυσμού στην Ελλάδα και στην ΕΕ (27) που αδυνατεί να καλύψει συγκεκριμένες βασικές ανάγκες (2009, 2015 και 2016)

Στο Γράφημα 13 παρουσιάζεται το ποσοστό του πληθυσμού που αδυνατεί να καλύψει επιλεγμένες βασικές ανάγκες το 2016, σε σύγκριση με το 2015 και το 2009, ενώ στο ίδιο γράφημα παρουσιάζονται τα αντίστοιχα ποσοστά για την ΕΕ.

Συγκεκριμένα, αν παρατηρήσουμε τη δυνατότητα έγκαιρης πληρωμής λογαριασμών ΔΕΚΟ, στην Ελλάδα παρατηρείται υψηλή τιμή 42,2%, το έτος 2016 σε σχέση με την ΕΕ όπου εντοπίζεται μια χαμηλή τιμή του αντίστοιχου ποσοστού σε 7,9% , επίπεδο τιμής που είναι χαμηλότερο ακόμη και από το 2009, δηλαδή λίγο πριν ξεσπάσει η κρίση στην Ελλάδα και στη συνέχεια στην Ευρωζώνη. Το 2016 , τα στοιχεία δείχνουν μια αύξηση των νοικοκυριών που έχουν καθυστέρηση στην πληρωμή των δανείων καθώς και των ενοικίων τους , σε 15,3% το 2016. Στην ΕΕ το αντίστοιχο ποσοστό είναι της τάξεως του 3,5% των νοικοκυριών. Επίσης, σε 53,6% εμφανίζεται και το ποσοστό των νοικοκυριών που αδυνατεί να καλύψει έκτακτες ανάγκες.

Σημαντικό είναι το γεγονός ότι σε σχέση με το 2009 το ποσοστό αυτό διπλασιάζεται, γεγονός που έχει ως αίτιο την οικονομική στενότητα στην οποία έχουν περιέλθει τα ελληνικά νοικοκυριά, εξαιτίας της απότομης αλλαγής του διαθέσιμου εισοδήματος και της μείωσης των αποταμιεύσεων.

Ωστόσο , το υψηλό ποσοστό των νοικοκυριών που αδυνατούν να καταναλώσουν γεύμα με κρέας, ψάρι ή κοτόπουλο κάθε 2η μέρα, είναι 14,4% το 2016, δείχνει ότι η οικονομική στενότητα των ελληνικών νοικοκυριών αποτυπώνεται και στη ζήτηση των παραπάνω διατροφικών ειδών. Όσον αφορά την ΕΕ, το ποσοστό διατηρείται σε επίπεδα της τάξεως του 9%. Αναφορικά δε με άλλες καταναλωτικές συνήθειες όπως η συνήθεια για διακοπές μίας εβδομάδας ή η επαρκής θέρμανση, τα στοιχεία δείχνουν οριακή μείωση του ποσοστού. Αντίστοιχα, τα νοικοκυριά της ΕΕ εμφανίζουν σημαντική μείωση στις δύο παραπάνω κατηγορίες αναγκών, προσεγγίζοντας τα χαμηλότερα επίπεδα της περιόδου 2009-2016. Τέλος σημαντική αύξηση εμφανίζει το ποσοστό των νοικοκυριών στην Ελλάδα, τα οποία αδυνατούν να ανταπεξέλθουν στις συνήθεις υποχρεώσεις του νοικοκυριού από 22,3% το 2009 σε 38,2% το 2015 για να αυξηθεί περαιτέρω το 2016 στο 40,6%. Αντιθέτως, μείωση εμφανίζεται στο αντίστοιχο ποσοστό των νοικοκυριών της ΕΕ.

Συμπερασματικά , το 2016 εμφανίζεται ότι στην Ελλάδα έχουμε μια συνεχόμενη πτώση του βιοτικού επιπέδου των νοικοκυριών, ενώ αντιθέτως τα νοικοκυριά της ΕΕ φαίνεται να εξέρχονται από τις αρνητικές συνέπειες της κρίσης στην Ευρωζώνη, αν βασιστούμε στα στοιχεία που δείχνουν τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσής τους.

Γράφημα 13 : Ποσοστό (%) του πληθυσμού στην Ελλάδα και στην ΕΕ (27) που αδυνατεί να καλύψει συγκεκριμένες ανάγκες (2009, 2015 και 2016)

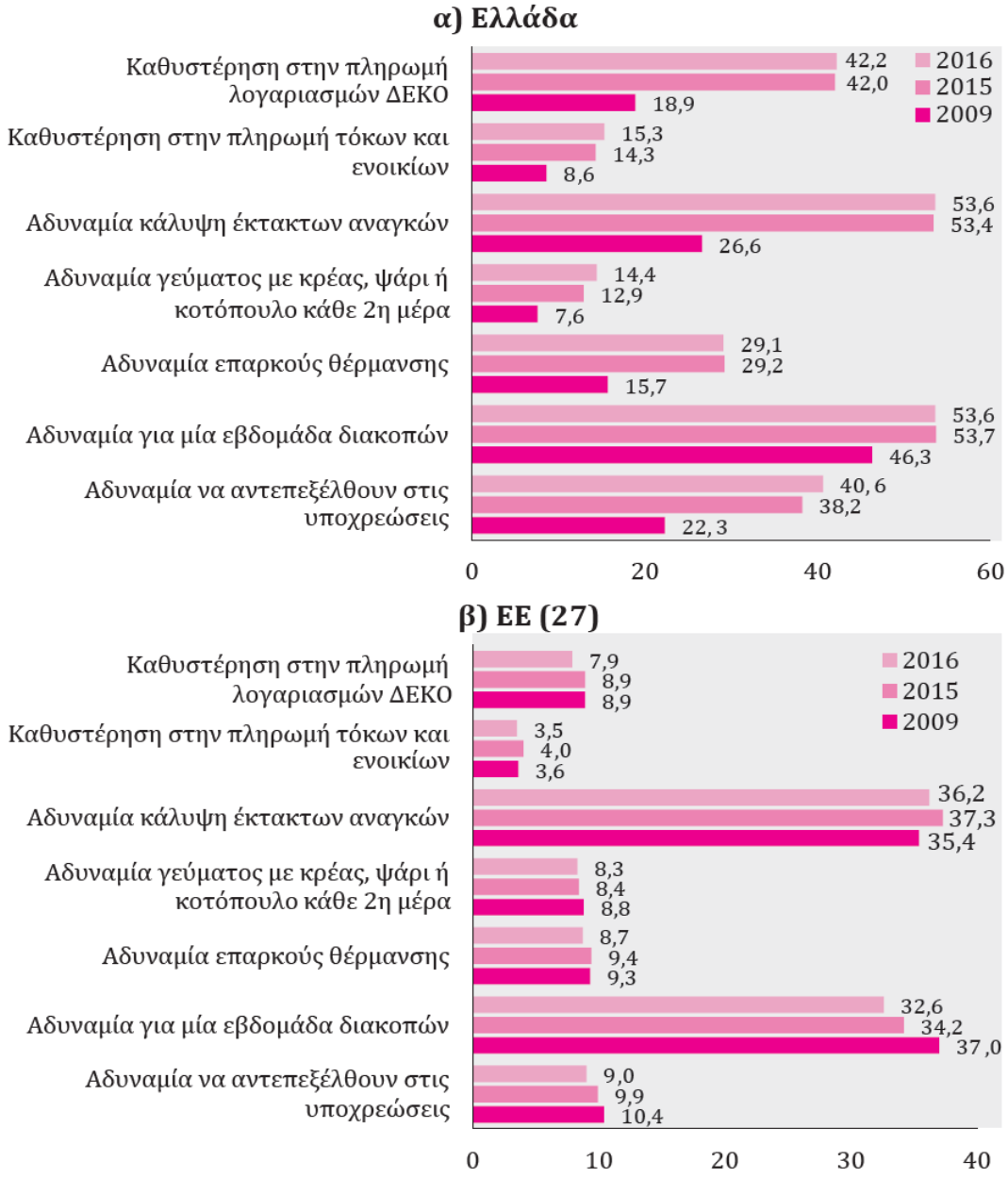

Πηγή: Eurostat

Η χειροτέρευση των συνθηκών διαβίωσης των ελληνικών νοικοκυριών κατά τη διάρκεια της κρίσης εμφανίζεται στο Γράφημα 14, με την άνοδο του δείκτη σοβαρής υλικής αποστέρησης στο συνολικά καθώς και κατά μορφή απασχόλησης. Συγκεκριμένα, συνολικά στον πληθυσμό, έχουμε αύξηση του ποσοστού που είναι σε κατάσταση σοβαρής υλικής αποστέρησης από 10,6% το 2009 σε 21,4% το 2016. Υπολογίζεται ότι κατά προσέγγιση ένας στους πέντε Έλληνες έχει σοβαρά προβλήματα διαβίωσης. Ειδικότερα αύξηση από 8,3% σε 15,5%

παρουσιάζεται και στο ποσοστό των εργαζομένων συνολικά που αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα διαβίωσης.

Στις ειδικότερες πληθυσμιακές ομάδες, που εμφανίζονται στο Γράφημα 14 η μεγαλύτερη αύξηση παρατηρείται στους ανέργους, από 20,2% το 2009 σε 45,8% το 2016, στον οικονομικά ανενεργό πληθυσμό σε 27,1% το 2016 (14,5% το 2009) και στους αυτοαπασχολούμενους σε 18,3% αντίστοιχα (8,5% το 2009).

Γράφημα 14: Δείκτης σοβαρής υλικής αποστέρησης στο σύνολο του πληθυσμού και κατά καθεστώς απασχόλησης στην Ελλάδα (ηλικία άνω των 18, 2009, 2015 και 2016)

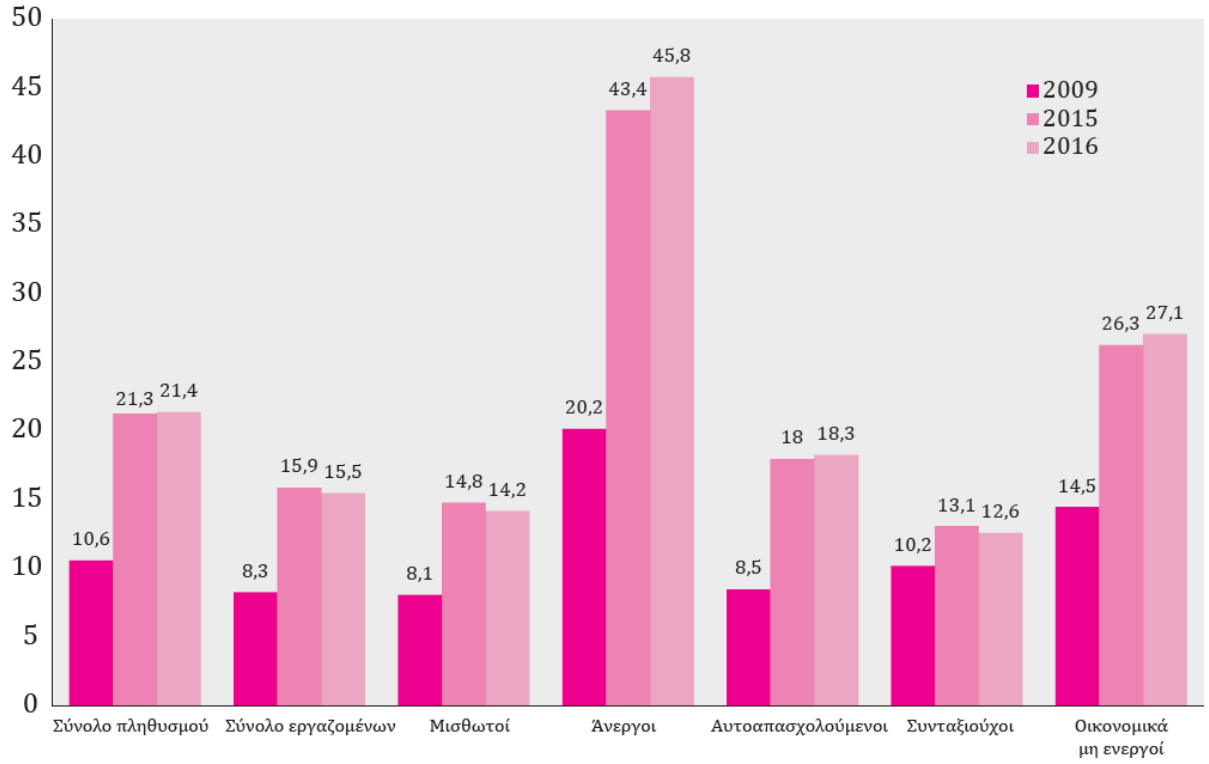

Πηγή: Eurostat

Δ7. Η φορολογική επιβάρυνση ως παράγοντας μείωσης του πραγματικού διαθέσιμου εισοδήματος.

Βασικός παράγοντας που επηρεάζει το πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών, είναι η φορολογία εισοδήματος και περιουσίας.

Λαμβάνοντας υπόψη τα μικροδεδομένα από την Έρευνα για το Εισόδημα και τις Συνθήκες Διαβίωσης των Νοικοκυριών (EU-SILC), της ΕΛΣΤΑΤ συμπεραίνουμε καταρχήν, ότι την περίοδο 2010-2015, οι φορολογικές επιβαρύνσεις επηρέασαν αρνητικά περισσότερο τις χαμηλές εισοδηματικές τάξεις παρά τις υψηλές.

Αν δούμε την εικόνα της κατάταξης σε φτωχότερα και πλουσιότερα νοικοκυριά, αναφορικά με το ύψος του ακαθάριστου εισοδήματος με βάση το οποίο γίνεται η διάκριση των νοικοκυριών, θα παρατηρήσουμε τα παρακάτω : Το 2010 το 20% των φτωχότερων νοικοκυριών (χωρίς να προσδιορίζουμε τον αριθμό των μελών) λάμβανε ακαθάριστο εισόδημα λιγότερο των 10.245 ευρώ, το 2015 το όριο ήταν τα 8.184 ευρώ, ενώ το 2016 μειώνεται στα 7.913 ευρώ. Τα αντίστοιχα όρια για τα πλουσιότερα νοικοκυριά ήταν άνω των 41.380 ευρώ για το 2010, των 28.264 ευρώ για το 2015 και των 27.275 το 2016.

Όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε παρακάτω στον Συγκριτικό πίνακα 12, εμφανίζεται αναλογικά ο φόρος στο εισόδημα και στις ασφαλιστικές εισφορές και ο φόρος στον πλούτο, ως προς το ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα του 20% των φτωχότερων(S1) και των πλουσιότερων (S5) νοικοκυριών, αντιστοίχως. Η αναλογία του φόρου εισοδήματος και των ασφαλιστικών εισφορών ως προς το ακαθάριστο εισόδημα ,αυξήθηκε στα φτωχότερα νοικοκυριά από 9,08% το 2015 σε 9,34% το 2016, ενώ η συνολική αύξηση για το διάστημα 2010-2016 είναι της τάξης του 3,21%. Αντιθέτως, στα πλουσιότερα νοικοκυριά παρατηρείται μείωση στην αναλογία του φόρου εισοδήματος και ασφαλιστικών εισφορών ως προς το ακαθάριστο εισόδημα, από 30,04% σε 29%, ενώ για την περίοδο 2010-2016 η αύξηση φτάνει μόλις στο 0,59%.

Αν εξετάσουμε επιπλέον τον φόρο περιουσίας, το πρόβλημα εμφανίζεται εντονότερο όπου παρατηρούμε για τα φτωχότερα νοικοκυριά η επιβάρυνση στο ακαθάριστο εισόδημά τους να έχει αυξηθεί από 6,04% το 2015 σε 6,98% το 2016, ενώ το διάστημα 2010-2016 , συνολικά η αύξηση προσεγγίζει τις 6,84 μονάδες. Από την άλλη μεριά, τα πλουσιότερα νοικοκυριά

εμφανίζουν οριακή μείωση από 2,46% σε 2,43%, ενώ για όλη την περίοδο 2010-2016 η αύξηση είναι 2,31 μονάδες.

Από την ανάλυση των στοιχείων της έρευνας , θεωρούμε ότι επειδή η φορολογία στο εισόδημα και στην ακίνητη περιουσία επιβαρύνει υπέρμετρα το εισόδημα του φτωχού πληθυσμού, η οποιαδήποτε διεύρυνση της φορολογικής βάσης μέσω της μείωσης του αφορολόγητου ορίου, θα διευρύνει ακόμη περισσότερο τις κοινωνικές ανισότητες.

Συγκριτικός πίνακας 12: Φορολογική επιβάρυνση των φτωχότερων και των πλουσιότερων νοικοκυριών (2010, 2015 και 2016)

	Φόρος εισοδήματος και ασφαλιστικών εισφορών προς ακαθάριστο εισόδημα			Φόρος περιουσίας προς ακαθάριστο εισόδημα		
	2010	2015	2016	2010	2015	2016
Φτωχότερα	6,13%	9,08%	9,34%	0,14%	6,04%	6,98%
Πλουσιότερα	28,41%	30,04%	29,00%	0,12%	2,46%	2,43%

Πηγή : ΕΛΣΤΑΤ

Δ8. Η εξέλιξη της οικονομικής ανισότητας στην Ελλάδα

Το φαινόμενο της φτώχειας, σχετίζεται όπως ήδη αναφέραμε με την άνιση κατανομή του εισοδήματος, αλλά δεν ταυτίζεται. Για να εξετάσουμε τις οικονομικές επιπτώσεις της κρίσης, για να επιχειρηματολογήσουμε για την ασκούμενη οικονομική πολιτική, θα πρέπει να εστιάσουμε στην κατανομή του εισοδήματος. Μια αναλυτική μέτρηση της ανισότητας, είναι μέσω του καθορισμού της κατανομής του εισοδήματος μεταξύ των πληθυσμιακών δεκατημορίων και πιο συγκεκριμένα των δεικτών S10/S6 και S6/S1. Ο δείκτης S10/S6 είναι ο λόγος του εισοδηματικού μεριδίου, που λαμβάνει το 10ο πλουσιότερο δεκατημόριο του πληθυσμού, προς το αντίστοιχο 6ο πληθυσμιακό δεκατημόριο και αντικατοπτρίζει τις μεταβολές στην ισοκατανομή που απορρέουν από τις υψηλές εισοδηματικές τάξεις. Αντίστοιχα, ο δείκτης S6/S1 είναι ο λόγος του εισοδηματικού μεριδίου που λαμβάνει το 6ο φτωχότερο δεκατημόριο του πληθυσμού, προς το αντίστοιχο 1ο πληθυσμιακό δεκατημόριο και

αντικατοπτρίζει τις μεταβολές που απορρέουν από τις χαμηλές εισοδηματικές τάξεις. Εξετάζοντας τον δείκτη S6/S1 παρατηρούμε στο Διάγραμμα 3 , ότι την περίοδο 2009-2015 εμφανίζει σημαντικότατη αύξηση που προσεγγίζει τις 1,10 μονάδες.

Άρα, είναι φανερό, ότι η τάση αυτή σηματοδοτεί ότι η κρίση στην Ελλάδα δυστυχώς επηρέασε περισσότερο τις χαμηλότερες εισοδηματικές τάξεις (ΙΝΕ ΓΣΕΕ, 2017α).

Όμως, κατά την περίοδο 2015-2016 διαπιστώνεται μια μικρή βελτίωση της εισοδηματικής κατανομής στα χαμηλότερα τμήματα, καθώς ο δείκτης παρουσιάζει μείωση κατά 0,29 μονάδες. Στην ΕΕ ο δείκτης παρουσιάζει μια αύξηση, η οποία όμως θεωρείται ελάχιστη για να δεχθούμε ότι υπήρξαν διαφοροποιήσεις στην κοινωνική στρωμάτωση, ενώ το 2016 ο ίδιος δείκτης δεν έχει μεταβληθεί. Όσον αφορά τον δείκτη S10/S6 τόσο στην Ελλάδα όσο και στην ΕΕ δεν προκύπτουν σημαντικές μεταβολές. Ειδικότερα στην Ελλάδα, οι παραπάνω μεταβολές μας οδηγούν στο συμπέρασμα, ότι κατά τη διάρκεια της κρίσης, έχει διευρυνθεί η ανισοκατανομή με αρνητικές συνέπειες στις χαμηλότερες εισοδηματικές τάξεις. Ωστόσο, το 2016 παρατηρείται ελαφρά υποχώρηση του δείκτη S6/S1.

Διάγραμμα 3: Δείκτες ανισότητας S10/S6 και S6/S1 σε Ελλάδα και ΕΕ (2009, 2015 και 2016)

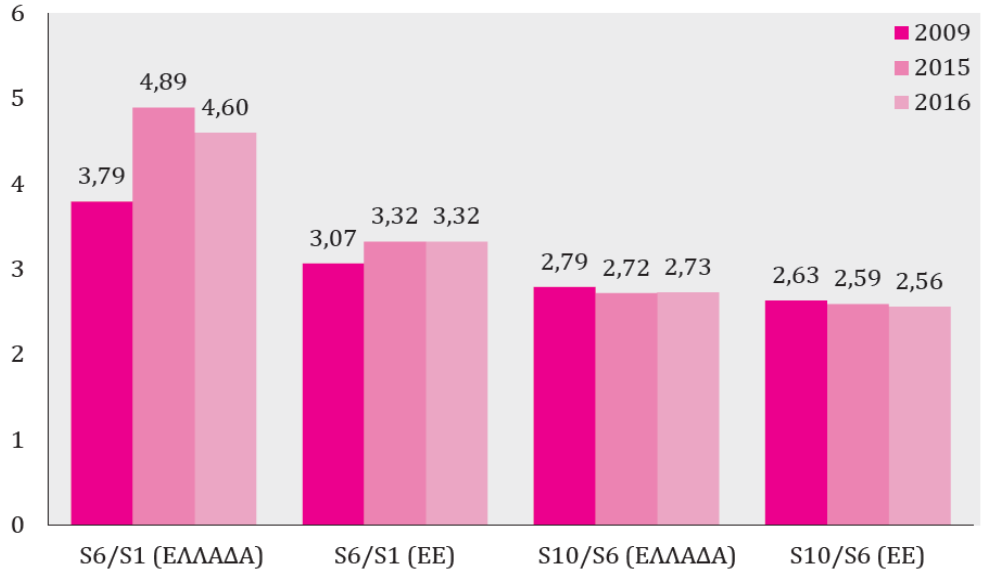

Πηγή: *Eurostat*

Στο Διάγραμμα 4 παρουσιάζεται ο δείκτης Gini15. Αν παρατηρήσουμε , την περίοδο της κρίσης ο δείκτης Gini αυξήθηκε εξαιτίας της χειροτέρευσης της θέσης των χαμηλών

εισοδηματικών τάξεων από 33,1% το 2009, σε 34,3% το 2016 έχοντας ανέβει σημαντικά το 2014 (34,5%). Στο ίδιο διάγραμμα εμφανίζονται δύο άλλοι δείκτες Gini: ο πρώτος μετρά στην ανισοκατανομή τα εισοδήματα χωρίς να ληφθούν υπόψη οι κοινωνικές μεταβιβάσεις (με εξαίρεση τις συντάξεις), και ο δεύτερος την ανισοκατανομή χωρίς γενικά όλες τις κοινωνικές μεταβιβάσεις. Στην πρώτη περίπτωση διαπιστώνουμε, πως οι κοινωνικές μεταβιβάσεις με βασικότερη το επίδομα ανεργίας (εξαιρώντας τις συντάξεις) έχουν ελάχιστες επιπτώσεις στην ανισοκατανομή ιδιαίτερα στην αρχή της κρίσης, καθώς μετέπειτα αναβαθμίζεται ο ρόλος τους για την αντιμετώπιση της ανισότητας. Συγκεκριμένα, το 2009 η ανισοκατανομή αυξάνεται κατά 1,7 μονάδες εάν δεν συνυπολογιστούν οι κοινωνικές μεταβιβάσεις (πλην των συντάξεων), το 2015 κατά 2,3 μονάδες, ενώ το 2016 κατά 2,5 μονάδες. Από την άλλη μεριά, ιδιαίτερα σημαντική είναι η συμβολή των συντάξεων στον περιορισμό της ανισοκατανομής, η οποία μεγεθύνεται δραματικά κατά τη διάρκεια της κρίσης. Εστιάζοντας την προσοχή μας στο ίδιο διάγραμμα, το 2009 η απόκλιση είναι ίση με 16,3 μονάδες για να αυξηθεί στις 26,5 μονάδες το 2015 και μετέπειτα να μειωθεί οριακά το 2016 στις 26,4 μονάδες. **Η καταγραφή αυτή διαχρονικά ,αποδεικνύει από τη μια μεριά ,το ειδικό βάρος που έχουν οι συντάξεις στον περιορισμό των εισοδηματικών ανισοτήτων και από την άλλη, την περιορισμένη συμβολή των άλλων κοινωνικών μεταβιβάσεων.**

Διάγραμμα 4 : Δείκτες Gini (%) με και χωρίς κοινωνικές μεταβιβάσεις για την Ελλάδα (2009, 2015 και 2016)

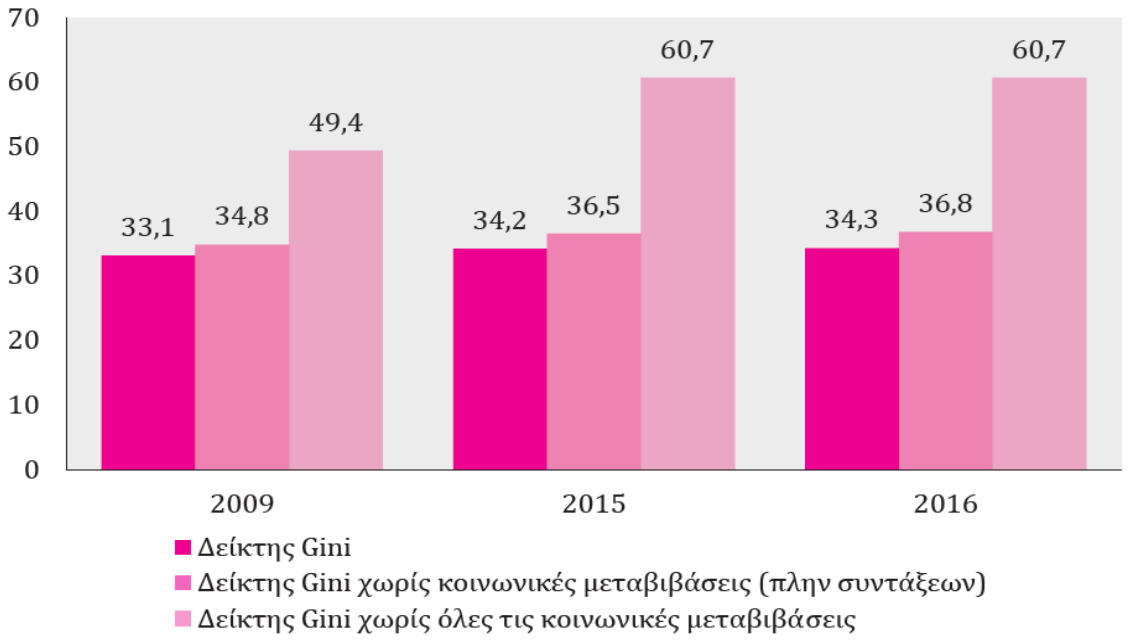

Πηγή: *Eurostat*

Δ9. Η περιφερειακή διάσταση της φτώχειας και της ανισότητας στην Ελλάδα

Τα ποσοτικά δεδομένα στο ποσοστό της φτώχειας και ανισότητας, που παρουσιάσαμε στις ανωτέρω θεματικές ενότητες, προκύπτουν από τα μικροδεδομένα που παρέχει η έρευνα για το Εισόδημα και τις Συνθήκες Διαβίωσης των Νοικοκυριών (EUSILC).

Ωστόσο, για την ακρίβεια της ανάλυσής μας ένα σημαντικό μειονέκτημα της EU-SILC είναι ότι ο σχεδιασμός στη περιφερειακή διάσταση των μικροδεδομένων είναι περιορισμένος, καθώς αφορά σε επίπεδο NUTS1, δηλαδή το δείγμα των νοικοκυριών αναφέρεται σε τέσσερις ευρείες ομάδες Περιφερειών και ειδικότερα στην Αττική (EL 3), στα Νησιά Αιγαίου, Ιονίου και Κρήτης (EL 4), στη Βόρεια Ελλάδα (EL 5) και στην Κεντρική Ελλάδα (EL 6). Το αποτέλεσμα είναι να μην μπορούμε να έχουμε άποψη ως προς τη φτώχεια και την ανισότητα στις 13 Περιφέρειες της χώρας. Για το σκοπό αυτό, απαιτήθηκε να χρησιμοποιήσουμε τα μικροδεδομένα που παρέχει η Έρευνα Οικογενειακού Προϋπολογισμού (ΕΟΠ/HBS), η οποία εστιάζει στις καταναλωτικές συνήθειες των νοικοκυριών. Ακολούθως, τα πρόσφατα χρόνια η ΕΟΠ έχει σχεδιάσει την περιφερειακή ταξινόμηση των μικροδεδομένων από NUTS1 σε NUTS2. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με το ότι παρέχει δεδομένα διαθέσιμου εισοδήματος ανά νοικοκυριό, μας δίνει τη δυνατότητα να προβούμε σε εκτιμήσεις της φτώχειας και της ανισότητας για τις 13 Περιφέρειες. Ακολούθως, θα πρέπει να επισημάνουμε ότι τα στοιχεία αυτά συνιστούν προσεγγίσεις και δεν συνιστούν τις επίσημες εκτιμήσεις που παρέχει τόσο η ΕΛΣΤΑΤ όσο και η Eurostat, διότι οι τελευταίες βασίζονται στα μικροδεδομένα της EU-SILC. Στον Πίνακα 20, παρουσιάζεται το ποσοστό φτώχειας στις 13 Περιφέρειες της Ελλάδας , το έτος 2016. Ειδικότερα, το υψηλότερο ποσοστό φτώχειας εντοπίζεται στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας (25%) με δεύτερη κατά σειρά την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης (21,3%) και στη συνέχεια την Θεσσαλία (20,6%). Ωστόσο, τα μικρότερα ποσοστά φτώχειας εμφανίζονται στις νησιωτικές Περιφέρειες της χώρας και αναλυτικά στις Περιφέρειες Βορείου Αιγαίου και Νοτίου Αιγαίου (με ποσοστό 8,4%) και ακολούθως τα Ιόνια Νησιά (11,1%). Τα χαμηλά ποσοστά φτώχειας στις Νησιωτικές περιφέρειες, σε έναν βαθμό μπορούν να αιτιολογηθούν από την τουριστική κίνηση που χαρακτηρίζει αυτές, με αποτέλεσμα να αντέχουν περισσότερο στην κρίση σε σχέση με άλλες Περιφέρειες της χώρας. Επιπλέον ,οι παραπάνω Περιφέρειες εμφανίζουν το 2016, μικρότερα ποσοστά ανεργίας και αυτό συνέτεινε στη μείωση της σχετικής φτώχειας του πληθυσμού τους.

Πράγματι, παρατηρώντας το αριστερό μέρος του Διαγράμματος 5, εμφανίζεται μια άμεση θετική συσχέτιση ανάμεσα στο ποσοστό ανεργίας και στο ποσοστό φτώχειας. Από τη δεξιά μεριά του ίδιου διαγράμματος, παρουσιάζεται η σχέση ανάμεσα στο ποσοστό φτώχειας και στο κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Εθνικό προϊόν. Όπως είναι αυτονόητο, προκύπτει μια αρνητική συσχέτιση μεταξύ των δύο μεταβλητών, η οποία όμως είναι ανίσχυρη. Αυτό σημαίνει, ότι το υψηλό κατά κεφαλήν ΑΕΠ, δεν αποτελεί τόσο καθοριστικό στοιχείο στην αντιμετώπιση της φτώχειας, διότι σημαντικό ρόλο έχει και ο παράγοντας της ανισοκατανομής του ΑΕΠ στον πληθυσμό της Περιφέρειας. Αντιθέτως, από το Διάγραμμα 5 μπορεί να συναχθεί ότι η μείωση της ανεργίας, συνιστά πιο αποτελεσματικό μέσο για την αντιμετώπιση της σχετικής φτώχειας.

Διάγραμμα 5: Ποσοστό φτώχειας, ποσοστό ανεργίας και κατά κεφαλήν ΑΕΠ

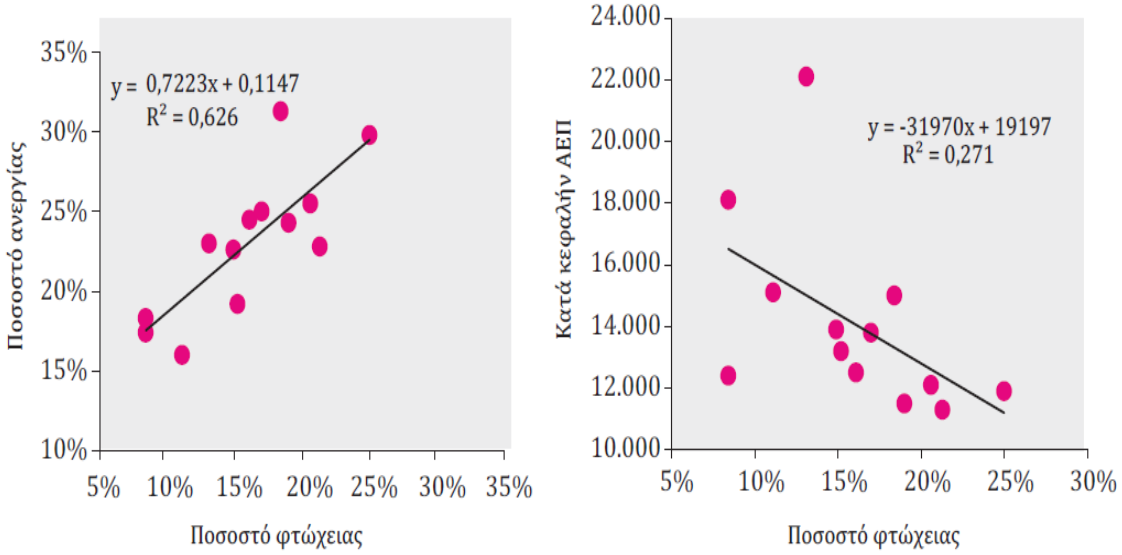

Πηγή: *ΕΛΣΤΑΤ και Eurostat (εκτιμήσεις ΙΝΕ ΓΣΕΕ)*

Πίνακας 20: Ποσοστό φτώχειας σε 13 Περιφέρειες της Ελλάδας

Περιφέρειες	NUTS2	2016	Φτώχεια με όρους εισοδήματος 2008	Απόκλιση σε όρους εισοδήμα-τος 2008
Αττική	EL30	13,1%	22,9%	9,8%
Βόρειο Αιγαίο	EL41	8,40%	26,6%	18,2%
Νότιο Αιγαίο	EL42	8,40%	21,0%	12,6%
Κρήτη	EL43	14,9%	28,6%	13,7%
Ανατολική Μακεδονία-Θράκη	EL51	21,3%	37,3%	16,0%
Κεντρική Μακεδονία	EL52	16,1%	32,2%	16,1%
Δυτική Μακεδονία	EL53	18,4%	30,5%	12,1%
Ήπειρος	EL54	19,0%	33,3%	14,3%
Θεσσαλία	EL61	20,6%	34,4%	13,8%
Ιόνια Νησιά	EL62	11,1%	27,5%	16,4%
Δυτική Ελλάδα	EL63	25,0%	40,1%	15,1%
Στερεά Ελλάδα	EL64	17,0%	28,5%	11,5%
Πελοπόννησος	EL65	15,2%	34,5%	19,3%
Ελλάδα	**EL**	**15,7%**	**29,0%**	**13,3%**

Πηγή: *Μικροδεδομένα της Έρευνας Οικογενειακού Προϋπολογισμού της ΕΛΣΤΑΤ για το 2016 (εκτιμήσεις του περιφερειακού ποσοστού φτώχειας ΙΝΕ ΓΣΕΕ)*

Στον ίδιο πίνακα παρακολουθείται το ποσοστό φτώχειας, εάν χρησιμοποιηθεί ως γραμμή φτώχειας το 60% του διάμεσου διαθέσιμου εισοδήματος του 2008. Η προσαρμογή αυτή γίνεται, ώστε να αποτιμήσουμε τις επιπτώσεις της κρίσης στο επίπεδο διαβίωσης του πληθυσμού στις Περιφέρειες. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι το υψηλότερο ποσοστό φτώχειας καταγράφεται στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας (40,1%) με δεύτερη κατά σειρά την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης (37,3%). Ωστόσο, στην τρίτη θέση καταγράφεται η Περιφέρεια Πελοποννήσου (34,5%), με ελάχιστη διαφορά από την Περιφέρεια Θεσσαλίας (34,4%). Όσον αφορά τις Περιφέρειες με το μικρότερο ποσοστό φτώχειας με εισοδηματικές συνθήκες του 2008, πρώτη έρχεται η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου (21%) δεύτερη η Περιφέρεια Αττικής (22,9%) και τρίτη η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου (26,6%). Τέλος, αξίζει να επισημάνουμε τις Περιφέρειες όπου αυξάνεται το ποσοστό φτώχειας, όταν ορίζεται το διάμεσο εισόδημα του 2008. Οι Περιφέρειες αυτές είναι η Πελοπόννησος (19,3%), με δεύτερο κατά σειρά το Βόρειο Αιγαίο (18,2%) και τρίτο τα Ιόνια Νησιά (16,4%). Ο λόγος που στις παραπάνω Περιφέρειες αυξάνεται το ποσοστό φτώχειας, είναι ότι παρατηρείται μεγαλύτερη συγκέντρωση δεδομένων γύρω από το διάμεσο διαθέσιμο εισόδημα του 2016, με αποτέλεσμα όταν αντικαθίσταται από το διαθέσιμο εισόδημα του 2008, τα νοικοκυριά που εμπίπτουν, να βρεθούν κάτω από τη γραμμή φτώχειας.

Τέλος, η ανάλυση μας συμπληρώνεται με την καταγραφή των ανισοτήτων στις 13 Περιφέρειες της Ελλάδας. Όπως παρατηρούμε στον Πίνακα 21, οι μεγαλύτερες ανισότητες εμφανίζονται στην Περιφέρεια Θεσσαλίας (28,8%) και ακολουθεί η Αττική (28,6%) και η Δυτική Ελλάδα (27%). Αντιθέτως, οι μικρότερες ανισότητες εμφανίζονται στις Περιφέρειες Δυτικής Μακεδονίας (22,3%), Ιονίων Νήσων (23,4%) και Νοτίου Αιγαίου (24,3%).

Πίνακας 21: Δείκτης Gini (%) σε 13 Περιφέρειες της Ελλάδας

Περιφέρεια	NUTS2	Δείκτης Gini
Αττική	EL30	28,6
Βόρειο Αιγαίο	EL41	26,7
Νότιο Αιγαίο	EL42	24,3
Κρήτη	EL43	25,0
Ανατολική Μακεδονία-Θράκη	EL51	26,0
Κεντρική Μακεδονία	EL52	26,6
Δυτική Μακεδονία	EL53	22,3
Ήπειρος	EL54	25,3
Θεσσαλία	EL61	28,8
Ιόνια Νησιά	EL62	23,4
Δυτική Ελλάδα	EL63	27,0
Στερεά Ελλάδα	EL64	25,3
Πελοπόννησος	EL65	26,4
Ελλάδα	**EL**	**27,7**

Πηγή: *Μικροδεδομένα της Έρευνας Οικογενειακού Προϋπολογισμού της ΕΛΣΤΑΤ για το 2016 (εκτιμήσεις του δείκτη ανισότητας Gini ΙΝΕ ΓΣΕΕ)*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

Τα αποτελέσματα της ανωτέρω ανάλυσης σε σχέση με τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν στην μελέτη.

Από την παραπάνω ανάλυση η σαφής εκτίμηση με βάση τα στοιχεία είναι ότι :

α. Ο υπολογισμός του πληθυσμού που βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, εφόσον γίνει μόνο με εισοδηματικά κριτήρια διαφέρει σημαντικά ανάλογα αν υπολογιστεί με βάση το 60% του διάμεσου συνολικού διαθέσιμου ισοδύναμου εισοδήματος ή άλλο ποσοστό. Επίσης διαφέρει από Χώρα σε Χώρα , μετριέται ανά οικογένεια και όχι κατ' άτομο, και υπολογίζεται με βάση τον αριθμό των ατόμων ανά οικογένεια.

β. Στην ΕΕ , τα τελευταία χρόνια το εισόδημα είναι η επίσημη μεταβλητή για την κατάρτιση στατιστικών στοιχείων σχετικών με τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό (The World Bank, 2011).

γ. Μελέτες άλλων Οργανισμών, και συγκεκριμένα της Ευρωπαϊκής Στατιστικής Υπηρεσίας βασίζονται για τη μέτρηση της φτώχειας και σε άλλες μεταβλητές όπως η κατανάλωση, με συνδυασμό συντελεστών στάθμισης, όπως η βαρύτητα που δίνεται σε κάθε μέλος του νοικοκυριού.

δ. Παράγοντες που επηρεάζουν τον υπολογισμό του διαμέσου διαθεσίμου ισοδυνάμου εισοδήματος είναι το σύνολο των κοινωνικών μεταβιβάσεων ,οι κοινωνικές μεταβιβάσεις (χωρίς συντάξεις), το εάν ο πληθυσμός του δείγματος αφορά σε οικονομικά ενεργό πληθυσμό ή αν πρόκειται για άνεργους, υποαπασχολούμενους, άνδρες ή γυναίκες, ηλικιακές τάξεις , επίπεδο εκπαίδευσης, μόνιμη ή μερική απασχόληση, τύπο της σύμβασης κλπ. Ωστόσο, το θέμα του υπολογισμού ή μη των κοινωνικών μεταβιβάσεων στον υπολογισμό του διαμέσου διαθεσίμου εισοδήματος, είναι σημαντικό για την χάραξη της κοινωνικής πολιτικής και την εφαρμογή προγραμμάτων μείωσης της φτώχειας και της ανισότητας. Και αυτό διότι, όπως περιγράφει στο βιβλίο του ο οικονομολόγος -συγγραφέας, Μ. Ματσαγγάνης με τίτλο :

« Η κοινωνική πολιτική σε δύσκολους καιρούς» η αναγκαιότητα αυτή της επιδοματικής πολιτικής έχει θετικό, αλλά και αρνητικό πρόσημο. Χαρακτηριστικά αναφέρει ότι :

« *Η κατακόρυφη άνοδος της δαπάνης για κοινωνική προστασία μέχρι το 2009 συνέβαλε και αυτή στον δημοσιονομικό εκτροχιασμό της χώρας. Ακόμη χειρότερα, η διόγκωση της κοινωνικής δαπάνης δεν συνοδεύτηκε από τον «εξευρωπαϊσμό» των κοινωνικών πολιτικών: οι τελευταίες*

συνέχισαν να χαρακτηρίζονται από τις παθογένειες ενός «κράτους πελατειακών παροχών. Η «εξισωτική μεταρρύθμιση» δεν προτείνεται ως το κλειδί για όλες τις πόρτες και δεν πρόκειται να λύσει τα δεκάδες προβλήματα που αντιμετωπίζει η Ελλάδα της κρίσης: είναι όμως μια συμβολή στην ανασυγκρότηση της κοινωνικής πολιτικής, ακόμη και εν μέσω λιτότητας. Με την πεποίθηση ότι ένα σύγχρονο, βιώσιμο και αποτελεσματικό κοινωνικό δίχτυ ασφαλείας είναι ένα από τα συστατικά της όχι και τόσο μυστικής συνταγής που μπορεί να επιτρέψει σε μια χώρα να βγει από την κρίση με την κοινωνία όρθια.»

ε. Κριτήριο σημαντικό για τη μέτρηση της φτώχειας είναι η κατανομή της μέσα στον πληθυσμό, δηλαδή η ανισότητα που λειτουργεί συνδυαστικά και καθορίζει το επίπεδο διαβίωσης του πληθυσμού της Χώρας. Πολλοί μελετητές ασχολήθηκαν με τη μέτρηση της ανισότητας, αλλά και με το αν ,η οικονομική ευημερία της Χώρας μπορεί να μειώσει τη φτώχεια και την ανισότητα. Οι περισσότεροι συγκλίνουν με την άποψη ότι δεν είναι στατιστικά σημαντική η μείωση αυτή, ενώ ο Brand αναφέρει ότι είναι σημαντική για τον υπολογισμό του διαθεσίμου εισοδήματος πριν τις κοινωνικές μεταβιβάσεις, αλλά παράλληλα αναφέρει τη μεγαλύτερη συμβολή των κοινωνικών μεταβιβάσεων, προτείνοντας με αυτό την εφαρμογή από το Κράτος πολιτικών αναδιανομής και κοινωνικής πολιτικής.

ζ. Αναφορικά με την απάντηση στο πρώτο ερευνητικό μας ερώτημα, δηλαδή το πόσο επηρέασε η Οικονομική κρίση τα επίπεδα φτώχειας την Ελλάδα, τα στοιχεία της έρευνας αποσαφηνίζουν το φαινόμενο αυτό διαχρονικά και σε σχέση με το αν συμπεριληφθούν οι κοινωνικές μεταβιβάσεις ή όχι (πίνακες 14,15,16 και γράφημα 7).

«Η οικονομική κρίση έχει αντίκτυπο σε όλες ανεξαιρέτως τις χώρες, ανεξάρτητα από το αν είναι πλούσιες ή φτωχές, αν έχουν ανοικτές ή κλειστές οικονομίες και ανεξάρτητα από το είδος της πολιτικής που ακολουθούν. Καμία χώρα δεν είναι σε θέση να αποφύγει την προσαρμογή της οικονομίας της στα νέα οικονομικά δεδομένα των τελευταίων χρόνων, ωστόσο ο βαθμός της αρνητικής επίπτωσης ανά κράτος είναι διαφορετικός (Goldstein, 2013) ».

Ενδεικτικά αναφέρεται, ότι στην Ελλάδα το 93,1 % των νοικοκυριών έχουν υποστεί μείωση του εισοδήματος τα τελευταία χρόνια εξαιτίας της κρίσης. Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ αναφορικά με το εισόδημα και τις συνθήκες διαβίωσης των νοικοκυριών, «*το κατώφλι της φτώχειας ανέρχεται στο ποσό των 5.708 ευρώ ετησίως ανά άτομο και σε 11.986 ευρώ για νοικοκυριά με δύο ενήλικες και δύο εξαρτώμενα παιδιά ηλικίας κάτω των 14 ετών. Το έτος 2012, το 23,1% του συνολικού πληθυσμού της χώρας ήταν σε κίνδυνο φτώχειας όταν το όριο φτώχειας ορίζεται στο 60% του διάμεσου συνολικού ισοδύναμου εισοδήματος του νοικοκυριού*».

«*Το μέσο ετήσιο ατομικό ισοδύναμο εισόδημα ανέρχεται σε 10.676 ευρώ και το μέσο ετήσιο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών της χώρας σε 17.977 ευρώ. Τα νοικοκυριά που βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας εκτιμώνται σε 914.873 και τα μέλη τους σε 2.535.700. Ένα ποσοστό 40 % των νοικοκυριών έχουν τουλάχιστον ένα μέλος της οικογένειας τους, άνεργο (ΕΛΣΤΑΤ, 2013*)».

η. Αναφορικά με τον εργαζόμενο πληθυσμό σε κίνδυνο φτώχειας, τα αποτελέσματα στη μέτρηση της φτώχειας όπως εμφανίζονται στα ανωτέρω 10, 11,12 γραφήματα αποδεικνύουν ότι η κρίση επιβάρυνε τις εργαζόμενες γυναίκες σε σχέση με τους άνδρες ,τα εργαζόμενα άτομα με χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο (γυμνασίου ή λυκείου) σε σχέση με τα εργαζόμενα άτομα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, (τα οποία ως φαίνεται απασχολείτο και σε εργασία κατώτερη των προσόντων τους), αλλά και τα μερικώς απασχολούμενα (ελαστικές μορφές εργασίας) σε σχέση με τα πλήρως απασχολούμενα (μόνιμη μορφή εργασίας).

Στη βιβλιογραφία, οι άνεργοι και οι φτωχοί εργαζόμενοι αποτελούν ιδιαίτερο σημείο αναφοράς. Το φαινόμενο των φτωχών εργαζομένων έχει προσελκύσει αυξημένη προσοχή τα τελευταία χρόνια, καθώς όπως φαίνεται το ποσοστό τους αυξάνεται σε πολλές προηγμένες χώρες. Το φαινόμενο εντοπίστηκε πρόσφατα στην Ελλάδα από τους Ioannidis et al (2012), οι οποίοι υποστήριξαν ότι το 40% των φτωχών ανθρώπων ηλικίας άνω των 16 ετών απασχολούνται σε κάποια θέση εργασίας, ενώ μόνο το 10% των ανθρώπων αυτών είναι πραγματικά άνεργοι.

Όμως το θέμα των φτωχών απασχολουμένων αξίζει μία ενδελεχή ανάλυση. Πριν από την κρίση, φαίνεται ότι η απασχόληση δεν εξασφαλίζει εισόδημα που να ξεπερνά το όριο της φτώχειας. Αυτό συνεχίζει να ισχύει και μετά το ξέσπασμα της κρίσης. Πράγματι, αν παρατηρήσουμε ακόμα και το 2013, που φαίνεται να υπάρχει μια βελτίωση στα άτομα που απασχολούνται, εντοπίζεται ένα ποσοστό φτώχειας που ξεπερνά το 13%, ενώ το 2010 και το 2012 το ποσοστό φτώχειας έφθασε το 16,5%. Οι αριθμοί αυτοί κρύβουν σημαντικές αποκλίσεις φτώχειας μεταξύ των διάφορων τύπων απασχολούμενων ατόμων (ΕΛΣΤΑΤ, 2015).

θ. Αναφορικά δε με το θέμα της συμβολής του κράτους στη μείωση της φτώχειας και του επιπέδου ανισότητας, ο Οικονομολόγος συγγραφέας Joseph E. Stiglitz, στο βιβλίο του The price of inequality υποστηρίζει ότι :

«*ότι οι πολιτικές του κράτους συμβάλλουν στη διαμόρφωση του επιπέδου της ανισότητας, αφού μπορούν να επηρεάσουν τις δυνάμεις της αγοράς, για να μετακινηθεί χρήμα από την κορυφή*

προς τη βάση και τη μέση ή το αντίστροφο. Στις σύγχρονες οικονομίες στη διαμόρφωση της ανισότητας εκτός από τις αγορές , σημαντικός παράγοντας είναι το Κράτος.

Το Κράτος με τα μέτρα πολιτικής που υιοθετεί , θέτει τους κανόνες του παιχνιδιού. Όταν ορίζει τι είναι θεμιτός ανταγωνισμός και ποιες ενέργειες συνιστούν αθέμιτο ανταγωνισμό, ποιος ωφελείται σε περίπτωση πτώχευσης του οφειλέτη και όταν μοιράζει πόρους μέσα από τη φορολογία και τις κοινωνικές δαπάνες, ουσιαστικά ανακατανέμει το εισόδημα που προκύπτει από την αγορά».

Αποτελεσματικά εργαλεία για δικαιότερη ανακατανομή θα ήταν κατά <u>την προσωπική μου γνώμη</u> τα εξής:

α. Η καταγραφή της πραγματικής ανεργίας, η σύναψη συμβάσεων μόνιμης απασχόλησης με περιορισμό των συμβάσεων μερικής απασχόλησης. Η εφαρμογή επιδοματικής πολιτικής μόνο σε αναγκαίες περιπτώσεις.

β. Η κατάρτιση και εφαρμογή εργατικής νομοθεσίας, που να προστατεύει τα συμφέροντα των εργαζομένων χωρίς να θίγει τα συμφέροντα των εργοδοτών.

γ. Η εφαρμογή της αρχής της προστασίας του ανταγωνισμού και ο περιορισμός των μονοπωλίων στις συναλλαγές.

δ. Η φορολογική πολιτική να μην επιβαρύνει υπέρμετρα το εισόδημα των χαμηλόμισθων εργαζομένων και των μικροϊδιοκτητών ακινήτων , αλλά να στοχεύει στη διεύρυνση της φορολογικής βάσης μέσω της πάταξης της φοροδιαφυγής, χωρίς μείωση του αφορολογήτου ορίου που διευρύνει την ανισότητα.

ε. Η εξυγίανση και η έγκαιρη απονομή της δικαιοσύνης, αναγκαίες προϋποθέσεις για την λειτουργία της δημοκρατίας.

ζ. Η ενίσχυση των μηχανισμών ελέγχου της Δημόσιας Διοίκησης, για την εφαρμογή της κυβερνητικής πολιτικής και την αποτροπή παράνομων συμπεριφορών.

Συμπέρασμα

Η παραπάνω ανάλυση, αποδεικνύει την πολυπλοκότητα του εγχειρήματος για την μέτρηση της φτώχειας και ανισότητας στη Χώρα μας, καθώς και την δυσκολία εφαρμογής πολιτικών προγραμμάτων μείωσης αυτής και βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου, πολύ περισσότερο δε όταν είναι αναγκαίο να γίνει σε περίοδο οικονομικής κρίσης, σαν αυτή που βιώσαμε οι Έλληνες από το 2010 και μετά με την επιβολή των μνημονίων.

Λέξεις και φράσεις κλειδιά : φτώχεια, ανισότητα, πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας, διάμεσο διαθέσιμο εισόδημα, κοινωνικές μεταβιβάσεις, κρίση, κοινωνικές επιπτώσεις.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ, ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ, ΠΙΝΑΚΩΝ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΩΝ ΠΙΝΑΚΩΝ

(Ορισμένα Διαγράμματα, Γραφήματα, Πίνακες εμπεριέχονται στα Κεφάλαια)

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

Διάγραμμα 1: Καμπύλη Lorentz κατανομής Εισοδήματος.

Διάγραμμα 2 : Παγκόσμιες και περιφερειακές τιμές ποσοστού φτώχειας για το 1990 και το 2011 και εκτιμήσεις για το 2030

Διάγραμμα 3: Δείκτες ανισότητας S10/S6 και S6/S1 σε Ελλάδα και ΕΕ (2009, 2015 και 2016)

Διάγραμμα 4 : Δείκτες Gini (%) με και χωρίς κοινωνικές μεταβιβάσεις για την Ελλάδα (2009, 2015 και 2016)

Διάγραμμα 5: Ποσοστό φτώχειας, ποσοστό ανεργίας και κατά κεφαλήν ΑΕΠ

ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

Γράφημα 1: Ποσοστό πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας ή σε κοινωνικό αποκλεισμό 2005, 2008-2017.

Γράφημα 2: Ποσοστό πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας 2005, 2008-2017

Γράφημα 3 : Κίνδυνος φτώχειας %

Γράφημα 4 : Κίνδυνος φτώχειας εργαζόμενων, με διάκριση πλήρους και μερικής απασχόλησης %

Γράφημα 5 : Βάθος (χάσμα) κινδύνου φτώχειας 2005, 2008-2017

Γράφημα 6 : Ποσοστό πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού στην ΕΕ (28) τα έτη 2008-2013

Γράφημα 7: Εξέλιξη βασικών δεικτών ποσοστού (%) φτώχειας στην Ελλάδα (2009-2016)

Γράφημα 8 : Ποσοστό φτώχειας με ή χωρίς κοινωνικές μεταβιβάσεις για την Ελλάδα και τις ΕΕ (27), Έτη (2009-2016)

Γράφημα 9 : Πληθυσμός (%) στο όριο της φτώχειας στην Ελλάδα, ως προς την επαγγελματική κατάσταση (2009-2016)

Γράφημα 10 : Ποσοστό μισθωτών εργαζομένων στο όριο της φτώχειας σε Ελλάδα και ΕΕ, ανά φύλο (2009, 2015 και 2016)

Γράφημα 11 : Ποσοστό εργαζομένων στο όριο της φτώχειας σε Ελλάδα και ΕΕ, ως προς το εκπαιδευτικό τους επίπεδο (2009, 2015, 2016)

Γράφημα 12: Ποσοστό εργαζομένων στο όριο της φτώχειας σε Ελλάδα και ΕΕ, ως προς τον τύπο της σύμβασης (2009, 2015 και 2016)

Γράφημα 13 : Ποσοστό (%) του πληθυσμού στην Ελλάδα και στην ΕΕ (27) που αδυνατεί να καλύψει συγκεκριμένες ανάγκες (2009, 2015 και 2016)

Γράφημα 14: Δείκτης σοβαρής υλικής αποστέρησης στο σύνολο του πληθυσμού και κατά καθεστώς απασχόλησης στην Ελλάδα (ηλικία άνω των 18, 2009, 2015 και 2016)

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ ΕΤΟΥΣ 2016, 2017

Πίνακας 1: Πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό, κατά ομάδες ηλικιών και φύλο: 2017

Πίνακας 2. Πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό, κατά ομάδες ηλικιών και υπηκοότητα: 2017

Πίνακας 3. Πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό, κατά ομάδες ηλικιών και χώρα γέννησης: 2017

Πίνακας 4. Πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό, κατά συνιστώσα: 2017

Πίνακας 5. Υποκατηγορίες δεικτών φτώχειας της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020», κατά ομάδες ηλικιών: 2017

Πίνακας 6. Κατώφλι κινδύνου φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις, κατά τύπο νοικοκυριού: 2017

Πίνακας 7. Κίνδυνος φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις, κατά φύλο και ομάδες ηλικιών: 2017

Πίνακας 8. Κίνδυνος φτώχειας ηλικιωμένων μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις, κατά φύλο και ομάδες ηλικιών: 2017

Πίνακας 9. Κίνδυνος φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις, κατά τύπο νοικοκυριού: 2017

Πίνακας 10. Κίνδυνος φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις του πληθυσμού ηλικίας 18 ετών και άνω, κατά φύλο και κατάσταση απασχόλησης: 2017

Πίνακας 11. Κίνδυνος φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις, κατά ιδιοκτησιακό καθεστώς κατοικίας, φύλο και ομάδες ηλικιών: 2017

Πίνακας 12. Κίνδυνος φτώχειας εργαζομένων 18-64 ετών μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις, κατά φύλο: 2017

Πίνακας 13. Κίνδυνος φτώχειας εργαζομένων μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις, με διάκριση πλήρους και μερικής απασχόλησης: 2017

Πίνακας 14. Κίνδυνος φτώχειας πριν από όλες τις κοινωνικές μεταβιβάσεις(1), κατά φύλο και ομάδες ηλικιών: 2017

Πίνακας 15. Κίνδυνος φτώχειας πριν από τις κοινωνικές μεταβιβάσεις κατά φύλο και ομάδες ηλικιών: 2017

Πίνακας 16. Κίνδυνος φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις, υπολογιζόμενος με το κατώφλι φτώχειας του έτους 2008 (πληθωρισμένο με τον εναρμονισμένο δείκτη τιμών καταναλωτή), κατά ομάδες ηλικιών και φύλο: 2017

Πίνακας 17. Βάθος (χάσμα) κινδύνου φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις, κατά φύλο και ομάδες ηλικιών: 2017

Πίνακας 18. Κίνδυνος φτώχειας πληθυσμού που διαβιεί σε νοικοκυριά με χαμηλή ένταση εργασίας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις, κατά φύλο και ομάδες ηλικιών: 2017

Πίνακας 19. Πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό σε χώρες που υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το 2017 τη δεδομένη χρονική στιγμή: 2008-2017

Πίνακας 20: Ποσοστό φτώχειας σε 13 Περιφέρειες της Ελλάδας, έτους 2016

Πίνακας 21: Δείκτης Gini (%) σε 13 Περιφέρειες της Ελλάδας ,έτους 2016.

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ

Πίνακας 1. Κίνδυνος φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις, κατά φύλο και ομάδες ηλικιών, 2006 - 2017

Πίνακας 2. Κίνδυνος φτώχειας πριν τις κοινωνικές μεταβιβάσεις, κατά φύλο και ομάδες ηλικιών, 2006 - 2017

Πίνακας 3. Κίνδυνος φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις, κατά κατάσταση απασχόλησης, 2006 – 2017

Πίνακας 4. Κίνδυνος φτώχειας, κατά επίπεδο εκπαίδευσης, 2006 – 2017

Πίνακας 5. Χάσμα (βάθος) κινδύνου φτώχειας, κατά ομάδες ηλικιών, 2006 – 2017

Πίνακας 6. Πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό, 2006 – 2017

Πίνακας 7. Κίνδυνος φτώχειας υπολογιζόμενος με το κατώφλι φτώχειας του έτους 2008 κατά φύλο, 2009 - 2017

Πίνακας 8. Άτομα με υλικές στερήσεις 2006 – 2017 φτώχειας του έτους 2008 κατά φύλο, 2009 – 2017

Πίνακας 9. Ελλάς: Νοικοκυριά που αντιμετωπίζουν δυσμενείς συνθήκες στην κατοικία τους, 2006 – 2017

Πίνακας 10. Ελλάς: Ανισοκατανομή εισοδήματος, 2006 – 2017

Πίνακας 11. ΕΕ: Πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό, 2006 - 2017

Πίνακας 12: Φορολογική επιβάρυνση των φτωχότερων και των πλουσιότερων νοικοκυριών (2010, 2015 και 2016)

ΠΙΝΑΚΕΣ

Πίνακας 1. **Πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό, κατά ομάδες ηλικιών και φύλο: 2017**

%

Ομάδες ηλικιών	Σύνολο πληθυσμού	Γυναίκες	Άνδρες
Σύνολο	34,8	35,7	33,9
0-17	36,2	-	-
18-64	38,6	39,5	37,7
65+	22,8	25,1	19,9

Πίνακας 2. **Πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό, κατά ομάδες ηλικιών και υπηκοότητα: 2017**

Ομάδες ηλικιών	Υπηκοότητα	%
18-64	Ημεδαποί	36,5
	Αλλοδαποί που διαμένουν στην Ελλάδα	62,9
	Αλλοδαποί χωρών ΕΕ των 28, που διαμένουν στην Ελλάδα	53,3
	Αλλοδαποί εκτός χωρών ΕΕ των 28, που διαμένουν στην Ελλάδα	64,3
18+	Ημεδαποί	32,7
	Αλλοδαποί που διαμένουν στην Ελλάδα	62,4
	Αλλοδαποί χωρών ΕΕ των 28, που διαμένουν στην Ελλάδα	48,2
	Αλλοδαποί εκτός χωρών ΕΕ των 28, που διαμένουν στην Ελλάδα	64,6

Πίνακας 3. **Πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό, κατά ομάδες ηλικιών και χώρα γέννησης: 2017**

Ομάδες ηλικιών	Χώρα γέννησης	%
18-64	Ελλάδα	36,0
	Άλλη χώρα	61,6
	Χώρα ΕΕ των 28	44,9
	Χώρα εκτός χωρών ΕΕ των 28	64,3
18+	Ελλάδα	32,2
	Άλλη χώρα	60,6
	Χώρα ΕΕ των 28	41,3
	Χώρα εκτός χωρών ΕΕ των 28	63,9

***Πίνακας 4.* Πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό, κατά συνιστώσα: 2017**

%

Δείκτης/Συνιστώσα	Σύνολο πληθυσμού	Γυναίκες	Άνδρες
Πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού	34,8	35,7	33,9
Πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας (μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις)	20,2	20,2	20,2
Πληθυσμός σε υλική στέρηση	21,1	21,2	21,0
Πληθυσμός 0-59 ετών που διαβιεί σε νοικοκυριά με χαμηλή ένταση εργασίας	15,6	17,0	14,2

***Πίνακας 5.* Υποκατηγορίες δεικτών φτώχειας της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020», κατά ομάδες ηλικιών: 2017**

Ομάδες ηλικιών		%
Σύνολο πληθυσμού	Πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας που διαβιεί σε νοικοκυριά χωρίς υλική στέρηση και χωρίς χαμηλή ένταση εργασίας	7,7
	Πληθυσμός χωρίς κίνδυνο φτώχειας που διαβιεί σε νοικοκυριά χωρίς υλική στέρηση αλλά με χαμηλή ένταση εργασίας	4,2
	Πληθυσμός χωρίς κίνδυνο φτώχειας που διαβιεί σε νοικοκυριά με υλική στέρηση αλλά χωρίς χαμηλή ένταση εργασίας	9,1
18-64	Πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας που διαβιεί σε νοικοκυριά χωρίς υλική στέρηση και χωρίς χαμηλή ένταση εργασίας	7,5
	Πληθυσμός χωρίς κίνδυνο φτώχειας που διαβιεί σε νοικοκυριά χωρίς υλική στέρηση αλλά με χαμηλή ένταση εργασίας	6,4
	Πληθυσμός χωρίς κίνδυνο φτώχειας που διαβιεί σε νοικοκυριά με υλική στέρηση αλλά χωρίς χαμηλή ένταση εργασίας	8,6
0-17	Πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας που διαβιεί σε νοικοκυριά χωρίς υλική στέρηση και χωρίς χαμηλή ένταση εργασίας	9,1
	Πληθυσμός χωρίς κίνδυνο φτώχειας που διαβιεί σε νοικοκυριά χωρίς υλική στέρηση αλλά με χαμηλή ένταση εργασίας	1,4
	Πληθυσμός χωρίς κίνδυνο φτώχειας που διαβιεί σε νοικοκυριά με υλική στέρηση αλλά χωρίς χαμηλή ένταση εργασίας	9,5

***Πίνακας 6.* Κατώφλι κινδύνου φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις, κατά τύπο νοικοκυριού: 2017**

σε ευρώ

Τύπος νοικοκυριού	Κατώφλι κινδύνου φτώχειας
Μονοπρόσωπα νοικοκυριά	4.560
Νοικοκυριά με δύο ενήλικες και δύο εξαρτώμενα παιδιά κάτω των 14 ετών	9.576

Πίνακας 7. **Κίνδυνος φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις, κατά φύλο και ομάδες ηλικιών: 2017**

%

Ομάδες ηλικιών	Σύνολο	Γυναίκες	Άνδρες
Σύνολο	20,2	20,2	20,2
0-17	24,5	-	-
18-64	21,7	21,7	21,8
65+	12,4	13,5	11,1

Πίνακας 8. **Κίνδυνος φτώχειας ηλικιωμένων μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις, κατά φύλο και ομάδες ηλικιών: 2017**

%

Ομάδες ηλικιών	Σύνολο	Γυναίκες	Άνδρες
60+	13,6	14,2	12,9
75+	12,7	15,2	9,5
0-59	22,7	22,6	22,8
0-74	21,1	20,8	21,3

Πίνακας 9. **Κίνδυνος φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις, κατά τύπο νοικοκυριού: 2017**

Τύπος νοικοκυριού	%
Συνολικός πληθυσμός	20,2
Νοικοκυριά χωρίς εξαρτώμενα παιδιά	16,9
Ένας ενήλικας ηλικίας κάτω των 65 ετών	23,1
Ένας ενήλικας ηλικίας 65 ετών και άνω	17,8
Μονοπρόσωπο νοικοκυριό – θήλυ	20,7
Μονοπρόσωπο νοικοκυριό – άρρεν	19,8
Δύο ενήλικες ηλικίας κάτω των 65 ετών χωρίς εξαρτώμενα παιδιά	18,0
Τρεις ή περισσότεροι ενήλικες χωρίς εξαρτώμενα παιδιά	19,4
Νοικοκυριά με εξαρτώμενα παιδιά	23,9
Μονογονεϊκό νοικοκυριό με, τουλάχιστον, ένα εξαρτώμενο παιδί	30,5
Δύο ενήλικες με ένα εξαρτώμενο παιδί	18,5
Δύο ενήλικες με δύο εξαρτώμενα παιδιά	22,8
Δύο ενήλικες με τρία ή περισσότερα εξαρτώμενα παιδιά	24,2
Δύο ή περισσότεροι ενήλικες με εξαρτώμενα παιδιά	23,7
Τρεις ή περισσότεροι ενήλικες με εξαρτώμενα παιδιά	29,3

Πίνακας 10. **Κίνδυνος φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις του πληθυσμού ηλικίας 18 ετών και άνω, κατά φύλο και κατάσταση απασχόλησης: 2017**

%

Ασχολία	Σύνολο πληθυσμού	Γυναίκες	Άνδρες
Εργαζόμενοι	12,9	9,9	15,0
Μη εργαζόμενοι (άνεργοι και οικονομικά μη ενεργοί)	23,3	23,6	22,8
Άνεργοι	45,5	41,0	50,5
Συνταξιούχοι	9,5	10,2	9,0
Λοιποί μη οικονομικά ενεργοί (εκτός συνταξιούχων)	25,7	25,7	25,5

Πίνακας 11. **Κίνδυνος φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις, κατά ιδιοκτησιακό καθεστώς κατοικίας, φύλο και ομάδες ηλικιών: 2017**

%

Ομάδες ηλικιών	Ιδιοκτήτες			Ενοικιαστές		
	Σύνολο	Γυναίκες	Άνδρες	Σύνολο	Γυναίκες	Άνδρες
Σύνολο	19,4	19,4	19,4	23,3	23,2	23,4
0-17	24,3	–	–	24,9	–	–
18-64	21,1	20,9	21,4	23,7	24,2	23,2
60+	13,4	14,1	12,6	15,7	15,6	15,8
65+	12,3	13,4	10,9	13,9	14,0	13,9
75+	12,3	14,7	9,3	19,1	20,8	15,1

Πίνακας 12. **Κίνδυνος φτώχειας εργαζομένων 18-64 ετών μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις, κατά φύλο: 2017**

%

	Σύνολο πληθυσμού	Γυναίκες	Άνδρες
Εργαζόμενοι	12,8	9,8	14,9

Πίνακας 13. **Κίνδυνος φτώχειας εργαζομένων μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις με διάκριση πλήρους και μερικής απασχόλησης: 2017**

	%
Πλήρης απασχόληση	11,2
Μερική απασχόληση	27,5

Πίνακας 14. **Κίνδυνος φτώχειας πριν από όλες τις κοινωνικές μεταβιβάσεις[1], κατά φύλο και ομάδες ηλικιών: 2017**

%

Ομάδες ηλικιών	Σύνολο πληθυσμού	Γυναίκες	Άνδρες
Σύνολο	50,8	52,8	48,7
0-17	36,0	–	–
18-64	42,2	43,9	40,5
65+	87,4	87,9	86,8

(1) Δεν περιλαμβάνονται στο διαθέσιμο εισόδημα τα κοινωνικά επιδόματα και οι συντάξεις

Πίνακας 15. **Κίνδυνος φτώχειας πριν από τις κοινωνικές μεταβιβάσεις[2], κατά φύλο και ομάδες ηλικιών: 2017**

%

Ομάδες ηλικιών	Σύνολο πληθυσμού	Γυναίκες	Άνδρες
Σύνολο	24,0	24,2	23,8
0-17	30,9	-	-
18-64	25,3	25,3	25,3
65+	14,7	16,2	12,8

(2) Δεν περιλαμβάνονται στο διαθέσιμο εισόδημα τα κοινωνικά επιδόματα, αλλά περιλαμβάνονται οι συντάξεις

Πίνακας 16. **Κίνδυνος φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις υπολογιζόμενος με το κατώφλι φτώχειας του έτους 2008 (πληθωρισμένο με τον εναρμονισμένο δείκτη τιμών καταναλωτή), κατά ομάδες ηλικιών και φύλο: 2017**

%

Ομάδες ηλικιών	Σύνολο πληθυσμού	Γυναίκες	Άνδρες
Σύνολο	46,3	46,9	45,6
0-17	52,6	-	-
18-64	45,9	46,2	45,6
65+	42,4	44,9	39,3

Πίνακας 17. **Βάθος (χάσμα) κινδύνου φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις, κατά φύλο και ομάδες ηλικιών: 2017**

%

Ομάδες ηλικιών	Σύνολο πληθυσμού	Γυναίκες	Άνδρες
Σύνολο	30,3	29,8	30,9
0-17	29,6	-	-
18-64	32,6	32,6	32,7
65+	19,7	17,5	22,5
75+	16,2	16,0	16,7

Πίνακας 18. **Κίνδυνος φτώχειας πληθυσμού που διαβιεί σε νοικοκυριά με χαμηλή ένταση εργασίας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις, κατά φύλο και ομάδες ηλικιών: 2017**

%

Ομάδες ηλικιών	Σύνολο πληθυσμού	Γυναίκες	Άνδρες
18-59	17,6	19,3	15,8
0-17	9,4	-	-
0-59	15,6	17,0	14,2

Πίνακας 19. **Πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό σε χώρες που υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το 2017 τη δεδομένη χρονική στιγμή: 2008-2017**

Χώρες	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Βουλγαρία	44,8	46,2	49,2	49,1	49,3	48,0	40,1	41,3	40,4	38,9
Ρουμανία	44,2	43,0	41,5	40,9	43,2	41,9	40,3	37,4	38,8	35,5
Ελλάδα	28,1	27,6	27,7	31,0	34,6	35,7	36,0	35,7	35,6	34,8
Λετονία	34,2	37,9	38,2	40,1	36,2	35,1	32,7	30,9	28,5	28,2
Ουγγαρία	28,2	29,6	29,9	31,5	33,5	34,8	31,8	28,2	26,3	25,6
Βέλγιο	20,8	20,2	20,8	21,0	21,6	20,8	21,2	21,1	20,7	20,3
Δανία	16,3	17,6	18,3	17,6	17,5	18,3	17,9	17,7	16,7	17,2
Φινλανδία	17,4	16,9	16,9	17,9	17,2	16,0	17,3	16,8	16,6	15,7

Πίνακας 20: Ποσοστό φτώχειας σε 13 Περιφέρειες της Ελλάδας

Περιφέρειες	NUTS2	2016	Φτώχεια με όρους εισοδήματος 2008	Απόκλιση σε όρους εισοδήμα-τος 2008
Αττική	EL30	13,1%	22,9%	9,8%
Βόρειο Αιγαίο	EL41	8,40%	26,6%	18,2%
Νότιο Αιγαίο	EL42	8,40%	21,0%	12,6%
Κρήτη	EL43	14,9%	28,6%	13,7%
Ανατολική Μακεδονία-Θράκη	EL51	21,3%	37,3%	16,0%
Κεντρική Μακεδονία	EL52	16,1%	32,2%	16,1%
Δυτική Μακεδονία	EL53	18,4%	30,5%	12,1%
Ήπειρος	EL54	19,0%	33,3%	14,3%
Θεσσαλία	EL61	20,6%	34,4%	13,8%
Ιόνια Νησιά	EL62	11,1%	27,5%	16,4%
Δυτική Ελλάδα	EL63	25,0%	40,1%	15,1%
Στερεά Ελλάδα	EL64	17,0%	28,5%	11,5%
Πελοπόννησος	EL65	15,2%	34,5%	19,3%
Ελλάδα	**EL**	**15,7%**	**29,0%**	**13,3%**

Πηγή: *Μικροδεδομένα της Έρευνας Οικογενειακού Προϋπολογισμού της ΕΛΣΤΑΤ για το 2016 (εκτιμήσεις του περιφερειακού ποσοστού φτώχειας ΙΝΕ ΓΣΕΕ)*

Πίνακας 21: Δείκτης Gini (%) σε 13 Περιφέρειες της Ελλάδας

Περιφέρεια	NUTS2	Δείκτης Gini
Αττική	EL30	28,6
Βόρειο Αιγαίο	EL41	26,7
Νότιο Αιγαίο	EL42	24,3
Κρήτη	EL43	25,0
Ανατολική Μακεδονία-Θράκη	EL51	26,0
Κεντρική Μακεδονία	EL52	26,6
Δυτική Μακεδονία	EL53	22,3
Ήπειρος	EL54	25,3
Θεσσαλία	EL61	28,8
Ιόνια Νησιά	EL62	23,4
Δυτική Ελλάδα	EL63	27,0
Στερεά Ελλάδα	EL64	25,3
Πελοπόννησος	EL65	26,4
Ελλάδα	**EL**	**27,7**

Πηγή: *Μικροδεδομένα της Έρευνας Οικογενειακού Προϋπολογισμού της ΕΛΣΤΑΤ για το 2016 (εκτιμήσεις του δείκτη ανισότητας Gini ΙΝΕ ΓΣΕΕ)*

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ (2006-2017)

Πίνακας 1. Ελλάς: Κίνδυνος φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις, κατά φύλο και ομάδες ηλικιών, 2006 - 2017[1]

%

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
Κατώφλι κινδύνου φτώχειας (σε ευρώ)	5,910	6,120	6,480	6,897	7,178	6,591	5,708	5,023	4,608	4,512	4,500	4,560	At-risk-of-poverty threshold (in euro)
Κατά φύλο													By gender
Σύνολο	20.8	19.2	20.1	19.7	20.1	21.4	23.1	23.1	22.1	21.4	21.2	20.2	Total
Άρρενες	19.8	18.4	19.6	19.1	19.3	20.9	22.5	22.4	22.2	21.5	21.2	20.2	Male
Θήλυς	21.7	20.0	20.7	20.2	20.9	21.9	23.6	23.8	22.0	21.2	21.2	20.2	Female
Κατά ομάδες ηλικιών													By age group
0 - 17	22.8	22.1	23.0	23.7	23.0	23.7	26.9	28.8	25.5	26.6	26.3	24.5	0 - 17
18 - 64	18.4	18.7	18.7	18.1	19.0	20.2	23.8	24.1	23.5	22.5	22.7	21.7	18 - 64
65+	25.5	22.0	22.3	21.4	21.3	23.6	17.2	15.1	14.9	13.7	12.4	12.4	65+

Table 1. Greece: At-risk-of-poverty rate after social transfers, by gender and age group, 2006 - 2017[1]

%

Πίνακας 2. Ελλάς: Κίνδυνος φτώχειας πριν τις κοινωνικές μεταβιβάσεις[1], κατά φύλο και ομάδες ηλικιών, 2006 - 2017[2]

%

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
Κατά φύλο													By gender
Σύνολο	23.4	23.7	23.3	22.7	23.8	24.8	26.8	28.0	26.0	25.5	25.2	24.0	Total
Άρρενες	22.1	22.7	22.3	21.6	22.7	24.2	26.2	27.2	26.2	25.5	25.2	23.8	Male
Θήλυς	24.7	24.7	24.3	23.7	24.9	25.4	27.4	28.8	25.9	25.5	25.2	24.2	Female
Κατά ομάδες ηλικιών													By age group
0 - 17	22.6	24.9	25.8	25.2	25.8	26.5	29.8	35.2	31.0	32.6	33.0	30.9	0 - 17
18 - 64	19.8	21.1	21.7	20.8	22.2	23.0	27.8	28.8	27.5	26.4	26.6	25.3	18 - 64
65+	32.2	30.0	26.6	26.7	27.5	28.9	21.1	19.2	17.2	16.7	14.7	14.7	65+

Table 2. Greece: At-risk-of-poverty rate before social transfers[1], by gender and age group, 2006 - 2017[2]

%

Πίνακας 3. Ελλάς: Κινδυνος φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις, κατά κατάσταση απασχόλησης, 2006 - 2017[1]

%

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
Κατά συνήθη κατάσταση απασχόλησης													*By most frequent employment status*
Εργαζόμενοι	13.8	14.2	14.3	13.8	13.8	11.9	15.1	13.1	13.4	13.4	14.1	12.9	Employed persons
Μη εργαζόμενοι	25.9	24.7	24.6	23.9	25.1	28.1	27.9	26.6	25.6	24.1	23.6	23.3	Not employed persons
Άνεργοι	33.1	35.4	36.8	38.1	38.5	44.0	45.8	46.3	45.9	44.8	47.1	45.5	Unemployed persons
Συνταξιούχοι	24.3	21.5	20.3	18.4	19.0	19.9	14.3	12.4	11.5	10.8	9.7	9.5	Retired persons
Λοποί μη οικονομικά ενεργοί	25.7	25.3	26.0	26.5	27.4	30.0	33.3	30.3	28.4	26.2	25.4	25.7	Other inactive persons
Εργαζομένων													*In work at-risk-of-poverty rate*
Σύνολο	13.8	14.2	14.2	13.7	13.9	11.9	15.1	13.1	13.4	13.4	14.1	12.8	Total
Άρρενες	14.7	15.5	15.6	15.9	16.5	13.2	16.5	13.4	15.4	15.2	15.3	14.9	Male
Θήλυς	12.5	12.3	12.1	10.5	10.5	10.1	13.2	12.6	10.4	11.0	12.3	9.8	Female
Χρόνος εργασίας													*Working time*
Πλήρης απασχόληση	12.8	12.9	13.5	12.5	11.7	10.4	13.4	10.7	11.9	11.6	12.2	11.2	Full-time
Μερική απασχόληση	26.4	27.2	26.0	26.9	29.4	21.4	27.3	27.0	27.9	28.2	30.3	27.5	Part-time

Table 3. Greece: At-risk-of-poverty rate after social transfers, by employment status, 2006 - 2017[1]

%

Πίνακας 4. Ελλάς: Κινδυνος φτώχειας, κατά επίπεδο εκπαίδευσης, 2006 - 2017[1]

%

Επίπεδο εκπαίδευσης	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Educational attainment
Προσχολική, πρωτοβάθμια και πρώτο στάδιο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης	27.0	27.1	26.2	27.2	27.0	29.5	28.7	31.6	27.2	27.1	24.5	24.3	Pre-primary, primary and low secondary education
Δεύτερο στάδιο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση	15.6	15.5	15.5	16.4	18.5	19.8	18.9	21.3	22.6	21.5	21.7	18.2	Upper secondary education, post-secondary non-tertiary education
Πρώτο και δεύτερο στάδιο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης	5.7	7.5	6.8	5.3	5.8	7.1	12.5	9.0	8.7	9.3	10.2	9.4	First and second stage of tertiary education

Table 4. Greece: At-risk-of-poverty rate by level of educational attainment, 2006 - 2017[1]

%

Πίνακας 5. Ελλάς: Χάσμα (βάθος) κινδύνου φτώχειας[1], κατά ομάδες ηλικιών, 2006 - 2017[2]

%

Ομάδες ηλικιών	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Age group
Σύνολο	26.1	27.2	24.7	24.1	23.4	26.1	29.9	32.7	31.3	30.6	31.9	30.3	Total
0 - 17	25.3	28.9	26.0	26.4	26.0	27.4	36.0	39.0	34.4	34.5	33.3	29.6	0 - 17
18 - 64	27.0	27.3	25.9	26.1	24.8	28.8	32.5	33.6	34.2	33.5	34.6	32.6	18 - 64
65+	24.4	23.6	20.8	14.7	14.6	21.1	14.8	13.7	17.3	17.3	18.7	19.7	65+

Table 5. Greece: Relative median at-risk-of-poverty gap[1] by age group, 2006 - 2017[2]

%

Πίνακας 6. Ελλάς: Πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό, 2006 - 2017[1]

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
Πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό[3]													*People at-risk-of-poverty or social exclusion[3]*
Σε χιλιάδες	3,174	2,989	3,046	3,007	3,031	3,403	3,800	3,904	3,885	3,829	3,789	3,702	In thousands
%	29.5	27.7	28.1	27.6	27.7	31.0	34.6	35.7	36.0	35.7	35.6	34.8	%
Πληθυσμός που διαβιεί σε νοικοκυριά με χαμηλή ένταση εργασίας[3]													*People living in households with very low work intensity[3]*
Σε χιλιάδες	662	666	611	539	619	979	1,336	1,201	1,166	1,111	1,127	1,023	In thousands
%	8.1	8.1	7.4	6.5	7.5	11.8	16.1	19.6	19.4	18.7	19.2	17.6	%

Table 6. Greece: People at-risk-of-poverty or social exclusion, 2006 - 2017[1]

Πίνακας 7. Ελλάς: Κινδυνος φτώχειας υπολογιζόμενος με το κατώφλι φτώχειας του έτους 2008[1], κατά φύλο, 2009 - 2017[2]

%

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
Σύνολο	:	18.9	18.0	24.9	35.8	44.3	48.0	48.0	48.9	46.3	Total
Άρρενες	:	18.4	17.4	24.4	35.3	43.1	47.7	47.7	48.3	45.6	Male
Θήλυς	:	19.5	18.6	25.4	36.3	45.5	48.2	48.3	49.4	46.9	Female

Table 7. Greece: At-risk-of-poverty rate anchored at a fixed moment in time for the year 2008[1] by gender, 2009 - 2017[2]

%

Πίνακας 8. Ελλάς: Άτομα με υλικές στερήσεις[1], 2006 - 2017[2]

%

Ομάδες ηλικιών	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Age group
Σύνολο	23.5	22.0	21.8	23.0	24.1	28.4	33.7	37.3	39.5	39.9	38.5	36.0	Total
0 - 17	21.6	20.0	18.7	24.4	25.3	29.2	34.8	39.9	41.9	44.5	42.3	38.3	0 - 17
18 - 64	21.7	20.6	20.4	21.8	23.3	28.2	34.7	38.5	40.1	41.5	39.6	36.6	18 - 64
65+	31.2	28.9	29.7	25.5	25.8	28.4	29.4	31.1	35.7	34.9	34.4	32.3	65+

Table 8. Greece: Material deprivation[1], 2006 - 2017[2]

%

Πίνακας 9. Ελλάς: Νοικοκυριά που αντιμετωπίζουν δυσμενείς συνθήκες στην κατοικία τους, 2006 - 2017[1]

%

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
Νοικοκυριά που διαβίωνν σε κατοικίες που αντιμετωπίζουν:													Households with housing problems:
Θόρυβο	19.9	21.7	22.8	23.9	23.2	25.2	26.2	24.5	19.6	19.4	20.0	20.2	Noise from neighbours or street
Διαρροή στη στέγη, υγρασία σε τοίχους, πατώματα, θεμέλια ή σάπιες κάσες στα παράθυρα ή σάπια πατώματα	20.4	19.4	18.9	17.7	17.1	15.3	14.9	13.9	13.7	15.2	14.7	13.6	Leaking roof or damp walls, floors or foundations or rot in window frames or floor
Σκοτεινά δωμάτια	7.7	7.5	7.1	6.9	7.1	6.7	7,1	7.1	6.6	5.8	6.3	5.6	Too dark rooms
Έλλειψη λουτρού και μπάνιου	1.4	1.2	1.7	1.3	0.9	1.4	0.8	0.9	0.7	0.5	0.5	0.5	Lack of bath or shower
Έλλειψη εσωτερικής τουαλέτας	3.2	3.2	2.8	2.1	1.3	1.6	0.6	0.7	0.5	0.5	0.4	0.3	Lack of indoor flushing toilet

Πηγή: Δελτίο Στατιστικών Πληθυσμού με Δείγμα Έρευνας ΕΛΣΤΑΤ

Source: Population and Labour Market Statistics Division EL STAT

Πίνακας 10. Ελλάς: Ανισοκατανομή εισοδήματος, 2006 - 2017[1]

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
Ανισοκατανομή εισοδήματος σε πεντημόρια (S80/S20)[3]	6.1	6.0	5.9	5.8	5.6	6.0	6.6	6.6	6.5	6.5	6.6	6.1	Income quintile share ratio (S80/S20)[3]
Ανισοκατανομή εισοδήματος σε πεντημόρια συνταξιούχων (S80/S20)[3]	4.8	4.8	4.5	4.1	4.1	4.5	4.5	3.9	4.1	4.1	3.9	4.2	Income quintile share ratio (S80/S20) for retired persons[3]
Συντελεστής Gini (%)[3]	34.3	34.3	33.4	33.1	32.9	33.6	34.3	34.4	34.5	34.2	34.3	33.4	Gini coefficient (%)[3]

Table 10. Greece: Income inequality, 2006 - 2017[1]

Πίνακας 11. ΕΕ: Πληθυσμός σε κινδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό[1], 2006 - 2017

%

Χώρες	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Countries
ΕΕ-28	:	:	:	:	23.8	24.3	24.7	24.6	24.4	23.8	23.5	22.5	EU-28
Ευρωζώνη													*Eurozone*
Αυστρία	17.8	16.7	20.6	19.1	18.9	19.2	18.5	18.8	19.2	18.3	18.0	18.1	Austria
Βέλγιο	21.5	21.6	20.8	20.2	20.8	21.0	21.6	20.8	21.2	21.1	20.7	20.3	Belgium
Γαλλία	18.8	19.0	18.5	18.5	19.2	19.3	19.1	18.1	18.5	17.7	18.2	17.1	France
Γερμανία	20.2	20.6	20.1	20.0	19.7	19.9	19.6	20.3	20.6	20.0	19.7	19.0	Germany
Ελλάς	29.3	28.3	28.1	27.6	27.7	31.0	34.6	35.7	36.0	35.7	35.6	34.8	Greece
Εσθονία	22.0	22.0	21.8	23.4	21.7	23.1	23.4	23.5	26.0	24.2	24.4	23.4	Estonia
Ιρλανδία	23.3	23.1	23.7	25.7	27.3	29.4	30.3	29.9	27.7	26.0	24.2	:	Ireland
Ισπανία	24.0	23.3	23.8	24.7	26.1	26.7	27.2	27.3	29.2	28.6	27.9	26.6	Spain
Ιταλία	25.9	26.0	25.5	24.9	25.0	28.1	29.9	28.5	28.3	28.7	30.0	28.9	Italy
Κύπρος	25.4	25.2	23.3	23.5	24.6	24.6	27.1	27.8	27.4	28.9	27.7	25.2	Cyprus
Λετονία	42.2	35.1	34.2	37.9	38.2	40.1	36.2	35.1	32.7	30.9	28.5	28.2	Latvia
Λιθουανία	35.9	28.7	28.3	29.6	34.0	33.1	32.5	30.8	27.3	29.3	30.1	29.6	Lithuania
Λουξεμβούργο	16.5	15.9	15.5	17.8	17.1	16.8	18.4	19.0	19.0	18.5	19.8	21.5	Luxembourg
Μάλτα	19.5	19.7	20.1	20.3	21.2	22.1	23.1	24.0	23.8	22.4	20.1	19.2	Malta
Ολλανδία	16.0	15.7	14.9	15.1	15.1	15.7	15.0	15.9	16.5	16.4	16.7	17.0	Netherlands
Πορτογαλία	25.0	25.0	26.0	24.9	25.3	24.4	25.3	27.5	27.5	26.6	25.1	23.3	Portugal
Σλοβακία	26.7	21.4	20.6	19.6	20.6	20.6	20.5	19.8	18.4	18.4	18.1	16.3	Slovakia
Σλοβενία	17.1	17.1	18.5	17.1	18.3	19.3	19.6	20.4	20.4	19.2	18.4	17.1	Slovenia
Φινλανδία	17.1	17.4	17.4	16.9	16.9	17.9	17.2	16.0	17.3	16.8	16.6	15.7	Finland
Εκτός Ευρωζώνης													*Non-Eurozone*
Βουλγαρία	61.3	60.7	44.8	46.2	49.2	49.1	49.3	48.0	40.1	41.3	40.4	38.9	Bulgaria
Δανία	16.7	16.8	16.3	17.6	18.3	17.6	17.5	18.3	17.9	17.7	16.7	17.2	Denmark
Ηνωμένο Βασίλειο	23.7	22.6	23.2	22.0	23.2	22.7	24.1	24.8	24.1	23.5	22.2	:	United Kingdom
Κροατία	:	:	:	:	31.1	32.6	32.6	29.9	29.3	29.1	27.9	26.4	Croatia
Ουγγαρία	31.4	29.4	28.2	29.6	29.9	31.5	33.5	34.8	31.8	28.2	26.3	25.6	Hungary
Πολωνία	39.5	34.4	30.5	27.8	27.8	27.2	26.7	25.8	24.7	23.4	21.9	19.5	Poland
Ρουμανία	:	47.0	44.2	43.0	41.5	40.9	43.2	41.9	40.3	37.4	38.8	35.7	Romania
Σουηδία	16.3	13.9	16.7	17.8	17.7	18.5	17.7	18.3	18.2	18.6	18.3	17.7	Sweden
Τσεχική Δημοκρατία	18.0	15.8	15.3	14.0	14.4	15.3	15.4	14.6	14.8	14.0	13.3	12.2	Czech Republic

Πηγή: Eurostat.

Table11. EU: People at-risk-of-poverty or social exclusion[1], 2006 - 2017

%

Source: Eurostat.

Πίνακας 12: Φορολογική επιβάρυνση των φτωχότερων και των πλουσιότερων νοικοκυριών (2010, 2015 και 2016)

	Φόρος εισοδήματος και ασφαλιστικών εισφορών προς ακαθάριστο εισόδημα			Φόρος περιουσίας προς ακαθάριστο εισόδημα		
	2010	2015	2016	2010	2015	2016
Φτωχότερα	6,13%	9,08%	9,34%	0,14%	6,04%	6,98%
Πλουσιότερα	28,41%	30,04%	29,00%	0,12%	2,46%	2,43%

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

1. Παπαθεοδώρου Χ., Δαφέρμος Γ., Παπαδοπούλου Ε., Σακελλαρίδης Γ.,(2010), Οικονομική Μεγέθυνση, ανισότητα και φτώχεια: θεωρητικές και εμπειρικές προσεγγίσεις, Παρατηρητήριο οικονομικών και κοινωνικών εξελίξεων, Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕ
2. Joseph E. Stiglitz, The price of inequality, μετάφραση Ν.Ρούσσος, εκδόσεις Παπαδόπουλος (2012)
3. Μάνος Ματσαγγάνης , Η Κοινωνική Πολιτική σε δύσκολους καιρούς , εκδόσεις Κριτική.

ΞΕΝΗ

1. Alkire, S. &Foster, J., (2011) Understandings and misunderstandings of multidimensional poverty measurement. The Journal of Economic Inequality.June 2011, Volume 9, Issue 2, pp 289-314.

2 Alkire S., Apablaza M., Jung E., (2014), Multidimensional poverty measurement for EU-SILC countries, Oxford Poverty & Human Development Initiative (OPHI)

3 Alvaredo, F. (2011). A note on the relationship between top income shares and the Gini coefficient. Economics Letters, 110(3), 274 – 277

4. Balourdos D. and M. Naoumi (2010), Poverty in Greece: Comparative data with other EU countries, in The Social Profile of Greece 2010, Naoumi, M., G. Papapetrou, N. Spirolpoulou, E. Fronimou and M. Chrysakis (eds), National Centre of Social Research, Athens

5. Bleanay, M. and Nishiyama, K. (2004). “Some international evidence on poverty alleviation and economic growth”, The European Journal of Development Research, 16 (4), pp. 827-844.

6. Brady, D. (2003). The poverty of liberal economics, Socio-economic Review 1, pp.369-409.

7. Burkhauser, R. V., Feng, S., & Jenkins, S. P. (2009). Using the p90/p10 index to measure u.s. inequality trends with current population survey data: A view from inside the census bureau vaults. Review of Income and Wealth, 55(1), 166–185.

8. Caminada, K., Goudswaard, K. and Koster, F. (2010). “Social income transfers and poverty alleviation in OECD countries”, MPRA paper 20733 February.

9. Johnson D., (2001), Poverty Lines and the measurement of poverty, Institute of Applied Economic and Social research, University of Melbourne.

10 (Ioannidis, A., C. Papatheodorou and D. Souftas (2012), Working but poor: Dimensions of inwork poverty in Greece, Reports no 6, Observatory of Economic and Social Developments, INE/GSEE, Athens, December

11. OECD, 2012. Structural reforms in times of crisis. In: Going for Growth: Economic Policy Reforms, OECD, Paris.

12. Katsikas D., Karakitsios A., Filinis K., Petralias A., (2014), Social Profile Report on Poverty Social Exclusion and Inequality before and after the Crisis in Greece, ΕΛΙΑΜΕΠ

13. Cowell, F. (1995). Measuring inequality, (2nd ed.), Prentice Hall / Harvester Wheatsheaf

14. Martin R. (1998), Poverty Lines in Theory and Practice, Living Standards Measurement Study Working Paper 133, World Bank, Washington DC

15. The World Bank (2011), On the definition of subjective poverty lines, Measuring Poverty Using Qualitative Perceptions of Welfare. World Bank Policy Research Working Paper 2011, Washington, DC.

16. Smelser, N. J. and Baltes, P. B. (2001), International Encyclopaedia of the Social and Behavioural Sciences. Elsevier. Oxford Science Ltd

17. IPRCC & OPHI (2012). Measurement of Multidimensional Poverty in Wu Ling Mountain Region in China Duration of the Project Phase (01/06/2012-01/08/2013).

18. Ravallion, M. and Chen, S. (2003). “Measuring pro-poor growth”, Economics Letters,78, pp. 93-99

19. Goldstein I., (2013), Empirical Literature on Financial Crises: Fundamentals vs. Panic, University of Pennsylvania, Philadelphia, PA, USA.

20. Dercon, Stefan (2005). Risk, poverty and vulnerability in Africa. Journal of African Economies, vol. 14, No. 4, pp. 483-488.

ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ

1. http://www.statistics.gr/el/statistics?p_p_id=documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4lN&p_p_lifecycle=2&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_cacheability=cacheLevelPage&p_p_col_id=column-2&p_p_col_count=4&p_p_col_pos=1&_documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4lN_javax.faces.resource=document&_documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4lN_ln=downloadResources&_documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4lN_documentID=357412&_documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4lN_locale=el

2. https://www.inegsee.gr/wp- content/uploads/2018/03/ETHSIA-EKTHESI-2018-INE-GSEE-H-ELLINIKH-OIKONOMIA-KAI-H-APASXOLISH.pdf ημερομηνία πρόσβ 14/7/2019.

3. https://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=27339:sdg-1&catid=36:sgds-2016&Itemid=72/ ημ. πρόσβασης 8/7/2019.

4. Eurostat (2013), The measurement of poverty and social inclusion in the EU: achievements and further improvements, United Nations Economic Commission For Europe Conference Of European Statisticians

5. Eurostat (2014), Living Conditions in Europe, eurostat statistical books, Διαθέσιμο από http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/6303711/KSDZ-14-001-EN-N.pdf/d867b24b-da98-427d-bca2-d8bc212ff7a8 Eurostat (2014), At risk of poverty or social exclusion in the EU28, Διαθέσιμο από http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/6035076/3-04112014-bpen.pdf/62f94e70-e43a-471f-a466-2e84d1029860